

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Leylâ vü Mecnûn
Mùellifi: Celilî
Hazırlayan: Şevkiye Kazan Nas
Yayın Yılı: 2018
ISBN: 978-975-17-4042-7
Ana Yayın Numarası:3591
Kùltür Eserleri Dizisi-585

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

CELÎLÎ
LEYLÂ VÜ MECNÛN

Hazırlayan

Dr. Şevkiye KAZAN NAS

Ankara
2018

KISALTMALAR

AKM	: Atatürk Kùltür Merkezi
Arş.	: Araştırmaları
b.	: Beyit
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
doğ.	: Doğum tarihi
DTCF	: Dil ve Tarih Cođrafya Fakùltesi
Fak.	: Fakùltesi
Fas.	: Fasikùl
H.	: Hicrî
hzl.	: Hazırlayan
KB	: Kùltür Bakanlığı
Ktp.	: Kùtùphanesi
M.	: Mısır Nùshası
M.	: Miladî
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Nu.	: Numara
öl.	: Ölüml tarihi
P.	: Külliyyat (Paris) Nùshası
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
v.	: varak
vb.	: Ve benzeri, ve bunun gibi
Yay.	: Yayınları
Yk.	: Yaprak
YY	: Yüzyıl

I. BÖLÜM CELİLİ'NİN HAYATI, ESERLERİ, EDEBİ KİŞİLİĞİ

A. CELİLİ'NİN HAYATI

1. Adı ve Mahlası

Celîlî'nin asıl adı Abdülcelîl'dir. Babası Hâmidî'nin oğlu Celîlî'yi vasî bıraktığı İskender Lâlâ ile Mollâ Sinân'a hitaben söylediği beyitlerden de onun adının Abdülcelîl olduğu anlaşılmaktadır:

Vasî vü nâzır itdüm bi-gümânı
Sikender Lâlâ vü Mollâ Sinânı

Benüm oğlum benüm Abdü'l-Celîlüm
Balık bâzârına ugratmayasun¹

Genç yaşlarda şiir yazmaya başladığı anlaşılan şair, şiirlerinde “Celîlî” mahlasını kullanmıştır. “Celîlî”, Arapça “Celîl” kelimesine Arapça nisbet “î”si eklenecek oluşturulmuş olup “yüce, ulu” demektir. Şair, *Leylâ vü Mecnûn* mesnevisinde mahlasının “Celîlî” olduğunu bizzat kendisi söyler. Talih, büyüklüğünün delili olarak ona “Celîlî” mahlasını vermiştir:

Baht eyledi maḥlaşum Celîlî
Kim ola celâletüm delîlî

(Leylâ vü Mecnûn, b.2098)

Celîlî'nin külliyatının yer aldığı Paris nüshasının başında kıt'a başlığında verilen dört beyitlik bir şiirin ilk beytinde onun adının Hâmidî-zâde Celîlî ve Bursalı olduğu konusunda bize yeterince bilgi verilir:

Hâmidî-zâde Celîlî Bursavî
Nazm idüp Şîrîn ü Husrev nâmesin

(v.3a)

Ayrıca diğer kaynaklardaki bilgiler de onun “Celîlî” mahlasını kullandığını ve “*Hâmidî-zâde ünvanıyla iştiḥâr*”²ettiğini doğrulamaktadır.

2. Doğum Tarihi

Kaynaklarda Celîlî'nin doğum tarihi belirtilmemiştir; ancak *Husrev ü Şîrîn* mesnevisinin hâtîme bölümünde, şairin bu eserini yirmi beş yaşında yazdığını söylemesinden onun doğum tarihinin H.893/M.1487-88 olduğu düşünülmektedir.

Doğuz yüz on sekiz olmışdı Hicret
Ki pâyân buldı bu tûmâr-ı miḥnet

Bidâyet gurre-i âḥır cümâzeyn
Nihâyet âḥır-ı ülâ-i 'îdeyn

¹ Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 480.

² Sadedin Nüzhet Ergun (1943). *Türk Şairleri*. C.3. İstanbul: Ülkü Basımevi. 955.

Sorarsañ ger bu nazm-ı dürr-nişârı
İki biñ on toköz oldı şümârı

Çü baħr-ı tab'dan bu dürr-i nâdir
Yigirmi beş yaşımda oldı şâdır

(Husrev ü Şîrîn, b.1967-1970)

Celîlî, II. Bâyezîd zamanında doğmuş ve eserlerinden *Husrev ü Şîrîn* ile *Leylâ vü Mecnûn*'unu I.Selim'e sunmuştur.

Âlî, “Zîrâ ki hamse nâmına mesnevîleri ve nazm-ı dil-âvîziyle şöhreti olan *Celîlî, Sultân Süleymân 'asrındandır. Gerek Burusevî ola gerek İznikî...*”³ sözleriyle Celîlî'yi Kanunî devri şairlerinden kabul eder. Celîlî'nin “*Âhî ile mu'âsır u mu'aşir*”⁴ olmasından Kanunî Sultan Süleyman ve hatta II. Selim devirlerini düşünmekle beraber aslında Celîlî'nin I. Selim zamanında şöhret bulduğu kuvvetli bir kanıt⁵ olarak kabul edilebilir.

3. Doğum Yeri

Celîlî, Bursa'da doğmuş ve hayatının büyük bir kısmını burada geçirmiştir. Celîlî'den söz eden tezkirelerden Sehî⁶ ve Latîfî⁷ onun İznikli olduğunu söylerken Âşık Çelebi⁸, Kınalızâde Hasan Çelebi⁹, Beyânî¹⁰, Âlî¹¹, Ahdî¹² ve Mehmet Süreyyâ¹³ ise onun Bursa'da doğmuş olduğu konusunda birleşmişlerdir.

Sehî'nin “*Celîlî İzniklidir*” deyip de aslında bir yanlışlık içinde bu karara vardığı, verdiği bilginin Bursalı Celîlî'ye ait olduğu düşünülmektedir. Sehî'nin ölmüş olarak gösterdiği Celîlî ya Bursalı Celîlî'den başka bir şairdir ya da onun bir aralık ölüm haberinin yanlış olarak duyulması üzerine yazılmıştır. Ayrıca tecennün eden İznikli değil, Bursalı Celîlî'dir.¹⁴

-
- ³ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.155.
- ⁴ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 480; Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 205.
- ⁵ Sadedin Nüzhet Ergun (1943). *Türk Şairleri*. C.3. İstanbul: Ülkü Basımevi. 948.
- ⁶ Haluk İpekten vd. (hzl.) (2017). *Sehî Bey Heşt-Behişt*. 149. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/56165_hest-bihistpdf.pdf?0 [erişim tarihi: 26. 09.2017].
- ⁷ Rıdvan Canım (hzl.) (2000). *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay. 213.
- ⁸ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 479.
- ⁹ İbrahim Kutluk (hzl.) (1989). *Kınalızade Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ*. C.1. Ankara: TTK Yay. 257.
- ¹⁰ İbrahim Kutluk (hzl.) (1997). *Beyânî Tezkiretü's-Şuarâ*. Ankara: TTK 61.
- ¹¹ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 203.
- ¹² Süleyman Solmaz (hzl.) (2005). *Ahdî Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme-Metin)* Ankara: AKM Yay. 250.
- ¹³ Nuri Akbayar (hzl.) (1996). *Mehmed Süreyya Sicil-i Osmânî-Osmanlı Ünlüleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 389.
- ¹⁴ Sadedin Nüzhet Ergun (1943). *Türk Şairleri*. C.3. İstanbul: Ülkü Basımevi. 955.

Latîfî, Celîlî'yi İznîklî olarak kaydetmekte ve II. Bayezîd devrinde yetişen Bursalı diğerk bir şairi tespit etmektedir. Celîlî'nin Bursalı olduğunu iddia eden Âşık Çelebî ile Âlî “‘*Aceb latîfedür ki kendü Husrev ü Şîrîn'inün âhîrinde 'Hâmîdî-zâde Celîlî Bursevî / Nazm idüp Şîrîn u Husrev nâmesin' diyü beyân iderken Latîfî İznîkîdür demiş...*”¹⁵ ;“*Molla Latîfî bu minvâl üzre yazup Edirneli Celîlî'yi Sultân Selîm Han 'asrında ve İznîkî Celîlî Sultân Süleymân zamânında yazmış iken Mevlânâ Âşık mücerred bir Celîlî yazup anı da İznîkî sanup Burusevî iken 'adem-i tettebbu'ına binâ'en İznîkî yazdı deyü dahl itmişdür...*”¹⁶ sözleriyle Latîfî'yi eleştirmişlerdir.

Nitekim Âşık Çelebî'nin “*Bu hakîr Burusada olduğum zamânda kasd-ı müsâhabetde çok hîle ile vesîle eyledüm...*”¹⁷ ifadesi ile Âlî'nin “*Hakîr kendüye küllî ibrâm eyledüm...*”¹⁸ sözlerinden Celîlî'yle tanışıp görüştüğü anlaşılmaktadır.

4. Öğrenimi

Kaynaklar, Celîlî'nin iyi bir öğrenim gördüğü noktasında birleşirler: Sehî'nin “*‘ulûmü tertîb üzre görmüşdür. Âhır ferâgat idüp tasavvufa meyl eyledi.*”¹⁹; Âşık Çelebî'nin “*Celîlî gerçekden şâ'ir ve envâ'-ı fûnûn-ı nazma kâdirdür. 'Unfuvân-ı şebâbda tahsîl-i 'ulûma sülûk idüp tarik-ı mu'tâda revân olup gâyet-i hareketin hidmet-i mevâlî-i mütekâ'idine ırgürmüşdür. Sehî Beg ıstulâhınca tarîkin tekml idüp dersin görmüşdür.*”²⁰;Kınalızâde Hasan Çelebî'nin “*Evâ'il-i hâlînde kesb-i 'ilm ü kemâle iştigâl idüp dânişmend olduktan sonra...*”²¹ ifadelerinden Celîlî'nin bilginlik derecesine ulaşmış bir şair olduğu anlaşılmaktadır.

Bursa'da doğan ve buradaki kültür ve sanat ortamında büyüyen Celîlî, medrese tahsili için İstanbul'a gitmiştir. Âşık Çelebî'ye göre şair, Galata civarındaki mey-hanelere takılmış; çağdaşı ve dostu olan Âhî (Benli Hasan, öl. H.923/M.1517) ile dostluk kurmuş; işret ortamında Âhî'ye şiirlerini okumuş; ama Âhî'nin iltifatını görememiş ve ondan şairane küfürler işitmiştir.²²

¹⁵ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâîrû's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 479.

¹⁶ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 155.

¹⁷ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâîrû's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 482.

¹⁸ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 203.

¹⁹ Haluk İpekten vd. (hzl.) (2017). *Sehî Bey Heşt-Behîst*. 149. <http://ekitap.kulturizim.gov.tr/Eklenti/56165.hest-bihistpdf.pdf?0> [erişim tarihi: 26. 09.2017].

²⁰ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâîrû's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 480.

²¹ İbrahim Kutluk (hzl.) (1989). *Kınalızade Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ*. C.1. Ankara: TTK Yay. 257.

²² “...bir meyhânede cem' olup kendü ebyâtın ceste ceste belki deste deste okuyup “sen dahî kitâbundan bâ'zı ebyât okı” diyüp ibrâm itmiş. Âhî aslâ mukayyed olmayup Celîlî “şimdi yüz dâne gazel didüm adın Gül-i Sad-berg kodum” deyü germ olup birkaç gazel okıdıkda Âhî'nün cânına geçüp...” (Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâîrû's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 394-395, 480).

5. Ailesi ve Akrabası

Celîlî, İran'dan geldiği için Hâmidî-i Acem veya Hâmidî-i İsfahânî olarak tanınan ve Farsça ile Türkçe manzumeler yazan Hâmidî'nin küçük oğludur.²³ Celîlî'nin babası Hâmidî'nin hayatı, sanatı ve eserleri hakkında geniş bir inceleme yapan İsmail Hikmet Ertaylan "Mukaddime ve Tedkik" bölümünde Hâmidî'nin Bursa'ya sürüldüğünü bildirmekte ve onun hakkında bize bazı bilgiler vermektedir: Hâmidî, H.880-881/M.1475-77'deki Kefe Zaferi için yapılan törenlerde, padişah tarafından bahşedilen lutuf ve ihsanlar sırasında, kendisine verilen iki köle için teşekkür edeceği yerde, "biraz tarla ve iki öküz bahş itseydiniz de gûşe-nişin ol saydım." demek gafletinde bulunur. Hâmidî'nin bu davranışı karşısında öfkelenen padişah, onu huzurundan kovar. Felaketin büyüklüğünü daha o zaman fark edemeyen Hâmidî, gün geçtikçe hatasını anlar ve telafisi için pek çok çareye başvurur. Ancak "cennetden dūr olan Âdem gibi" perişan bir şekilde ömrünü sürdürür. Daha sonra, padişahın emriyle Bursa'ya I. Murat türbe ve imaretine şeyh olarak gönderilen Hâmidî, başlangıçta bu görevi kabul etmek istemez; fakat bazı büyüklerinin sözleri onun aklını başına getirir ve daha büyük bir felakete uğramamak için saraydan uzaklaşmayı göze alır. Kısacası Hâmidî'nin çileli hayatı, Osmanlı sarayında huzura dönüşmesinin arkasından yine sıkıntılar içinde son bulur.²⁴

Âşık Çelebi'nin "bir imâm birâderi vardur ne fâ'ide ki ana dahı uymaz"²⁵ dediği kişi Celîlî'nin kendisinden önce dünyaya gelen kardeşi Aziz Mahmûd'dur. Mahmûd'un H.875/M.1470'te İstanbul'da dünyaya gelmesiyle ilgili olarak babası Hâmidî, 10 beyitlik Farsça bir tarih kıt'ası yazmıştır.

Ertaylan, Hâmidî'nin "Hasbihâl-nâme"sinde verdiği bilgileri değerlendirir ve sürgün yıllarında (H.880/M.1475), Hâmidî'nin yetmiş yaşlarında olduğunu ileri sürer.²⁶ İsmail Ünver, bu tarihe göre, Celîlî'nin doğduğu sırada, babası Hâmidî'nin seksen üç yaşında olması gerektiğini ve Hasbihâl-nâme'ye dayanılarak yapılan tahmine kesinlikle güvenemeyeceğimizi²⁷ belirtirken Hüseyin Ayan ise Hâmidî'nin Bursa'ya sürüldüğü zaman Aziz Mahmûd'un beş-altı yaşlarında olduğuna göre Celîlî ile kardeşi arasında on yedi yıllık bir yaş farkı²⁸ olduğunu söyler.

Hâmidî'nin vefatında Celîlî, "mahbûb-ı nev-civân ü hilâlâsâ ahvâlinde vü ef'âlinde âsâr-ı necâbet"²⁹ tir. Demek ki Celîlî henüz genç yaştaiken Hâmidî vefat etmiştir.

²³ İsmail Hikmet Ertaylan (1949). *Külliyât-ı Divân-ı Mevlânâ Hâmidî*. İstanbul: MEB Yay. 15; İsmail Ünver, (1974). "Hâmidî'nin Türkçe Şiirleri". *Türkoloji Dergisi*. (6): 197-233; Hüseyin Ayan (1979-1983). "Hamidî-zâde Celîlî". *Türk Kültürü Araştırmaları*. (17-21): 15-45.

²⁴ İsmail Hikmet Ertaylan (1949). *Külliyât-ı Divân-ı Mevlânâ Hâmidî*. İstanbul: MEB Basımevi 15-16.

²⁵ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C.3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 481.

²⁶ İsmail Hikmet Ertaylan (1949). *Külliyât-ı Divân-ı Mevlânâ Hâmidî*. İstanbul: MEB Yay. 28.

²⁷ İsmail Ünver, (1974). "Hâmidî'nin Türkçe Şiirleri". *Türkoloji Dergisi*. (6): 199.

²⁸ Hüseyin Ayan (1979-1983). "Hamidî-zâde Celîlî". *Türk Kültürü Araştırmaları*. (17-21): 16.

²⁹ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 479.

6. Hayatı ve Kişisel Özelliklerine Ait Diğer Bilgiler

Yalnızlığa meyilli olan Celîlî, kimseyle konuşmak ve görüşmek istemez. Hatta bir ara her şeyini terk edip ortadan kaybolur. Ortalıkta görülmemesinden dolayı öldüğü zannedilir. Bunun üzerine Murâdiye zevâidinden aldığı ulûfesi kesilir ve mirasçıları tarafından malları paylaşılır. Akrabaları daha sonra onun yaşadığını ve nerede olduğunu öğrenerek Bursa'ya geri getirirler. İbrahim Paşa zamanında on altı Osmanî olan ulufesi Rüstem Paşa'nın emriyle üç akçeye indirilir. H.945/M.1538'den evvel, şuurunu büsbütün kaybeder ve çevresiyle ilgisini tamamen keser, kimseyle konuşmaz.³⁰

Celîlî, Yavuz Sultan Selîm'e medhiyeler yazmasına rağmen ondan herhangi bir iltifat görememiş; Bursa'ya dönüp Murâdiye zevâidinden³¹ aldığı akçe ile geçimini sağlamaya mecbur kalmıştır. Ona bağlanan Murâdiye zevâidinden "altı akçe vazife" büyük para değildir. Nitekim Fatih'in H.877/M.1472'de talebeye günde otuz, müldlere ise beş akçe³² verildiği bilinmektedir.

Kaynaklar onun genç bir yaşta iken tecennün ettiğini ve manzumelerinden bir kısmını cinnet halindeyken yazdığını söylemektedir. Yalnız yaşamayı seven, içine kapanık bir mizaca sahip olan Celîlî, "şûrîde-hâl ü dîvâne-nakş" tır.³³

Celîlî, ayda bir hamama gider ama hamamda kimse yoksa yıkanmaz; berbere gittiğinde de kimse olmazsa tıraş olmazmış. Şuurunu kaybettikten sonra bazen yalın ayak, baş açık ve kısmen çıplak olarak sokaklarda dolaştığı olurmuş. Kaplıca yolu üzerindeki evinin önünde durur, selâm verenin selâmını alır; fakat konuşmak isteyenlere yüzünü çevirmiş. Ara sıra Bursa Ulu Camii'ne gider, çarşıya çıkmış ama buralarda da kimseyle konuşmamış. Yaz kış elinde bir yelpaze, sarıgında da bir gül bulundurmuş. Giyimi, Acem ve danışmentler gibi ama bakışı ve yürüyüşü divaneler gibiymiş. Bir akçeye satın aldığı bir şeyi, iki akçe verip taşıtmış. Bazen meyve alır ve parasını vermeden gidermiş. Satıcılar da Celîlî'nin durumunu bildiklerinden 'paramızı ver', demezlermiş. Parası yanında olduğu zaman ise fiyatını sormadan borcunu ödermiş. Kimseye aldırış etmez, kardeşi Aziz Mahmûd'un tavsiyelerine uymamış.³⁴

³⁰ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 480-481; İbrahim Kutluk (hzl.) (1989). *Kınaltzade Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ*. C.1. Ankara: TTK Yay. 257; Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, Ankara: AKM Yay. 204; Süleyman Solmaz (hzl.) (2005). *Ahdî Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme-Metin* Ankara: AKM Yay. 250.

³¹ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 480.

³² Hüseyin Ayan (1979-1983). "Hamidî-zâde Celîlî". *Türk Kültürü Araştırmaları*. (17-21): 29.

³³ Ridvan Canım (hzl.) (2000). *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay. 213.

³⁴ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 481.

Âlî, H.977/M.1569 yıllarında Celîlî'yi yamalı bir elbiseyle, derbeder bir şekilde Bursa çarşılarında gezerken gördüğünü kendisiyle konuşmak istediğini ama onun “*gam bana ağız açtırmaz ne söyleyeyim?*” dediğini ve konuşmadan gittiğini söyler.³⁵

Âşık Çelebi, Bursa'da iken birkaç kez Celîlî ile konuşmak ve görüşmek ister; ama bu durum bir türlü mümkün olmaz. Bir gün hamamda Celîlî'yi görür ve konuşmak ister. Konuşmayı başaramayınca Celîlî'nin şiirlerini kasıtlı olarak vezinlerine dikkat etmeden yüksek sesle okumaya başlar. Şiirlerinin yanlış okunduğunu duyan Celîlî, dayanamaz ve o şiirlerin kendisine ait olduğunu söyleyerek doğrusunu okur. Âşık Çelebi, fırsattan istifade ederek konuşmaya başlar ve “*Sizi Şeh-nâme terceme ider dirler vâkı' midur*” der. Celîlî, “*vâkı'dur*” dediğinde Âşık Çelebi yarı olup olmadığını sorar. Celîlî “*...yarısı ümmüddür ki Allah'dan inâyet ve evliyâu'llâhdan himmet irişe temâm idevüz*” sözleriyle Şeh-nâme'nin yarısının yazılmış olduğunu söyler. Âşık Çelebi, Zâtî ve Hayâlî gibi şairler hakkında ne düşündüğünü sorunca Celîlî “*işte hep ma'lûm*” diyerek susar.³⁶

Onun şiirlerinde de hayatı ve yaşadığı yerlerle ilgili bilgilere rastlanmaktadır: Bursalı olan ve hayatının büyük bir kısmını bu ilde geçiren şairin dizelerinde Bursa'nın ayrı bir yeri vardır:

Bursayı degül ger arasañ mülk-i cihânı
Bu hüsn ile bulunmaya hem-tâsı Memîñüñ

(Divan, G.217/7)

Ancak Celîlî'nin ömrü, Bursa'da dert ve sıkıntıyla geçmiştir:
Şanma kim sensüz Celîlî rāhat u āsüdedür
Derd ü miñnetle geçürdi rüzgârı Bursada

(Divan, G.343/5)

Bir ara meyhanelere takılan ve Âhî ile işret ortamlarında bulunan Celîlî, İstanbul'un şarabı ile güzelinden vazgeçmenin zor olduğunu dile getirir:

Nice kırtarsın dil ü dîñin Celîlî dostlar
Rāh-zendür çün şarāb u şāhidi İstānbuluñ

(Divan, G.199/7)

Leylâ vü Mecnûn mesnevisinden Celîlî'nin H.919/M.1513-14 yıllarında Edirne'de bulunduğunu ve eserini burada yazdığını veya tamamladığını anlamaktayız:

Tārîḫ-i 'Arabda ey nigü-fāl
Olmuşdı toköz yüz on toköz sāl

Buldı bu şaḫife-i ğam encām
Zî'l-ḫicce evāḫirinde itmām

Bu nâme ki müşg-fām oldı

³⁵ Mustafa İsen (hızl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 203.

³⁶ Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 482.

Çün Edrinede tamām oldı

(Leylâ vü Mecnûn, b.2124 -2125, 2127)

“Edrine” redifli gazelinde havası, suyu, gül ve lale bahçeleriyle Edirne’yi güzel bir şehir olarak tasvir etmesine rağmen Celîlî’nin gönlünde İstanbul’un ayrı bir yeri vardır:

Ey meh-i nâ-mihrbân şehr-i Sitanbula dirîğ
Kim Celîlî eyledi ‘azm-i diyâr-ı Edrine

(Divan, G.368/5)

Celîlî’nin müreffeh bir hayat süremediği, divanı ile mesnevilerini dolduran şikâyetlere ve yardım taleplerine dayanılarak söylenebilir. Celîlî, bir memuriyet umarak *Husrev ü Şîrîn* mesnevisini padişaha arz etmiş; ancak beklediği mansıbı ve maddî karşılığı elde edememiştir.

Hem manşıb u hem ‘atâ umardum
Reşh-i kadeh-i sehâ umardum

Lîk ol şeh-i ebr-dest-i hurrem
Tab’um çemenine virmedi nem

(Leylâ vü Mecnûn, b. 224-

225)

“Penc Genc” sahibi olmak için bu işe başlamış; fakat geçim sıkıntısından kurtulamamıştır. Şairin kandili bile borç olarak aldığı mumla yanmaktadır. Kâğıt alacak parası olmadığı gibi mürekkebe de gücü yetmemektedir:

Kişi kim olmaya kâğıd bahâsı
Olur mı nazmınuñ zîb ü bahâsı

Çü her şeb karzdan yana çerâğı
Kıomaz mıkrâz-ı ğam aña ferâğı

Eline girmese bir fûls-i aħmer
Ne deñlü yaza sürhîn dîde-i ter

Diremsüz çünki virmezler midâdın
Ağardı çeşmüm ezmekden sevâdın

(Husrev ü Şîrîn, b.1974-1977)

Fakirlik ateşi, onun canını; dumanı da hanesini yakmıştır. Paranın yokluğu ateş olmuş ve bu kederle gönül, karmakarışık olmuştur:

Lîk âteş-i fakr cānı yakdı
Ol dūd bu dūdmānı yakdı

Dînār fūrâkı âteş oldı
Bu ğuşşada dil müşevveş oldı

(Leylâ vü Mecnûn, b.2110-2111)

Yaratıcı yeteneğini, fakirliği engellemektedir. Hiç kimse onun gönlünü almakta ve ona yardım etmemektedir. *Husrev ü Şîrîn* mesnevisinden sonra ikinci eseri olan *Leylâ vü Mecnûn*’u nazmetmiştir. Celîlî’nin beklentisi padişahın onun

cebini altın ve gümüşle, eteğini inciyle doldurması; ona bir mansıb vererek onu fakirlikten kurtarmasıdır.

Ceybüm zer ü şimden ide pür
Dāmānumı eşk gibi pür-dür

Hem kırtara bî-nevālīgumdan
Ol şāh-ı cihān gedālīgumdan

Bir manşıb ide naşīb-i bende
Düşmen ola mürde dost zinde

(Leylâ vü Mecnûn, b.242-244)

Celîlî, *Husrev ü Şîrîn*'inde "bu manzum hikâye hasb-ı hâlden bir örnektir" başlığı altında kendi durumundan şikâyet eder. "Ey Padişahım! Ben bu cihandan hep feryat ettim. Bu dünya beni bir an bile güldürmedi. Bu gül bahçesinden bana nasip olan hep bela dikenidir. Ne zaman bu gül bahçesini gezmek istesem her gonca, gözüme bir diken gösterir. Her gonca, bana bir mihnet oku; her servi, hasret oku atar. Kargayla tûtînin yeri aynı değildir; ama neden tûtînin makamında karga oturur, neden tûtî yerine karga şeker yiyendir? Bu zalim felek çok acımasızdır. Sen bana merhamet et..." sözleriyle padişaha durumunu arz eden şair, şiirlerini "dürr-i şehvâr", yaratılışını "güncişk-i tab"a benzetir. Onun şiirleri hem "ıcaz" hem de "sihr-perdâz"dır. Kıskançların ayıplama dilleri yağmur oku gibi gelir. Eğer padişah, onun elinden tutmazsa, ona arka olmazsa gam, zavallı Celîlî'yi ayaklar altına alır (b.173-194).Padişahın takdir ve desteği çok önemlidir. Padişah, şaire sosyal ve ekonomik imkânları veren ve onu sadece destekleyen değil, değerliyi değersizden ayırt edendir. Padişahlık müessesesi, sadece maddi imkânın değil aynı zamanda kültürel bir zevkin, bir değer ölçüsünün merkezi durumundadır.³⁷

Celîlî, siyasî ve coğrafi bakımından yükselişe paralel olarak fikir ve sanatın geliştiği, şiir ve şairin değerinin bulunduğu XVI. yüzyılda hak ettiği şöhreti ve makamı yakalayamamış talihsiz şairlerden birisidir.

7. Ölümü

Celîlî'nin ölüm tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Tuhfe-i Nâilî'de³⁸ H.971/M.1563-64 olarak verilir. Ancak, Âlî'nin³⁹ eserini yazdığı sıralarda onunla konuşmuş olmasından H.977/M.1569'da veya kısa bir süre sonra öldüğü düşünülmektedir. Şairin eserlerinden ve tezkirelerden anladığımıza göre II. Bayezîd zamanında (M.1481-1512) Bursa'da doğan şair, I. Selim ve I. Süleyman zamanında şöhret bulmuş ve II. Selim zamanında (M.1566-1577) Bursa'da vefat etmiştir.

B. CELÎLÎ'NİN ESERLERİ

1. MESNEVİLERİ

³⁷ Harun Tolasa (1982). "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri". *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. (1): 41.

³⁸ Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı (hzl.) (2001). *Tuhfe-i Nâilî: Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*. Ankara: Bizim Büro Yay. 154.

³⁹ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*. Ankara: AKM Yay. 203.

a. HUSREV Ü ŞİRİN

Husrev ü Şîrîn'in Yazılış Sebebi, Tarihi ve Sunulduğu Kişi

Celîlî, Husrev ü Şîrîn hikâyesini daha önceleri Emir Husrev, Câmî ve Nevâyî'nin yazdığını, padişahın böyle bir eser aradığını öğrenince bu eserini yazmaya niyetlendiğini söyler:

Varup 'arz eyleyem ol âstâna
Gül-i ra'nâyı iltem gülsitâna

İdüp sıj-âb-ı nazmum büstânın
Yazam Şîrîn ü Husrev dâstânın

(Husrev ü Şîrîn, b.156-157)

Şair bu zor işe Nizâmî gibi "Penc Genc" sahibi olmak için başlamış; yirmi dört yaşında *Husrev ü Şîrîn* mesnevisini kaleme almış ve yirmi beş yaşında (H.918/M.1512) tamamladıktan sonra Yavuz Sultan Selim'e sunmuştur.

Budur peyveste bu göñlüm merâmı
K'olam hem-Pençe-i Genc-i Nizâmî

(Husrev ü Şîrîn, b.1971)

Çokuz yüz on sekiz olmuşdı hicret
Ki pâyân buldı bu tûmâr-ı miñnet

Bidâyet gurre-i âhır cümâdeyn
Nihâyet âhır-ı ülâ-i 'ideyn

Çü baħr-ı tab'dan bu dürr-i nâdir
Yigirmi beş yaşumda oldu şâdir

(Husrev ü Şîrîn, b.1967-1968,1970)

Husrev ü Şîrîn'in Vezni ve Beyit Sayısı

Husrev ü Şîrîn, aruzun "Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün" kalıbıyla yazılmıştır. Celîlî'nin, beyit sayısının 2019 olduğunu söylediği bu eser, şu andaki bilgilere göre, 2012 beyitten meydana gelmiştir:

Sorarsañ ger bu nazm-ı dürr-nişârı
İki biñ on çokuz oldu şümârı

(Husrev ü Şîrîn, b.1969)

Husrev ü Şîrîn'in Konusu

Celîlî, Penc Genc sahibi Nizâmî'nin *Husrev ü Şîrîn* mesnevisini kendisine örnek almış; ancak bunu yaparken hikâyenin sadece özünü alarak, ayrıntılardan ve uzun tasvirlerden vazgeçerek, özetini meydana getirmiştir. Celîlî, Husrev ü Şîrîn'lerin en güzeli olarak kabul edilen Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn*'inden de etkilenmiş; onun eserini dil, deyiş, sanat bakımından kendisine örnek almıştır. Aslında aynı hikâyenin ana motiflerini ortaklaşa almış olan bu iki şair, onu değişik amaçlarla işlediklerinden Türk edebiyatında birbirlerinden pek farklı olmayan eserler meydana getirmişlerdir.

Kaynak itibarıyla *Husrev ü Şîrîn*, Sâsâni hükümdarlarından Husrev-i Pervîz'in hayatına ve aşk maceralarına dayanmaktadır. Eserde, Husrev ile Şîrîn arasında geçen aşk anlatılmaktadır. Usta bir mühendis olan Ferhâd, Şîrîn'in diğer aşığı ve eserin üçüncü kahramanıdır. Böylece bu üç kişi ve iki aşk etrafında gelişen olaylar, mesnevinin konusunu oluşturmuştur.⁴⁰

a. LEYLÂ VÜ MECNÛN

Leylâ vü Mecnûn'un Yazılış Sebebi, Tarihi, Yeri ve Sunulduğu Kişi

Celîlî, "Penc Genc"e el atmak isteğiyle, *Husrev ü Şîrîn* mesnevisini nazm etikten bir yıl sonra, ikinci mesnevisi olan *Leylâ vü Mecnûn*'unu H.919/M.1514 yılının Zilhicce/Ocak ayında Edirne'de tamamlamıştır:

Târiḥ-i 'Arabda ey nigû-fâl
Olmuşdı tokuz yüz on tokuz sâl

Buldı bu şahîfe-i gam encâm
Zî'l-ḥicce evâḥirinde itmâm

Bu nâme ki müşg-fâm oldı
Çün Edrinede tamâm oldı

(b.2124 -2125, 2127)

Şair, makam veya maddi karşılık umarak Yavuz Sultan Selîm'e sunduğu bu eseri Şehzade Süleyman'ın da gördüğünü ve beğendiğini anlatır.

Leylâ vü Mecnûn'un Vezni ve Beyit Sayısı

Leylâ vü Mecnûn, aruzun "Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün" kalıbıyla yazılmıştır.

Celîlî, eserinin beyit sayısının 2145 olduğunu söylemektedir; ancak şu andaki bilgilere göre *Leylâ vü Mecnûn*, 2132 beyitten meydana gelmiştir:

Ebyâtı şumârı ey güher-senc
Oldı iki biñ şad u çihil penc

(b.2126)

Leylâ vü Mecnûn'un Konusu

İslâm edebiyatının en tanınmış ve sevilmiş hikâyelerinden olan Leylâ vü Mecnûn, esasen Arap kaynaklarına dayanır. Arap edebiyatında çöl hayatı içinde doğmuş bir aşk hikâyesi görünümündeki bu eser, Arap edebiyatından ziyade İran ve Türk edebiyatlarında işlenmiştir. İlk defa Gencelî Nizâmî tarafından manzum ve müstakil bir hikâyeye haline getirilen *Leylâ ve Mecnûn*'un aynı adla yazılan diğer eserlerde de etkisi hep var olmuştur. Celîlî, *Leylâ vü Mecnûn*'unda esas olarak Nizâmî'yi örnek almış ama Hâtifi'den de yararlanmıştır. Onda Husrev ile Câmî'nin yanı sıra Türk şairlerinden Ali Şîr Nevâyî'nin de etkisi görülür.

Leylâ vü Mecnûn'un esas konusu, Mecnûn'un kişiliğinde toplanır ve olaylar, Necd dağında/çölünde geçer. Mecnûn'un karakteri ile genç yaşta tecennün eden

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.Şevkiye Kazan Nas (2018). *Celîlî'nin Husrev ü Şîrîn Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Konya: Palet Yay.

Celîlî'nin hayatı ve kimliğiyle örtüştüğünü düşündüğümüz bazı noktalar dikkati çekicidir.

c. HECCR-NÂME

Hecr-nâme'nin Yazılış Sebebi, Tarihi ve Sunulduğu Kişi

Celîlî, *Hecr-nâme*'sinde özgün bir eser kaleme aldığını, eserinin tercüme ya da taklit olmadığını (b.475-479) söyler. Böyle özgün bir eseri meydana getirmekteki esas gayesi, eserini okuyanların kendisini hayır duasıyla anmalarını istemesinden- dir (b.480-483). Şair, *Hecr-nâme*'sini yirmi iki yaşındayken H.915/M.1509-1510'da "*Gül-i Sad-berg*"den sonra yazdığını ve bu eserin diğer adının da "*Hazan-nâme*" olduğunu söyler:

Tokuz yüz on beşe irmişdi târih
Ki silk-i nazma geldi *Hecr-nâme*

Hazân-nâme hem itsem n'ola nâmın
*Gül-i Şad-berg*den şoñra yazdı hâme

(*Hecr-nâme*, b.484-485)

Hecr-nâme'nin Vezni ve Beyit Sayısı

Eser, aruzun "Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün" kalıbıyla yazılmış; 485 beyitlik küçük bir mesnevidir.

Hecr-nâme'nin Konusu

Aşk konusunun işlendiği *Hecr-nâme*'de olayların esas kahramanı Celîlî'nin kendisidir. Ancak Celîlî, gerçek kişiliğiyle eserde yer almaz. Eserde, kurmaca bir hikâye kahramanı ve divan şiirinin klâsik âşık tipi görülür. Eserdeki iç monologlar sayesinde kurmaca bir kişi olarak Celîlî'nin psikolojisi ve aşk anlayışı hakkında fikir edinmek mümkündür.⁴¹

İlk sergüzeşt-nâme olarak bilinen Halîlî'nin *Firkat-nâme*'si ile Celîlî'nin *Hecr-nâme*'sinin bir karşılaştırmasını yapan Orhan Kemal Tavukçu, Celîlî'nin eserinin Halîlî'nin *Firkat-nâme*'sinin eksik bir kopyası olduğunu,⁴² Haluk Gökâlî ise *Firkat-nâme*'nin bir özeti görünümünde olan *Hecr-nâme*'de anlatılan olayların gelişim şeklinin *Firkat-nâme* ile örtüştüğünü⁴³ söyler.

⁴¹ Haluk Gökâlî (2009). *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*. İstanbul: Kitabevi Yay. 185-186.

⁴² Orhan Kemal Tavukçu (2004). "Türk Edebiyatında Firkat-nâme Adlı Eserler". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*. (10): 106-112.

⁴³ Haluk Gökâlî (2009). *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*. İstanbul: Kitabevi Yay. 211-213.

Basit bir olay örgüsüne sahip olan ve fazla hacimli bir eser olmayan *Hecr-nâme*'de olaydan ziyade zengin tasvirler görülmektedir. Hüseyin Ayan'a göre⁴⁴ Celîlî, çok parlak ve ateşli tasvirlerle yer vermiş; bu tasvirlerle *Hüsn ü Aşk*'in temelini atmıştır. Gökalp'e göre⁴⁵ mesnevinin asıl kıymeti de bu renkli tasvirlerden kaynaklanmıştır.

Şair, eserin adı da dâhil olmak üzere, bölümlerde başlık kullanmamıştır. Bölümler arasında çeşitli geçiş beyitlerinden yararlanarak belirli ölçüde de olsa biçimsel kompozisyonu sağlamıştır.⁴⁶

d. MEHEK-NÂME

Mehek-nâme'nin Yazılış Tarihi ve Sunulduğu Kişi

Celîlî *Mehek-nâme*'sini M.1515'te, Yavuz Sultan Selim zamanında kaleme almıştır.

Mehek-nâme'nin Vezni ve Beyit Sayısı

Eser, aruzun hezec bahrinin "Fe'îlâtün mefâ'ilün fe'ilün" kalıbıyla yazılmış ve seksen yedi beyitten oluşmuş küçük bir mesnevidir.

Mehek-nâme'nin Konusu

Hikâye Zer, Sim ve Mehek (Mihenk) arasında geçer. Sim ve Zer'in Mehek'i padişaha şikâyet etmeleri, padişahın Mihenk'i dinledikten sonra Sim ve Zer'in ona iftira attığını anlaması ve Sim ile Zer'i suçlu bularak onlara damga bastırıp şehirde dolaştırması anlatılır. Değerinin bilinmediğini düşünen şair, güzel sembollerle halini anlatmış; güzelliğin, mal ve mülkün geçici olduğunu vurgulamıştır.

Dokuz beyitlik tevhid ve on üç beyitlik na't ve sekiz beyitlik pend/nasihat'tan sonra "Şikâyet-i zer ez-mehekk pâdişâh-ı 'âlem-râ" başlığıyla elli yedi beyitten meydana gelen asıl konuya geçilmiştir.⁴⁷

e.ŞEH-NÂME TERCÜMESİ

Şeh-nâme'nin Yazılış Sebebi, Tarihi ve Sunulduğu Kişi

Celîlî, *Husrev ü Şîrîn*'inin "hâtîme" bölümünde, Firdevsi'nin otuz yılda meydana getirdiği *Şeh-nâme*'yi, kendisinin otuz ayda yazabileceğini söylerken Şeh-nâme yazma dileğinden bahseder:

Hırâş itmese hâr-ı gûşsa-peyvest

⁴⁴ Hüseyin Ayan (1986). "Celîlî'nin Hecr-nâme'si" *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*. (14): 159.

⁴⁵ Haluk Gökalp (2009). *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeştâmeler*. İstanbul: Kitabevi Yay. 195-201.

⁴⁶ Haluk Gökalp (2009). *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeştâmeler*. İstanbul: Kitabevi Yay. 179.

⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Şevkiye Kazan (2001). "Celîlî'nin Mehek-nâme'sinin İkinci Nüshası Üzerine". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*. (5): 121-136.

Ururdum gülşen-i Firdevsiye dest

Çü pervâz eyleye şeh-bâz-ı hâme
Olur kem-ter şikârum Şâh-nâme

Ger ol vâdide tayy-ı râh idem ben
Anuñ şî-sâlini şî-mâh idem ben

(Husrev ü Şîrîn, b.1992-1994)

Celîlî, ikinci eseri olan *Leylâ vü Mecnûn*'unun "hâtîme bölümünde de Firdevsî ile *Şeh-nâme*'nin adını anar ve sûra benzeyen kalemiyle yazmaya başlayınca mezarından Firdevsî'nin dirileceğini söyler. Kıymetinin bilinmemesinden şikâyet ederek "bu zamanda 'Şeh-nâme' yazanı sırtında çalı çırpı taşıyan bir dilenci zanneder" der:

Hâmemden irince nefha-i şûr
Firdevsî dirile çâk idüp gür

(Leylâ vü Mecnûn, b.2108)

Gören sana Şâh-nâme senci
Bu 'aşrda hâr-keş dilenci

(Leylâ vü Mecnûn, b. 2096)

Celîlî'yle konuşmayı başaran Âşık Çelebi "*Sizi Şeh-nâme terceme ider dirler vâkı' midur*" der. Celîlî, "*vâkı'dur*" dediğinde Âşık Çelebi, yarı olup olmadığını sorar. Celîlî "...yarısı ümmüddür ki Allah'dan 'inâyet ve evliyâu'llâhdan himmet irişe temâm idevüz"⁴⁸ sözleriyle Şeh-nâme'nin yarısını yazmış olduğunu söyler.

Celîlî'yle konuşan Âlî de "*ba'zılar kavlınce Şeh-nâme tercemesine mübâşeret kılmiş hâlê ki ne kimse ebyâtını görmüş ve ne bahrde idüğünü bilmiş*"⁴⁹ sözleriyle Şeh-nâme'yi tercüme ettiğini duyduklarını ama kimsenin bunu görmediğini söyler.

Türk Ansiklopedisi'nde "Osmanlı tarihine dair yazmış olduğu bir eserin parçaları ele geçmiştir" kaydının yanı sıra bu eserin manzum olduğu⁵⁰ söylenir. Ertaylan da "eğer bu doğruysa sözü edilen Osmanlı Tarihi, "Şeh-nâme Tercümesi"dir der ve Şeh-nâme Tercümesi'nin Yavuz Sultan Selim'e ithaf edildiğini kaydeder.⁵¹

Bugüne kadar varlığından şüphe edilen Celîlî'nin Şeh-nâme Tercümesi'nin Milli Kütüphane'de⁵² bulunan nüshanın Celîlî adına kayıtlı olmasından ve içinde geçen Celîlî mahlaslı beytinden hareketle eserin Celîlî'ye ait olduğunu düşünmekteyiz:

⁴⁸Filiz Kılıç (hızl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şu'arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 482.

⁴⁹ Mustafa İsen (hızl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 204.

⁵⁰ *Türk Ansiklopedisi* (1960). C. X. Ankara: MEB Yay. 125.

⁵¹ İsmail Hikmet Ertaylan (1949). *Külliyât-ı Divân-ı Mevlânâ Hâmidî*. İstanbul: MEB Yay. 9-10.

⁵² Şeh-nâme Tercümesi'nin eksik bir nüshası Ankara, Milli Kütüphane'de (A.3825/2; v.18^a-38^b) bulunmaktadır. Oldukça yıpranmış, yer yer yırtılmış ve karalanmış sayfalarda, bazı beyitlerin üzeri çizilerek takdim-tehir yapılmıştır. Eserin üzerinde okuyucu tarafından sonradan işaretlenmiş sayfa numaraları da bulunmaktadır. Metinde çoğu yer okunamamaktadır.

Celîlieger her ser-i mûy-ı ten
Ola bir zebân-ı faşîh-i sülhan

(v.23b)

Şeh-nâme'nin Vezni ve Beyit sayısı

Celîlî'nin *Şeh-nâme*'si, mesnevi nazım biçiminde ve “Fe‘ûlün fe‘ûlün fe‘ûlün fe‘ûl” vezniyle kaleme alınmıştır. Eserin beyit sayısından kesin olarak söz etmek şimdilik mümkün değildir.

Şeh-nâme'nin Konusu

Bir Osmanlı tarihi görünümündeki bu eser, yayınlanmıştır.⁵³ Temennimiz, Celîlî'nin *Şeh-nâme*'sinin sağlam bir nüshasının bulunması ve bilim dünyasının istifadesine sunulmasıdır.

f. YUSUF U ZÜLEYHA

Celîlî'nin bu adda bir mesnevisi olduğunu kaydeden sadece Beyânî'dir ve tezkiresinde “*Gül-i Sad-Berg'i ve Yusuf u Züleyhâ'sı vardır ve Leylâ vü Mecnûn'ı vardır...*”⁵⁴ demektedir. Ancak, Celîlî'nin *Yusuf u Züleyhâ*'dan hiç söz etmemesi ve diğer kaynaklarda da bu eserin varlığıyla ilgili bir habere rastlanılmaması, “istisna hatasından doğduğu”⁵⁵ görüşü ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Agâh Sırrı Levend, Celîlî'nin külliyyatı içinde *Yusuf u Züleyhâ*'nın da mevcut olduğunu, fotokopisinin kendisinde olduğunu bildirmektedir.⁵⁶ Ancak kanaatimizce bu da sehven yazılmıştır.

2. DİVANI

Celîlî'nin mürettep divanı, Paris Bibliotheque Nationale'deki 130 varaklık külliyyatın içinde 5^a-89^b varakları arasında der-kenarda yer almaktadır. Celîlî'nin farklı adlar adı altında oluşturduğu “*Gül-i Sad-berg*” ile “*Bahâr-nâme*” adlı şiir seçkileri, Divan'ın tenkitli metninin oluşturulmasında önemli eserlerdir. Özellikle “*Bahâr-nâme*” deki gazellerin, divandaki pek çok gazelle aynı olması, Celîlî'nin şiir ve şairle ilgili görüşlerini anlatan “*dîbâce*”sinin bu eserde yer alması gibi sebeplerden dolayı “*Bahâr-nâme*” adlı eser, Divan'ın güvenilir bir nüshası olarak kabul edilmiştir.

Celîlî, “elifba”ya giren bütün harflerle kafiyeli gazeller yazmaya özen göstermiştir. Divanında kaside yoktur. Belki de Celîlî, *Husrev ü Şîrîn* ile *Leylâ vü Mecnûn* mesnevilerindeki “*Medh-i Pâdişâh-ı 'Âlem-Penâh*”ta ve Divanındaki müzeyyel gazellerinde Yavuz Sultan Selim'i övdüğü beyitleri yeterli bulmuştur. Zaten Âşık Çelebi de “... *kasâ'idin işitmedüm...*”⁵⁷ demektedir. Sehî Bey ile Latîfî

⁵³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Şevkiye Kazan Nas (2011). *Celîlî Divanı*. Isparta: Fakülte Kitabevi. 32-51.

⁵⁴ İbrahim Kutluk (hzl.) (1997). *Beyânî Tezkiretü's-Şuarâ*. Ankara: TTK Yay. 61-62.

⁵⁵ Hüseyin Ayan (1979-1983). “Hamîdî-zâde Celîlî”. *Türk Kültürü Araştırmaları*. (17-21): 26.

⁵⁶ Agâh Sırrı Levend (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş I* Ankara: TTK Yay. 99.

⁵⁷ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü's-Şuarâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 481-482.

de eserlerinde buna dair bir kayıt düşmemişlerdir. Kendisi de kaside yazdığından söz etmez.

Celîlî, bir gazel şairidir. Onun Divan'ında 23'ü Farsça olmak üzere 452 tane gazel vardır. Gazellerden sonra önemli bir yer tutan nazım biçimi kıt'alardır. Divan'da 9'u Türkçe, 9'u Farsça, 2'si Arapça olmak üzere toplam 20 kıt'a bulunmaktadır. Bunların on üç tanesi (7'si Farsça, 6'sı Türkçe) tarih kıt'asıdır. Ahreb vezninde yazılmış iki Farsça rübaînin yanı sıra iki Türkçe nazım, biri Farsça sekiz muamma, ikisi Farsça sekiz matla, biri Farsça yedi müfret ve altı bentten meydana gelen bir murabba yer almaktadır. Divanda 39'u Farsça, 2'si Arapça olmak üzere toplam 41 şiir Türkçe değildir.

a. GÜL-İ SAD-BERG-İ BÎ-HÂR

Yazılış Sebebi, Tarihi

Celîlî, “*Gül-i Sad-berg*” adlı eserinde bir bahar günü gül bahçesinde yapılan bir gezinti sırasında yüz yapraklı bir güle ve onun için feryat eden bülbüle rastladığını anlattıktan sonra bülbüllerin feryadını ve güllerin geçiciliğini dile getirir. Şair, feryat eden bülbülün kendisine ilham verdiğini; dikensiz ve solmayan şairlik yeteneğinin yeni, özgün güllerden derlediği bir eser yazmaya karar verdiğini söyler. “Sebeb-i tesmiye” bölümünde, her gazelinin bir gül yaprağı olduğunu, hazanda bu gülün renginin solmadığını, gül gibi kokan bu eserinin adını “*Gül-i Sad-berg*” koyduğunu ve sonuna yüz gazel eklediğini anlatır:

‘Aceb mi olsa defter dürc-i dür-bâr
Aña derc eyledüm yüz dâne eş‘âr

Çü anda her gazel bir berg-i güldür
Hâzândan rengi pejmürde degüldür

Gül-i şad-berg olsa n’ola nâmi
Nesîm-i gül gibi hoşdur meşâmı

(*Gül-i Sad-berg*, b.58-60)

Celîlî, *Hecr-nâme*'sinden önce “*Gül-i Sad-berg*”ini yazdığını söyler. Buna göre *Gül-i Sad-berg*, H.915/M.1509-1510 tarihinden önce yazılmıştır.

Vezni ve Beyit sayısı

Aruzun “Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün” kalıbıyla yazılmış, “*Gül-i Sad-berg*”, altmış sekiz beyitten meydana gelmiş bir bakıma mesnevi nazım biçiminde yazılmış bir mukaddimedir. Mesnevi nazım biçiminden sonra “gazeliyât” başlığı altında gazeller, harf sırasına göre dizilmiştir.⁵⁸

Konusu

⁵⁸“*Gül-i Sad-berg*”, külliyyatın 3^b-86^b varakları arasında der-kenardadır. Eserin külliyyattaki nüshasından başka Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan 72 numarada kayıtlı mecmuanın 36^b-44^a varakları arasında diğer bir nüshası daha vardır. Eserin istinsah tarihi H.965/ M.1557-58'dir.

“Yüz yapraklı gül” anlamına gelen “gül-i sad-berg” tamlaması, yüz beyit, yüz gazel, yüz beyitlik kaside, yüz hadis, yüz mektup gibi yüz sayısı esas alınarak yazılan eserlerin ismidir. Bu türdeki çalışmalarının kimi zaman yüz sayısına ulaşmamasına rağmen müelliflerin eserlerine “gül-i sad-berg” adını verdikleri görülmüştür. Çetin Derdiyok, Türk edebiyatında Mesîhî, Lâmiî, Bursalı Rahmî, Celîlî, Nev’î, Muhyî-i Gülşenî, Âlî Mustafa Efendi, Feyzî, Bostanzâde Yahya, Niğdelî Visâlî, Füzûnî, Bursalı İsmail Belîğ, Salâhî gibi şairlerin “*Gül-i Sad-berg*” adıyla eserler verdiğini; Mesîhî’nin eserinin doğum, ölüm, düğün, tebrik, teşekkür, tavsiye, şikâyet gibi konularda yazılmış yüz mektuptan; Nev’î’nin eserinin dinî-tasavvufî ağırlıklı yüz beyitlik kasideden; Muhyî-i Gülşenî’nin eserinin yüz hadis şerhinden; Âlî Mustafa Efendi’nin eserinin yüz matladan; Feyzî’nin eserinin yüz isim için düzenlenmiş muammadan; Bostanzâde Yahyâ’nın eserinin Kur’an’daki yüz mucizeden; Niğdelî Visâlî’nin eserinin yüz hadis tercümesinden; Bursalı İsmail Belîğ’in eserinin yüz hadis birer beyitle açıklanmasından meydana geldiği konusunda bize bilgiler verir.⁵⁹ Derdiyok’un sözünü ettiği ve liste olarak verdiği “*Gül-i sad-berg*”lerin konusu genellikle ahlâkî, dinî ve tasavvufîdir. Oysa Celîlî’nin “*Gül-i Sad-berg*”inin konusu din dışı gazellerden meydana gelmektedir. Ayan’a göre altmış sekiz beyitlik bir mesneviye yüz gazelin ilave edilmesi o zamana kadar görülmemiş bir durumdur. Celîlî, *Gül-i Sad-berg*’ini ayrı bir eser saymış ve dostlarına da böyle takdim etmiştir. *Hecr-nâme* ve *Mehenk-nâme*’leri “icâd” etmekle “penc genc” yolundakilerden ayrılmış; *Gül-i Sad-berg*’le de bu sahaya “yenilik” getirmiştir.⁶⁰

Celîlî, *Leylâ vü Mecnûn*’un “hâtîme” bölümünde “ilki *Husrev ü Şîrîn*, diğeri *Leylâ vü Mecnûn* olmak üzere iki mesnevi yazdığını eğer gam tuzağına düşmezse üç tane daha mesnevi yazıp bir hamse meydana getirme niyetinde olduğunu” (b.2116-2119) söyler. Bu bilgilere göre Celîlî’nin daha önce yazdığı *Gül-i Sad-berg*’den hiç söz etmemesi ve “*Gül-i Sad-berg nâm dîvânımdan...*” ifadeleri, bu eserini müstakil bir mesnevi değil bir divan olarak kabul etmesinin işaretidir. Zaten çoğu kaynakta eser, sonundaki gazellerden dolayı, “*Gül-i Sad-berg divanı*” şeklinde adlandırılmıştır.

Tezkireler, “*Gazeliyyâtda Gül-i Sad-berg’i vardır*” ifadesiyle kimisi tek esere, kimisi iki esere veya risâleye, kimileri de bu ad altında yazılmış bir divana işaret ederler. Belîğ “*gazeliyyâtda Gül-i Sad-berg nâm müretteb dîvânı vardır...*”⁶¹ sözüyle bu ad altında bir divandan söz eder. Türk Ansiklopedisi’nde⁶² “*gazellerini Gül-i Sad-berg adı altında toplamıştır*” ifadesiyle tek esere işaret edilir. Nitekim Celîlî de bir şiirinde, eserinin adının *Gül-i Sad-berg* olduğunu söyler:

Husrev nişân-ı nazm-ı Celîlî ki eyledi

⁵⁹ Çetin Derdiyok (1996). “Gül-i Sad-Berg”. *İslam Ansiklopedisi*. C. 14. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 225-226.

⁶⁰ Hüseyin Ayan (1979-1983). “Hamidî-zâde Celîlî”. *Türk Kültürü Araştırmaları*. (17-21): 22-23, 30-34.

⁶¹ Abdülkerim Abdulkadiroğlu (1998). *İsmail Belîğ Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*. Ankara: Anıl Matbaası. 455.

⁶² *Türk Ansiklopedisi* (1960). C. X. Ankara: MEB Yay. 125.

Bu âteşin-cerîdeye tertîb yüz gâzel

Her bir gâzel t̄arâvet ile berg-i güldür

Dense ‘aceb degül Gül-i Şad-berg fi’l-meşel

(Divan,

N.2)

Şair, “Celîlî” redifli Farsça bir kıt‘asında, bülbüle “Neden akşamdan sabaha kadar Celîlî’yi zikrediyorsun?” diye sorduğunda bülbül, “Celîlî’nin yüz yapraklı gülden meydana gelen divanı için” diye cevaplandırır. Diğer bir Farsça kıt‘asında, gonca gibi sıkılan gönlünün kavuşma kokusuyla açıldığını, yüz yapraklı olan bu taze gülde bin türlü rengin olduğunu söyler.

Külliyyat/P. nüshasında “Gazelîyât” bölümünde bazı gazellerin başına “گل” yazılarak onların “gül-i sad-berg” olduğu belirtilmek istenmiştir. Ancak bu “gül”ler 99’da kalarak 100 sayısını vermez. Bu işaretlerin 96 tanesi Türkçe, 3 tanesi de Farsça gazellerin başındadır. Büyük ihtimalle müstensihnin dikkatsizliğinden kaynaklanan veya işaretlenmeyen 100. gazelin Divan’daki Farsça bir gâzel olduğunu düşünüyoruz. Celîlî, bu Farsça gazelinin mahlas beytinde, kaleminin nazımında *Mahzenü’l-Esrâr* olduğunu ve Husrev gibi *Matla’u’l-Envâr*’ı eserlerin şahı yaptığını söyler.

b. BAHÂR-NÂME

Yazılış Sebebi, Tarihi ve Sunduğu Kişi

Celîlî, kendisinin “aşk bülbüllerinin hem-destânı ve şevk fahtelerinin hem-zebânı” olduğunu; “Gül-i Sad-berg” adlı divanından sonra kendi halini anlatan iki yüz bir gazeli harf sırasına göre dizdiğini ve adını da “Bahâr-nâme” koyduğunu söyler:

Celîlî her varakı çünkü bir gül-i terdür

Bahâr-nâme diseñ tañ degül dîvâna

Bu t̄urfe kim *Gül-i Şad-berg*den mu’ahhârdur

Bahârdur fer ü zîver viren gülistâna

(v.6^b)

Şair, eserini “gâzel divanı” olarak kabul eder:

Ey Celîlî yok bu dîvân-ı gâzelden fâ’ide

Neşr ü nazm-ı hasb-i hâl-i pür-halelden fâ’ide

(v.69^a)

Celîlî, Bahâr-nâme’sini⁶³ H.921-Safer/17 Mart-14 Nisan 1515 tarihinde tamamladığını belirttikten sonra, eserinin meclislerde yâd edilmesini dilediğini ve Yavuz Sultan Selim’in ona gerekli kıymeti vereceğini umduğunu söyler:

Çü sâl virdi t̄okuz yüz dağı yigirmi bire

⁶³ Celîlî’nin Bahâr-nâme’si, Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi 137 numarada Hâmidî-zâde Celîlî-i Bursevî adına kayıtlı bir eserdir.

İrişdi āhir-i mäh-ı şaferde pâyāna
Ümîd ol ki bu gül-deste-i bahār-ı du‘ā
Nişār ola der-i ħusrev-i cihān-bāna
Sipihr mertebe Sulţān Selīm-i Ğazi kim
Yazar anuñ laķabın müşterî nüh evyāna

(v.6^b)

Vezni ve Gazel/Şiir Sayısı

Bahār-nāme’de yer alan 196 Türkçe gazelde aruzun “remel” ve “hezec” bahirlerine ait on farklı kalıp kullanılmıştır. Celîlî, eserinin “dîbâce”sinde “*Gül-i Şad-berg nām diyānumdan ol tāze bahāristān-ı dil-i virānumdan şoñra iki yüz bir dāne Türki ğazel ki ħasb-i ħāl-i dil-i pür-ħaleldür*” sözleriyle 201 Türkçe gazeli harf sırasına göre dizdiğini ve adını da “*Bahār-nāme*” koyduğunu söyler. Ancak eserde 196 Türkçe gazel bulunmaktadır. Kanaatimizce, “ى” harfîyle yazılmış beş gazelin yer aldığı sayfanın kopuk olması sebebiyle, nüshada 5 gazel eksiktir.⁶⁴ Bu gazellerin ilavesiyle Celîlî’nin belirttiği 201 sayısına ulaşmak muhtemeldir. Eserde on dördü Farsça olmak üzere toplam 210 gazel bulunmaktadır.

Celîlî’nin “*Gül-i Sad-berg*”den hemen sonra yazdığı “*Bahār-nāme*”si, manzum ve mensur bir ön sözle başlar. Şiir ve şairle ilgili düşüncelerini anlatması bakımından önem taşıyan bu “dîbâce”den sonra Celîlî, hasb-i halini anlatan gazellerini harf sırasına göre dizer. Celîlî’ye göre dertli ve yakıcı gazel, sinesi yaralı olan âşığm yani kendisinin hasb-i hâlidir. Celîlî için “hasb-i hâl”, şairin şiirlerinde kendisi olması, kendisine ait olanı anlatmasıdır.

Husrev ü Şîrîn mesnevisinde de yer alan Yavuz Sultan Selim’in tahta çıkışıyla ilgili üç beyitlik Farsça tarih kıt‘asının ardından yine aynı konuda yazılmış iki beyitlik bir Türkçe tarih kıt‘ası, ikişer beyitlik iki kıt‘a, bir nazm, beş müfret, yedi muamma yer alır. Celîlî, “vecehu tesmiye” başlığı altında eserinin adını vererek “*Bahār-nāme*”sini bitirir.

Bu bâĝ-ı şî’ri kıldı şîr-âb ebr-i ħāme
Olsa Celîlî ÷aıñ mı nāmı Bahār-nāme
(v.70^a)

C.CELÎLÎ’NİN EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Tezkirelerde Celîlî’nin şairliğine tanıklık edecek bilgilerin varlığı ve özellikle mesnevi alanında gösterdiği başarı, onun edebî kişiliğini açıkça ortaya koymaktadır.

1. Kaynaklara Göre Edebî Kişiliği

⁶⁴ Kanaatimizce nüshanın 66^b ile 67^a varakları arasında bir sayfa kopuktur. Metindeki G.403’ün yer aldığı nüshanın sayfa sonunda (B.66^b) sadece ilk iki beyti bulunurken B.67^a’da gazelin devamı yerine başka bir gazelin (G.406) 5-7 beyitleri yer almaktadır.

Celîlî, yaşadığı dönemde “mesnevi şairi”, “penc genc sahibi” olarak şöhret bulmuş bir şairdir. Kaynaklarda mesnevilerine göre gazellerinin pek bilinmediği ifade edilmiş, hem olumlu hem de olumsuz olarak eleştirilmiştir.

Latîfî “...zebân-ı Türki’de cevâb-ı Penc-Genci ve tab’-ı dürer-bâr u güher-senci vardur... Ammâ şî’r ile ol kadar müstehir ve eş’ârı çendân şâyi’ u münteşir degüldür”⁶⁵ ifadesiyle Celîlî’nin Türkçe hamsesi olduğunu, gazelleriyle meşhur olmadığını söyler ve onun şairliği hakkındaki düşüncelerini açıklar.

Âşık Çelebi “Celîlî gerçekten şâ’ir ve envâ’-ı nazma kâdirdür”, “eş’ârı râsih ü rasîn ve nazmı kavî vü metîndür. Gazellîyyâtı yek-dest ü hemvâr ve mesneviyyâtı çağnîdârdur”⁶⁶ sözleriyle Celîlî’nin iyi bir şair ve gazellerinin tekdüze ama mesnevilerinin renkli olduğunu söyleyerek ondan övgüyle bahseder.

Âlî “eş’ârında çendân safâ vü belâgat yokdur. Ammâ mesnevisinde bülend ü matbû’ sözleri me’mûl olandan artukdur... Ekser-i ebyâtı pesend ü tahsîne sezâvârdur.”⁶⁷ sözleriyle Celîlî’nin mesnevilerinde yetenekli olduğunu ancak gazellerinde belîğ bir üslup kullanmadığını, beyitlerinin çoğunun beğenilmeye ve takdir edilmeye layık olduğunu söyleyerek onun şairliği hakkında bize bilgiler verir. Ayrıca Lâmi’î ile Celîlî’yi karşılaştıran Âlî “... Rahmî’den sonra Burusa şu’arâsinun güzîdesi tutulmak câ’izdür. Zirâ ki Celîlî mü’ellefâtından bunun âsârı eżûn idügi bârizdür...”⁶⁸ diyerek Rahmî, Lâmi’î ve Celîlî’yi bazı konularda eşit, eserlerinin fazlalığı bakımından da farklı olduğunu söyler.

Ahdî “...tarz-ı mesnevîde mâhir ve teshîr-i me’ânîde sâhir kimse imiş. Sâbikan zebân-ı Türki’de hamse dimüşdür. Her bir kitâbı makbûl-ı şu’arâ-yı zamân ve pesendîde-i zurefâ-yı cihân olmuş ve her bir kitâbı hikâyât-ı garîbe ile ârâste ve elfâz-ı dil-firîb ile pirâstedür.”⁶⁹ sözleriyle hamse şairi Celîlî’nin mesnevilerini beğendiğini ve onu zamanın şairleri arasında gördüğünü söyler.

2. Celîlî’nin Hamse Şairleri Arasında Anılma Dileği

Celîlî’nin “Penc Genc”i tamamlama isteği onu “hamse sahipleri” arasında anılmasına sebep olmuştur.⁷⁰ Celîlî’yi şöhrete kavuşturan, *Husrev ü Şîrin* ile *Leylâ vü Mecnûn* mesnevileridir. Sehi’nin “Hamse-i Nizâmî’yi terceme idüp Türkçeye döndürdü”⁷¹ Latîfî’nin “zebân-ı Türki’de cevâb-ı Penc Genci vardur”⁷²; Ahdî’nin

⁶⁵ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısımı*. Ankara: AKM Yay. 213-214.

⁶⁶ Filiz Kılıç (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi Meşâirü’ş-Şu’arâ*. C. 3. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. 480-481.

⁶⁷ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısımı*. Ankara: AKM Yay. 204.

⁶⁸ Mustafa İsen (hzl.) (1994). *Gelibolulu Ali Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısımı*. Ankara: AKM Yay. 267.

⁶⁹ Süleyman Solmaz (hzl.) (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu’arâ’sı (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay. 250.

⁷⁰ Hüseyin Ayan (1979-1983). “Hamidî-zâde Celîlî”. *Türk Kültürü Araştırmaları*. (17-21): 27.

⁷¹ Haluk İpekten vd. (hzl.) (2017). *Sehi Bey Heşt-Behişt*. 149. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/56165_hest-bihistpdf.pdf?0 [erişim tarihi: 26. 09.2017].

“zebân-ı Türki’de hamse dimüşdür”⁷³; Belîğ’in “sâhib-i hamse olup Husrev ü Şîrîn ile Leylâ vü Mecnûnu vardur”⁷⁴ ifadelerinden anlaşıldığı gibi kaynaklar onu zaten hamse şairleri arasında göstermektedirler.

O, Genceli Nizâmî gibi “penc genc” sahibi olmak için bu işe başlamıştır:
Budur peyveste bu gönülüm merâmı
K’olam hem Pençe-i Genc-i Nizâmî

(Husrev ü Şîrîn, b.1971)

Acem ülkesinde her şair, hamse yazmaktadır. Celîlî de Anadolu’da Acem üslubunu tescilleme ve hamse yazma özlemindedir:

İklim-i ‘Acemde her bir üstâd
Çün eyledi *Penc Genc* bünyâd

Bu Rûmda hem ben olam evvel
Üslûb-ı ‘Acem iden müseccel

(Leylâ vü Mecnûn, b.231-232)

Celîlî, eserinin “hâtîme”sinde söz ettiği gibi, önce *Husrev ü Şîrîn*’i daha sonra *Leylâ vü Mecnûn*’unu yazmıştır. Eğer gam tuzağına düşmezse üç tane daha yazacak ve böylece “Penc Genc”ini tamamlayacaktır:

Ben kim iki nâme eyledüm nazm
Dürdâne-i hâme eyledüm nazm

Olmış idi dâstân-ı evvel
Şîrîn Husrev diyü müseccel

Ger dâm-ı gam itmez ise pâ-best
Üç gence dahı şunam kefi dest

Tâ ola tamâm Penc Gencüm
Dür-bâr ola kîlk-i genc-sencüm

(Leylâ vü Mecnûn, b.2116-2119)

Celîlî “üç genc” ilavesiyle “Penc Genc”ini tamamlayamamıştır; ancak *Gül-i Sad-berg*, *Hece-nâme* ve *Mehek-nâme*’lerini külliyatına alarak bir bakıma isteğini gerçekleştirmiştir. Külliyatının kapağındaki “Hamse-i Celîlî” kaydı da bunu doğrulamaktadır.

Bilindiği gibi bir yazarın bütün eserlerine “külliyat” denildiği gibi, divan edebiyatında bir şairin beş mesnevisinden oluşan eserlerin toplamına da “hamse” denilmiştir. Hamselerin ortaya çıkışını Hindistan’a bağlayan Ömer Ferit Kam, “Hindistan’da yazılan en eski, en meşhur eserin beşten fazla bölümden oluşmakla birlikte beş kitap olarak isimlendirilmesi, onu taklit eden bazı eserlerin beş cilt veya

⁷² Rıdvan Canım (hızl.) (2000). *Latîfî Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsıratü’n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay. 213-214.

⁷³ Süleyman Solmaz (hızl.) (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu’arâ’sı (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay. 250.

⁷⁴ Abdülkerim Abdulkadiroğlu (1998). *İsmail Belîğ Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*. Ankara: Anıl Matbaası. 455.

bölüm halinde düzenlenmesi bir teâmül halini almış ve daha sonra Fars edebiyatında hamse olarak isimlendirilen eserler meydana getirilmiştir” der. Eğer bu yorum doğru ise “hamse” Hindistan’da ortaya çıkıp oradan Fars edebiyatına, Fars edebiyatından bize geçmiştir.⁷⁵ Hamse kelimesi, edebî bir terim olarak beş mesnevinin adıdır. Ancak, kelimenin anlamı beş mesnevi değil, beş veya beşlidir. Bu yüzden hamse kelimesi her zaman sadece beş mesnevi için kullanılan bir terim olmamıştır. Hamse, “beşli” veya bir çeşit “külliyat” demek olduğundan Feyzî’nin dört mesnevisine divanı da eklenerek hamse (külliyat) sahibi kabul edilmiştir.⁷⁶

O halde Celîlî’nin dört mesnevisine (*Husrev ü Şîrîn*, *Leylâ vü Mecnûn*, *Hecc-nâme*, *Mihek-nâme*) *Gül-i Sad-berg* adlı Divan’ının da eklenmesiyle oluşturulan külliyata hamse denilmesi ve Celîlî’nin hamse (külliyat) sahibi kabul edilmesi doğrudur.

3. Poetikası

Her şair gibi Celîlî’nin de şiir ve edebiyat hakkında genel düşünceleri vardır. Manzum ve mensur dîbâcesinin yanı sıra gazel ve mesnevilerinde de şiire ve edebiyata ait düşüncelerini bize aktarmıştır.⁷⁷

Celîlî’ye göre ister Farsça ister Türkçe şiir yazılsın, önemli değildir; çünkü sözün mezesi birdir. İki dil üstüne süslü şiir, bir güzele iki ipekli elbise gibidir:

Birdür meze-i kelâm-ı manzûm
Ger şi’r-i ‘Acem ola vü ger Rûm

İki luğat üzre şi’r-i zîbâ
Bir hûba iki libas-ı dîbâ

(Leylâ vü Mecnûn, b.233-234)

Celîlî, “sözün kancası, mesnevidir ve onu çekmeye kuvvetim vardır. Câmî’nin kırıntılarını toplayan ya da Nizâmî’nin şarabının tortusunu içen bir şair değilim” sözleriyle mesnevisini kendi gücü ve yeteneğiyle meydana getirdiğini, Nizâmî ve Câmî gibi şairlerin eserlerinden yararlanmadığını yani eserinin taklit olmadığını, kimseden bir şey almadığını söyler.

Ğullâb-ı sühân ki meşnevîdür
Bâzûm anı çekmede kavîdür

Şanmañ beni hûşe-çîn-i Câmî
Yâ cur’a-keş-i mey-i Nizâmî

(Leylâ vü Mecnûn, b.2102-2103)

Celîlî, gazellerinde ve mesnevilerinde kendisini İran’ın büyük şairleriyle kıyaslar ve onlardan daha üstün olduğunu söyler. Bu boy ölçüşmede Firdevsî, Attar, Nizâmî, Husrev, Câmî, Hâtîfî, Selman, Kemal gibi büyük şairlerin adları geçer.

⁷⁵ Halil Çeltik (1998). *Ömer Ferit Kam ve Âsâr-ı Edebiye Tedkikatı*. Ankara: KB Yay. 29.

⁷⁶ Agâh Sırrı Levend (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi I*. Ankara: TTK Yay. 107-113; İsmail Ünver (1986). “Mesnevi”. *Türk Dili*. Türk Şiiri Özel Sayısı II [Divan Şiiri] (415-416-417): 461.

⁷⁷ Dîbâce’indeki söz ve şiirle ilgili değerlendirmeleri için bkz. Şevkiye Kazan Nas (2011). *Celîlî Divanı (İnceleme-Metin)*. Isparta: Fakülte Kitabevi. 61-64.

“Bu tür iddialar, kuru bir övünme ve meydan okumaya değil, çağının millî, yerel, bölgesel, kişisel vb. çeşitli üslup ve tarzlarının varlığına dayanmaktadır”⁷⁸ düşünceleri içerisinde değerlendirdiğimiz beyitlerde hem bu şairleri beğenme ve onlardan etkilenme hem de kendi seviyesinde görmeyen bir söyleyişle karşılaşmaktayız. Bunlar bir bakıma Celîlî’nin izlediği yol ve varmak istediği değer açısından tercihtir. Ayrıca Celîlî’nin bu üstat şairleri söz konusu etmesi, işlediği konuyla ilgili yeterince bilgiye sahip olduğunu göstermek istemesinden⁷⁹ diye de düşünülebilir.

Celîlî’nin *Husrev ü Şîrîn ve Leylâ vü Mecnûn* gibi mesnevilerinde en çok övülen üstat şair Nizâmî (öl.H.599/M.1203)’dir. Nizâmî’den sonra Husrev-i Dehlevî (öl.H.725/M.1325), Câmî (H.öl.898/M.1492), Hâtîfî (öl.H.918/M.1512) ve Alî Şîr Nevâyî (öl.M.1501) gelir. Bu şairler, Celîlî’nin mesnevilerinde doğrudan veya dolaylı olarak övülmüşlerdir.

Celîlî, özellikle Nizâmî’nin şairlik yeteneğini beğendiğini ve onun gibi bir “Penc Genc” şairi olma özleminde olduğunu sık sık vurgular. Acem ülkesinde her şair, hamse yazmaktadır. Celîlî de Anadolu’da Acem üslubunu tescilleme ve hamse yazma özlemindeydi. Celîlî’ye göre Nizâmî, şiir incisinin denizi; şiir ehlinin sanki peygamberidir. Şiir ona ilahi bir vahiydir.

Münşî-i şahîfe-i girâmî
Baħr-ı güher-i sühân Nizâmî
Nâzil olup aña şî’r dîni
Baħr-ı sühânun olur emîni
Şan şî’r aña vahy-i âsmândur
Peyğam-ber-i âħirü’z-zamândur

(Leylâ vü Mecnûn, b.2059-2061)

Celîlî, Nizâmî’yi Hz. Muhammed’e, ardından gelen Husrev, Câmî, Hâtîfî ve kendisini dört halifeye benzetir. Nizâmî, şiir ülkesini imar edince ardından ilk Husrevgelmiştir. İkinci olarak takipçisi Câmî’dir ki hak ve batılı bir birinden ayırmış ve söz ülkesinin adalet dağıtıcısı olmuştur. Üçüncüsü Hâtîfî, dördüncüsü ise Hz. Ali yaratılışında olan Celîlî’nin kendisidir. Celîlî’nin iki ağızlı inci saçan kalemî, Hz. Ali’nin kılıcına benzer. Onun Döldül gibi olan kalemî, şiir arsasını aşar. Şiir sahası, Hayber de olsa, onun kalemîyle açılır (b.2065-2080).

İran şairlerinden Firdevsî, Attar, Selman gibi şairler de Celîlî’nin mesnevilerinin gerek sebep-i te’lif gerekse hatime bölümlerinde anılmışlardır. Celîlî’nin “sûr” benzeyen kaleminin üfürülmesiyle Firdevsî, mezarından çıkar:

Ĥâmemden irince nefħa-i şūr
Firdevsî dirile çāk idüp gūr

(Leylâ vü Mecnûn, b.2108)

⁷⁸ Harun Tolasa (1982). “Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri”. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. (1): 30.

⁷⁹ Menderes Coşkun (2007). *Klâsik Türk Şirindeki Edebî Tenkit-Şairin Şaire Bakışı*. Ankara: Akçağ Yay.42.

Celîlî, Farsça mesnevi yazan üstadlar yanında Türkçe mesnevi yazan şairleri de eserlerinde söz konusu etmiştir. Bu şairlerin en önemlileri Şeyhî(öl.H.832/M.1429) ile Alî Şîr Nevâyî(öl.M.1501)'dir.

Celîlî, kendi *Husrev ü Şîrîn*'inin hacim bakımından Şeyhî'ninkinden daha az ama daha seviyeli olduğunu, bilinçli olarak eserini uzatmadığını, eğer isteseydi bir gecede yüz civarında beyit yazabileceğini ve Firdevsî'nin altmış yılda yazdığı *Şehnâme*'yi altı ayda kaleme alabileceğini iddia eder. Şeyhî'nin *Husrev ü Şîrîn*'ini “bî-mağz”, “hâre”, “har-mühre”, “itnâb-ı makâl”, “siyeh seng” gibi kelimelerle eleştirir (b.1980-1997).

Celîlî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u ile *Divan*'ında Türk şairlerinden sadece Alî ŞîrNevâyî'nin adı geçer. Nevâyî, onun şiiirlerinin çoğunda bir kıyas unsurudur. Kendi şiiir tarzını Nevâyî'ninkine benzetir:

Eyler gâzelüm olup nevâ-sâz
Üslûb-ı Nevâyîden nevâ-sâz

(Leylâ vü Mecnûn, b. 2101)

Celîlî, gazel tarzında Husrev'dir. Eğer onun sözlerini Câmî duysa, mest olurdu.
Tarz-ı gâzel içre Hüsrevem ben
Ol kevkeb ü mihr-i pertevem ben

Câmî eğer ide sözlerüm gûş
Mest ide anı bu câm-ı pür-nûş

(Leylâ vü Mecnûn, b.2099-2100)

Cinânî (öl.1595), *Riyâzü'l-Cinân* adlı mesnevisinin sebab-i telif bölümünde, Bursa'da pek çok şairin eserlerinde gösterdikleri hünerlerle şöhret sahibi olduklarını, halk tarafından devamlı övüldüklerini ve bunların başında da Celîlî'nin geldiğini söyler. Cinânî'ye göre Celîlî, mükemmel bir münşidir ve bu yüzden ikinci bir Vassaf olarak kabul edilmelidir. Anadolu'nun Nizâmî'si ve Câmî'si durumunda olan Celîlî, nazım ve nesir dalında pek çok eser kaleme almış ve hamse tertip etmiştir:

Cümleye serdâr-ı belâgat-şîâr
Münşî-i inşâ-yı berâ'at-nigâr

Sânî-i Vassâf u Nizâmî-i Rûm
Kesret-i te'lif ile Câmî-i Rûm

Gün gibi âfâka virüp nûr u fer
Nazm u nesr ile komış çok eser

Hamse diyüp şâ'ir-i sihr-intisâb
Ya'ni Celîlî-i celâlet-me'âb⁸⁰

⁸⁰ Mahmut Şarlı (1994). *Cinânî ve Riyâzü'l-Cinân*'ı. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi. 327-328.

Celîlî'nin birtakım özgün motifleri kullanma bakımından başta Fuzûlî olmak üzere bazı şairlere öncülük ettiği açıktır. Nitekim önce Celîlî'nin daha sonra Fuzûlî'nin eserlerinde kuşların başa yuva yapması motifi önemli ayrıntılardandır.

Celîlî, sadece mesnevîde değil gazel alanında da bazı divan şairlerini etkilemiş, hatta bazı şairlerden de etkilenmiştir. Celîlî'nin *Divan*'ındaki gazeller ile nazire mecmualarındaki Celîlî mahlaslı gazeller karşılaştırıldığında şiiirlerin büyük bir kısmının Hâmidî-zâde Celîlî'ye ait olduğu görülmektedir.

II. BÖLÜM

ESERİN YAZMA NÜSHALARI

Celîlî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unun bugün için bilinen iki yazma nüshası vardır. Yurt dışında bulunan bu iki nüshanın birisi Paris'te diğeri Mısır'da bulunmaktadır. Bu nüshaların özellikleri şöyledir:

1. Paris Bibliothéque Nationale, Külliyyat / P. Nüshası

Çok okunmuş intibamı veren ve 130 varaktan oluşan 364 nolu künyeli mecmuanın kapağında yaldızla "Külliyyât-ı Celîlî" yazılıdır. Siyah deri ciltli bu eser, küçük boydadır.⁸¹ Eserin iç kapağında, sonradan yazıldığı anlaşılan, "Hamse-i Celîlî" ibaresi ve kenarlara yazılmış birkaç beyit bulunmaktadır. Varak 2^a'da Bibliothéque'in mührü ile külliyyatın kayıt numarası olan 364'ün yanı sıra sonradan yazıldığını düşündüğümüz Sırrî'ye ait yedi beyitlik bir gazel ve mahlasını tespit edemediğimiz beş beyitlik ikinci bir gazel ile iki beyitlik bir kıta; varak 2^b'de yine sonradan yazıldığını düşündüğümüz Seyfî mahlaslı beşer beyitlik üç gazel; varak 3^a'da Mustafa bin Mevlevî Hüseyin adına bir temellük kaydı ile okunamayan iki mühür bulunmaktadır.

Fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Hâmidî-zâde Celîlî Bursavî
Nazm idüp Şîrîn ü Husrev nâmesin

Kıssa-i mihnet ser-âgâz eyledi
Ehl-i 'ışkun germ idüp hengâmesin

Nev-'arûs-ı nazma bir tâze libâs
Giydürüp giderdi kimesne câmesin

N'ola bir engüşt virsem sihr-sâz
Ol sühan-sâz u füsûn ger hâmesin

⁸¹ Celîlî'nin külliyyatı'nın bulunduğu bu nüshayla ilgili ilk bilgileri Agâh Sırrı Levend'in ve daha sonra ayrıntılı olarak Prof. Dr. Hüseyin Ayan'ın araştırmaları ve incelemelerinin sonucunda öğreniyoruz.

Kıt'a başlığında verilen dört beyitlik şiirin yanı sıra değişik yazı çeşitlerinde yazılmış beyitler de bulunmaktadır.

Celîlî'in külliyyatı "Şıfat-ı Lafzat'ullâh ki İsm-i Zât-ı Hakk Ta'âlâ ve Müstecmi'-i Şıfat-ı Celâlî ü Cemâlî üst" başlığı altında "Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün" vezninde *Husrev ü Şîrin* adlı eserinin aşağıdaki beytiyle başlar:

Ne diyân k'aña Allâh ola 'ünvân
İrişmez dâmenine dest-i noqşân (v.3^b)

Külliyyatın son beyiti aynı zamanda *Leylâ vü Mecnûn* mesnevisinin son beytidir:

Yâ Rab bu raqam ki oldı âbâd
Sen eyle sezâ-yı âferîñ-bâd (v.128^b)

Külliyyatın sonunda, v.128^b'de, iki farklı dört mühür bulunmaktadır. Tam olarak okunamayan mührün birisinde "Abdullah Hüseyin Muhammed" yazılıdır. Varak 129^a'da sonradan yazıldığı anlaşılan beş beyitlik bir şiir; v.30^a'da Hasretî mahlaslı bir şairin "gibi" redifli beş beyitlik bir gazeli ile iki beyitlik bir şiiri bulunmaktadır.

Eserde çerçeveli kısım 17 satır, der-kenar 40 satırdır. Eserin der-kenarında (v.92^a-106^b) Ahî'ye ait gazeller de bulunmaktadır. Ta'lik ve okunaklı bir yazıyla yazılan eserde bazı heceler, doğru okunmasına yardımcı olmak amacıyla, hareketlenmiştir. Kimi yerlerde bulunan başlıklar Farsçadır ve mısraların arasında bir çerçeveye içinde yazılmıştır.

Külliyyatın içinde *Husrev ü Şîrin* (v.3^b-64^a) ve *Leylâ vü Mecnûn*(v.64^b-128^b) mesnevilerinin bulunduğu bölümler 8,4 x 13 cm'lik bir sayfaya yazılarak iki çizgili bir çerçeveye kapatılmıştır. Geri kalan sayfa kenarlarının 3,5 x 3,3 cm'lik yerinde yani der-kenarda, Celîlî'nin şiir seçkisi olan *Gül-i Sad-berg*'i (v.3^b-89^b), *Mehek-nâme*'si (v.89^b-92^a), *Hecr-nâme*'si (v.108^b-121^a) bulunmaktadır. Buradaki şiirler de çerçeveli kısımların içindedir.

Yazmanın sonunda istinsah tarihi ve müstensihin adı yoktur; ancak Blochet'ye göre⁸² XVII. yüzyılda yazıldığı düşünülmektedir.

Nüshada *Leylâ vü Mecnûn*'un giriş bölümü; Allah lafzının açıklanması 36, tevhîd 48, münacat 26, nat 39, padişahın medhi 98 beyitten oluşmuş olup toplam 247 beyittir. "Âgâz-ı Dâstân" başlığıyla hikâyenin anlatılışı sırasında 23 Farsça başlıkla birlikte toplam 29 başlıktan meydana gelen *Leylâ vü Mecnûn*, 2132 beyittir.

2.Mısır Milli Kütüphanesi, Edebî Türkî Talat / M. Nüshası

Eserin bir diğer nüshası da Mısır Milli Kütüphanesi'nde Edebî Türkî Talat 118 numaraya kayıtlıdır. Eserin başında "Leylâ vü Mecnûn, Celîlî, Hâmidî-zâde Burusavî" ibarelerinden sonra nüshadaki sayfa sayının 611; nüshanın ölçüsünün 915

⁸² Blochet, E. (Edgar) (1932). *Catalogue Des Manuscrits Turcs*. Paris: Bibliothèque Nationale 155-156.

x16 olduğu bilgileri yazılıdır. 74 varaktan oluşan bu eserin iç kapağında, sonradan yazıldığı anlaşılan, “Kıssa-i Leylâ vü Mecnûn Celîlî”, “İbtidâ Leylâ vü Mecnûn Celîlî-nâm şâ‘ir...”, “İkinci Leylâ vü Mecnûn ... nâm şâ‘iründür”, “Edebî Türkî Tal‘at, 118” ibareleri yer almaktadır. Ayrıca Mısır Milli Kütüphanesi’nin mührü ile okunamayan ikinci bir mühür de bulunmaktadır.⁸³

Nüshanın başında (1^b) okuyucu veya müstensih tarafından sonradan yazıldığı düşünülen “karanfil, iki dirhem zencefil, safran, şeker, elma suyu, yağmur suyu, bal şerbetinin karıştırılması ve süzülmesinden sonra her sabah bir buçuk kaşık içilmesinin anlatıldığı bir tedavi reçetesi yer almaktadır.

Leylâ vü Mecnûn’un bulunduğu şiirler iki çizgili bir çerçeveye 15 satır şeklinde yazılmıştır. Yazı ta‘lik ve okunaklıdır. Başlıklar, Farsçadır ve beyitlerin arasında bir çerçeve içinde verilmiştir. Eserin ser-levhasına Besmele/Bismillâhi’r-rahmani’r-rahim yazılan nüsha, aşağıdaki beyitle başlar:

Allâh ki lafz-ı muhteremdür
Andan ezel ü ebed raqamdur

Dua beytiyle sona erer:

Yâ Rab bu raqam ki oldı âbâd
Sen eyle sezâ-yı âferîñ-bâd

(v.74^b)

Nüshanın v.75^a-75^b’inde okunamayan yazılar, v.76^a’da mahlasları okunamayan iki Farsça beyit; v.76^b’de Câmî mahlaslı Farsça bir beyit yer almaktadır. Nüşhada, v.77^a’da, kime ait olduğunu anlayamadığımız tahminimizce ikinci bir Leylâ vü Mecnûn yer almaktadır.

Mısır nüshasında *Leylâ vü Mecnûn*’un giriş bölümü; Allah lafzının açıklanması 36, tevhîd 17, münacat 26, nat 99, padişahın mehdi 68 beyitten oluşmuş olup toplam 246 beyittir. Tevhîd bölümünde metindeki ilk iki beyit yer aldıktan sonra padişahın medhi bölümündeki 156. beyte geçilmiştir. Şairin kendisini öven beyitlerin bir kısmının na’t ile padişahın medhedildiği bölümde yer almasının sebebi, büyük ihtimalle müstensihin dikkatsizliğindedir.

“Âgaz-ı Dâstân” başlığıyla hikâyenin anlatılışı sırasında 23 Farsça başlıkla karşılaşmaktayız. Toplam 29 başlıktan oluşan *Leylâ vü Mecnûn*, nüshada 2101 beyittir ve Paris nüshasından 31 beyit eksiktir.

Leylâ vü Mecnûn’un iki yazma nüshası da ta‘likle yazılmıştır. Her iki nüshanın da yazıları güzel ve okunaklıdır. Külliyyat/P. nüshasında doğru okunmasına yardımcı olmak amacıyla bazı heceler harekelenmiştir. Kimi kelimelerde sadece imla harfleri kullanılmıştır. Türkçe bir sözcüğün, her iki nüshada da belli bir kurala uymaksızın değişik biçimlerde yazıldığı görülmektedir. Bazı beyitlerde kafiyeli sözcüklerden birisinin yazımının benzetildiği olmuştur. Kimi “atıf vavları” ve “akuzatif eki” Külliyyat/P. nüshasında gösterilmezken Mısır/M. nüshasında göste-

⁸³ Katalog bilgileri için bkz. Fihrisü'l-mahtutati't-Türkiyye el-Osmaniyye III. (1870-1980). 16.

rilmiş; kimi yazım yanlışları P. nüshasında müstensih tarafından takdim tehirle belirtilmiştir.

METNİN KURULUŞUYLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Çevriyazıda Hamidi-zâde Celîlî'nin *Leyla vü Mecnûn* mesnevisinin Paris ve Mısır nüshası karşılaştırılmış; karşılaştırma sırasında vezne ve anlama uygun olan nüsha tercih edilmiş; nüsha farklılıkları dipnotta gösterilmiştir.

2. Metin tamiri gereği metne eklenen kelime, hece veya harfler köşeli ayraçla ([]) gösterilmiştir.

3. Nüsha farkları gösterilirken, kelimeler arasına (/), mısralar arasına (//) işareti konulmuştur.

4. Dipnotlar gösterilirken bilgisayarın verdiği sayı takip edilmiştir. Dipnotlarda farklar yazılarak hangi nüshadan alınmışsa onun kısaltması ve varak numarası verilmiştir. İki noktadan (:) sonra diğer nüsha ile arasındaki fark belirtilerek o nüshanın kısaltması ve varak numarası verilmiştir.

5. Bir nüshada olup diğer nüshada olmayan kelime, dipnotta belirtilirken bulunduğu nüshanın kısaltmasının ardından (-) işareti kullanılmıştır: “ P.61b - ” gibi.

6. Metnin kurulmasında iki nüshadan da yararlanılmış; ancak nüsha numaraları, beyitlerin başında değil dipnotlarda gösterilmiştir. Dipnotlarda önce nüsha kısaltması, daha sonra varak numarası gelecek şekilde yazılmıştır: “P.61a, M.28b...” gibi.

7. Vezin gereği oluşan ses düşmeleri (') işaretiyle gösterilmiştir.

8. “Âfitâb, âsumân, hânûmân...” gibi kelimelerde medli okumadan kaynaklananses türemeleri gösterilmemiş; “âftâb, âsmân, hânûmân...” biçimleri tercih edilmiştir.

9. Dâ'im (dâyim), fâ'ik (fâyik) gibi kelimelerin yazılışında ilki tercih edilmiş; ancak kafiye veya redif zorunluluğundan dolayı ikinci şekilleriyle de yazılmıştır: “lâyik / fâyik” (b.105), dâ'im / mülâyim (b.274) gibi.

10. Arapça ve Farsça kelimelerde uzun ünlüler “â, j, û” harfleriyle gösterilmiştir. Vezin gereği olarak zihaf yapılması gereken yerlerde imlaya dikkat edilmeye çalışılmıştır.

11. Kalın ünlü ile başlayan kelimelerde “d” sesi genellikle “đ” ile gösterildiği için metne bağlı kalınarak “đ/đ” olarak gösterilmiştir:

12. “mı” soru edatı kendisinden önce gelen kelimeyle ses uyumuna bakılarak “mı/mi/mu/mü” şeklinde yazılmıştır.

13. Metinlerde “ç/c”, “b/p” ünsüzlerinin yazımında ikilikler görülmektedir: niçe / nice, gonçe / gonca... Bu tür yazımlarda ikincileri tercih edilmiştir.

14. Kelimeye kaynaşarak anlam kazanmış bazı ekler bitişik yazılmıştır: “nâgâh, nâçâr, bigâne...” gibi.

15. Vâsf-ı terkiplerde sıfatla isim arasına çizgi konulmamıştır: hasta gönül, al bayrak gibi. Ancak vâsf-ı terkiplerle birlikte kurulan Farsça izafet tamlamalarında

sıfatla isim arasına çizgi konulmuştur: “māh-ı nev-i ser-nigūn, zūlf-i şeb-gūn, leb-i şeker-feşān, cān-ı ğam-h̄ār...” gibi.

16. İzafe kesresi atılıp ters çevrilerek yapılan birleşik isim ve sıfatlarla bir isimle fiilden türemiş isimlerin yan yana gelmesiyle oluşan tamlamalarda, araya bir çizgi konulmuştur: “dil-ber, dil-cū, dil-efgār, dil-esir...” gibi.

17. Çevriyazıda Farsça “h̄”, “h̄” şeklinde gösterilmiştir: “h̄ār, h̄āce, h̄āh, h̄ān...” gibi.

18. Dilimize Farsça’dan geçmiş “haste, gonce, serây...” gibi bazı kelimelerin Türkçedeki “hasta, gonca, sarây...” gibi telaffuzları tercih edilmiştir.

19. Özel adlar, büyük harfle başlamış; ancak bu adlara gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.

20. Farsça birleşik sözlerin yazılışında terkip vavı düşerse “güft ü gû, neşv ü nemâ...”vavlı şekilleri tercih edilmiştir.

21. Kur’an-ı Kerim’den yapılan alıntılar, metinde tırnak işareti içinde ve italik olarak; dipnotta ise sure adı, numarası ve ayet numarasıyla verilmiştir: “Bakara, 7/54” gibi.

22. Arapça, Farsça kelime ve eklerin imlasında İsmail Ünver’in (1993: 51-89) teklif ettiği yazımlara uyulmaya çalışılmıştır.

SONUÇ

Celîlî, İran'dan geldiği için Hâmidî-i Acem veya Hâmidî-i İsfahânî olarak tanınan ve Farsça ile Türkçe manzumeler yazan Hâmidî'nin küçük oğludur. II. Bayezîd zamanında (M.1481-1512) Bursa'da doğan şair, I.Selim ve I.Süleyman zamanında şöhret bulmuş ve II. Selim zamanında (M.1566-1577) Bursa'da vefat etmiştir.

Kaynaklara göre yalnız yaşamayı seven ve içine kapanık bir mizaca sahip olan Celîlî; Bursa, İstanbul ve Edirne'de yaşamış, "Penc Genc" sahibi olmak amacıyla genç yaşta bir birinden güzel eserler vermiştir.

Celîlî, *Husrev ü Şîrîn* mesnevisini nazm ettikten bir yıl sonra, ikinci mesnevisi olan *Leylâ vü Mecnûn*'unu Edirne'de, H.919/M.1514 yılının Zilhicce/Ocak ayında tamamlamıştır. Şair, makam veya maddi karşılık umarak önce *Husrev ü Şîrîn*'ini, daha sonra *Leylâ vü Mecnûn*'unu Yavuz Sultan Selim Han'a arz etmiş; ancak padişahтан ilgiyi görememiştir.

Celîlî'nin 2132 beyitten oluşan *Leylâ vü Mecnûn*'unun bugün için bilinen iki yazma nüshası vardır. Yurt dışında bulunan bu nüshalardan birisi Paris'te, diğeri Mısır'dadır. *Leylâ vü Mecnûn*'un metni, elde bulunan iki nüsha karşılaştırılarak çevriyazılı ve tenkitli bir biçimde ilk kez ortaya konulmuş; böylece eksik olan bir boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

İslâmî edebiyatın en tanınmış ve sevilmiş hikâyelerinden olan Leylâ vü Mecnûn, esasen Arap kaynaklarına dayanır. Çöl hayatı içinde doğmuş bir aşk hikâyesi görünümündeki bu eser, Arap edebiyatından ziyade İran ve Türk edebiyatlarında işlenmiştir. Gerçek ve temiz bir aşkın örneği olarak bazı şiirlerde "mazmun" olarak yer aldıktan sonra ilk defa Gencelî Nizâmî tarafından manzum ve müstakil bir hikâye haline getirilmiştir. Türk edebiyatında Leylâ vü Mecnûn mesnevisi, ilk defa Gülşehrî'nin *Mantıku't-Tayr*'ı ile Âşık Paşa'nın *Garib-nâme*'sinde temsilî hikâye olarak görülür. Leylâ ve Mecnûn'u temsilî hikâye olarak eserlerine alan diğerk şairler de vardır. Ancak Gülşehrî ile Âşık Paşa'nın bu konuyu ilk olarak ele almaları önemlidir.

Nizâmî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u, Türk şairleri tarafından çok sevilmiş ve bu esere pek çok nazireler yazılmıştır. Türk edebiyatında *Leylâ vü Mecnûn* hikâyesini büyük bir hikâye halinde ilk defa nazmeden şair, bugünkü bilgilerimize göre, Edirneli Şâhidî'dir. OndansonraAlî Şîr Nevâyî, Bihiştî Sinan Çelebi, Hamdullah Hamdî, Ahmed-i Rıdvân*Leylâ vü Mecnûn*'u kaleme almışlardır. XVI. Yüzyılda Celîlî, Sevdâ'î, Hakîrî (Tebrizli), Fuzûlî, Lârendeli Hamdî, Celâl-zâde Sâlih Çelebi, Halife; XVII. Yüzyılda 'Atâyî (Kul 'Atâ), Fâizî;XVIII. Yüzyılda; 'Örfî Mahmud Ağa, Andelib;XIX. Yüzyılda Nâkâm*Leylâ vü Mecnûn*'u yazan şairlerdendir. Kaynaklarda *Leylâ vü Mecnûn* yazarı olarak gösterilen ancak bugüne kadar eserleri elimize geçmeyen şairler de vardır. XVI. yüzyıl, her biri ayrı bir değer olan şairleri ve *Leylâ vü Mecnûn*'larıyla kâsik Türk edebiyatının en verimli dönemlerinden birisi olmuştur.

Celîlî, *Leylâ vü Mecnûn*'unda esas olarak Nizâmî'yi örnek almış ama Hâtîfî'den de yararlanmıştı. Onda Husrev ile Câmî'nin yanı sıra Türk şairlerinden Ali Şîr Nevâyî'nin de etkisi görülür.

Celîlî'nin de kendisinden sonra gelen diğer şairleri ve özellikle Fuzûlî'yi etkilediği açıktır. Nitekim Fuzûlî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'unda Nizâmî ile birlikte Celîlî'nin de adının geçmesi, ilk defa Celîlî'de görülen birtakım özgün motiflerin Fuzûlî'de de kullanılması tesadüfî değildir.

Leylâ vü Mecnûn'un esas konusu, Mecnûn'un kişiliğinde toplanır ve olaylar, Necd dağında/çölünde geçer. Celîlî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'da her olay, belli bir kompozisyon şeklinde sıralanmış; gerek kronolojik olarak gerek sebep-sonuç ilişkisi içinde olayların peş peşe gelmesiyle oluşmuştur. Tespit ettiğimiz dört ana olaydaki metin halkaları, bir zincirin halkaları şeklinde iç içe geçmiş ve olayı genişletmeye yardımcı olmuştur.

Dört ana olayda ve metin halkalarında Mecnûn'un karakteri ile genç yaşta tecennün eden Celîlî'nin hayatı ve kimliğiyle örtüşüğünü düşündüğümüz bazı noktalar dikkati çekmektedir:

Meczûb bir kişiliğe sahip olan Celîlî, hayatının bir döneminde her şeyini terk edip ortadan kaybolduğu için öldü zannedilir. Bulunup Bursa'ya getirildiğinde ise kimseyle konuşmak ve görüşmek istemez.

Celîlî de Mecnûn gibi beğenilen bir şairdir. O da aşk derdiyle hem-hâl olmak istemekte ve âşıkâne gazeller yazmaktadır.

Aşk olgusu üzerinde ısrarla duran Mecnûn/Celîlî, iç dünyasında önemli adımlar atma kararındadır: Mecnûn, bir ağaç gölgesinde gördüğü kargayla konuşur. Kargayı başını hırkasına çekmiş sessizce oturan bir Halvetî dervişine benzetir. Karga uçup gittikten sonra bir baykuş görür. Baykuşu da dünyadan elini ayağını çekmiş ve uzlet içinde yaşayan bir dervişe benzetir. "Bu tekkeyi menzil edinip senin gölgene sığınmalı" diyen Mecnûn/Celîlî, bir arayışın içindedir. Sabah olup baykuş gözden kaybolunca, tuzağa düşmüş bir ceylan görür. Kolunda taşıdığı la'li avcıya vererek ceylanı tuzaktan kurtarır. Bu durum, bir bakıma Celîlî'nin veya Mecnûn'un maddî âlemden kurtulması veya kurtulmak isteğidir. Bunlar olmadan hakikat bulunmaz. Herhangi bir tarikata bağlı olmayan Celîlî'nin başka bir varlığa sığınma ihtiyacı ve ondan yardım istemesi, aşkın basamaklarından geçme arzusu içinde olduğunu ama tek başına buna gücünün yetmediğini düşündürmektedir.

Mecnûn, arkadaşlarının teklif ettiği eğlence davetini reddetmesini ve vahşi hayvanlarla arkadaşlık etmesini, "insanoğlunda ne sevgi ne de vefa kalmıştır. İnsan, insanın hâlerinden anlayamaz hâle gelmiş ve böylece insanlık ortadan kaybolmuştur. Nükteden anlayan sohbet arkadaşı kalmamıştır" sözleriyle açıklar. Kendini soyutlama, maddî âlemden kurtulma ve bireyselleşme arzusunda olan Celîlî, sadece insanların var olduğu ama kimin değerli kimin değersiz olduğunun anlaşılmadığı bir çevrede yaşamının mümkün olmadığını, Mecnûn aracılığıyla aktarmış; kendisinin insanlarla konuşmama ve onlardan kaçma nedenlerini önceden

haber vermiştir. Kendi kimliğiyle bütünleştirdiği Mecnûn, Celîlî'nin hayatı ve kişiliğiyle ilgili önemli bir ayrıntıdır.

Olayın iki kişi arasında geçen bir aşk hikâyesi olması bakımından eserin esas kahramanları, Leylâ ile Mecnûn'dur. Olayın ikinci derecede kahramanları Leylâ ile Mecnûn'un anne ve babaları, İbn Selâm'ın oğlu ve Nevfel'dir.

Leylâ vü Mecnûn'da vak'a zamanı, Kays'ın doğumuyla başlar ve ölümüyle son bulur. Kronolojik bir sıra takip eden bu zaman, anlatma zamanıyla sınırlanmıştır. Kays'ın doğum ve çocukluk zamanı, kısa kısa özetlenerek, bazı atlamalar yapılarak anlatılmıştır. Yani nesnel zamana paralel olan olaylar, vak'a zamanında daraltılmış olarak sunulmuştur. Eserde vak'a önce, anlatma zamanı sonra olduğu için belirli geçmiş ve belirsiz geçmiş zaman çekimleri kullanılmıştır. Eserdeki mevsimlerin tasviri, kahramanların psikolojisini yansıtmaları bakımından önemlidir.

Leylâ vü Mecnûn'da gerçek mekân olarak Necd ile Kâbe'nin adı geçer. Diğer yerler, dekoratif unsur durumundaki şahıslar gibi, tablonun gözler önünde daha iyi canlandırılmasına hizmet eder niteliktedir.

Leylâ vü Mecnûn, motif ve masal unsurları bakımından zengin bir nitelik taşımaktadır. Diğer mesnevilerde de görülen benzeri motifler, neden-sonuç ilişkisine dayanılarak düzenli bir şekilde verilmiştir. Mecnûn'un başına kuşların yuva yapması motifi, Agâh Sırrı Levend'e göre, ilk kez Celîlî tarafından kullanılmış ve Celîlî'den sonra *Leylâ vü Mecnûn* yazan diğer bazı şairlerde de bu motif görülmüştür.

Leylâ vü Mecnûn, toplumun yaşayışıyla ilgili bazı gelenek ve göreneklere de vermektedir. Ancak bunlar diğer mesnevilerde de rastlanılan genel özelliklerdir.

Leylâ vü Mecnûn, bir aşk hikâyesi olduğu için eserde ağır basan ana tema aşktır. Aşk temasını tasavvufî bir çizgiye taşımak isteyen Celîlî, Fuzûlî'deki kadar başarılı olamamıştır. Celîlî, iki sevgilinin kavuşmaya yönelik duygu ve davranışlarını bir aşk çerçevesinde anlatır. Leylâ ile Mecnûn'un bir birine olan aşkı ve bu aşktan dolayı içine düştükleri durum anlatılırken şairin aşk hakkındaki düşünceleri de araya girer. Eserde çizilen âşık görüntüsü, divan şiirinde anlatılan âşıktan farklı değildir. Celîlî, aşk-çevre çatışmasında hikâyenin kahramanlarından yanadır. Onun aşk anlayışında sadıklık, samimiyet, vefa kavramları ön plâna çıkar.

Mecnûn'un "İki sevgili birliğe ulaşınca iki vücut bir olur. Ben aşk Leylâ'sı; Leylâ, Mecnûn'dur; iki bedende ruh bir tanedir" sözleri "vahdet-i vücud" felsefesiyle anlaşılabilir şeylerdir. Fuzûlî kadar belirgin olmasa da "sen" ve "ben", "bir" ve "iki"de asıl var olan "sen" ve "bir"dir. Leylâ'nın Kays'ın kâsesini kırması ve onu tanımazlıktan gelmesi; Mecnûn'un bu duruma sevinmesi hem Leylâ'nın hem de Mecnûn'un gerçek aşk boyutuna girdiğini, aşkta olgunlaştığını göstermesi bakımından önemlidir. Celîlî, "gönül kadehinin sağlam kalması için kilden yapılan kâse kırılınsın" der; çünkü gönül, Allah'ın tecelli ettiği yerdir.

Leylâ vü Mecnûn, aşk konulu bir mesnevi olmasına rağmen eserde dinî ve ahlâkî unsurlar da geniş yer tutar. İşlenen dinî düşünceler, Müslümanlığın ilkelerine uygun ve bir Müslüman'ın yapması gereken şeylerdir.

Aşk konulu bir mesnevi olması sebebiyle eserde “hikmet, nasihat” türünden müstakil bölümler yoktur. Ancak bu tür düşünceler, hikâyenin içinde yeri geldikçe, bir ibret dersi niteliğinde somutlaştırılarak verilmiştir. Mesnevinin geneline bakılınca “namuslu olmak, ağırbaşlı olmak, hayırlı evlat olmak, cömert olmak, adaletli olmak, sabırlı olmak, sır saklamak, baba sözü dinlemek, iyilik yapmak, şükretmek, kıskanç olmamak, nefse hâkim olmak, dedikodu yapmamak, fitne çıkarmamak, sağlığın, gençliğin ve ömrün kıymetini bilmek” gibi ahlâkî unsurlar göze çarpar.

Leylâ vü Mecnûn “hâkim”, “kahraman” ve “müşahit” bakış açılarıyla yazılmış bir eserdir. Celîlî, bazen kendi varlığını gizleyerek bazen ortaya çıkararak eserini kaleme almıştır. Onun varlığı olaydan çıkartılacak ders veya kıssadan hisse mahiyetindeki beyitlerle, bölümlerin sonunda okuyucuya yaptığı hitaplarla, *Mecnûn* adına konuşmasıyla, gazel havasında ama mesnevi nazım biçiminde söylediği şiirlerle ortaya çıkar. Bu şiirlerin bir kısmı “hasb-i hal” niteliğindedir.

Leylâ vü Mecnûn'da özetleme, gözlem, anlatma, diyalog, iç monolog, montaj, şuur akışı, tasvir, mektuplaşma gibi pek çok anlatım tekniğinden yararlanılması anlatımın tekdüze olmasını engellemiş; anlatıma canlılık kazandırmıştır.

Celîlî'nin mesnevi yazmakta başarılıdır. *Husrev ü Şîrîn*'de olduğu gibi *Leylâ vü Mecnûn*'unda da nazım tekniğine, kafiye ve redife, söz sanatlarına, şiirde müzikaliteyi arttıran ses tekrarlarına ve paralelizme önem vermiş; böylece eserde iç ahengi sağlamıştır.

Eser, kısa ve kıvrak olması yüzünden, aruz vezninin hezec bahrinin “Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün” kalıbıyla yazılmıştır. Eserin tümü dikkate alındığında veznin oldukça başarılı bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Dönemin çoğu mesnevilerinde görülen imale, zihaf, Türkçe kelimelere med yapma, hece düşmeli ulama gibi kusurlar bu eserde de görülmektedir. Ancak bunlar ahengi bozacak kurulukta değildir. Türlü cinas ve iç kafiyelerle ahenk sağlanmıştır.

Dili, akıcı ve sade; tasvirleri, canlıdır. Anlatım, söz sanatlarıyla zenginleştirilmiştir. Metin içerisinde kahramanların ağzından söylenmiş gazeller yoktur; ancak *Mecnûn*'un ağzından söylenen şiirler, esere renk ve heyecan katmıştır.

KAYNAKÇA

- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim (hızl.) (1998). *İsmail Belig: Bursalı Göldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*. Ankara: Anıl Matbaa.
- Akbayar, Nuri (hızl.) (1996). *Mehmed Süreyya: "Sicil-i Osmânî-Osmanlı Ünlüleri"*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Ateş, Ahmet (1988). "Leylâ vü Mecnûn". *İslam Ansiklopedisi*. C. VII. İstanbul: MEB Yay. 49-53.
- Atik, Arzu (2009). *Celilî'nin Leylâ ve Mecnûn'u ve Nizami'nin Leylâ ve Mecnûn'u ile Karşılaştırma*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Ayan, Hüseyin (1979-1983). "Hamidî-zâde Celilî". *Türk Kültürü Araştırmaları*. (17-21): 15-45.
- Ayan, Hüseyin (1983). "Celilî'nin Mehek-nâme'si". *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II. Harun Tolasa Özel Sayısı*: 5-13.
- Ayan, Hüseyin (1986). "Celilî'nin Heçr-nâme'si" *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*. (14): 155-72.
- Canım, Rıdvan (hızl.) (2000). *Latifi: Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay.
- Coşkun, Menderes (2007). *Klâsik Türk Şiirinde Edebî Tenkit-Şairin Şaire Bakışı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Çelebi, Kâtip (2008). *Keşfü'z-Zünûn*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Çeltik, Halil (1998). *Ömer Ferit Kam ve Âsâr-ı Edebiye Tedkikatı*. Ankara: KB Yay.
- Derdiyok, Çetin (1996). "Gül-i Sad-berg". *TDV İslam Ansiklopedisi*. C.14: 225-226.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet (1943). *Türk Şairleri*. C.3. İstanbul: Ülkü Basımevi.
- Ertan, Ali Rıza (1966-1967). "Hamidî-zâde Celilî, Husrev ü Şîrîn". Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF.
- Ertaylan, İsmail Hikmet (1949). *Külliyât-ı Divân-ı Mevlânâ Hâmidî*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gökalp, Haluk (2009). *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*. İstanbul: Kitabevi Yay.
- İpekten, Haluk vd. (hızl.) (2017). *Sehî Bey, Heşt-Behişt*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/56165,hest-bihistpdf.pdf?0> [erişim tarihi:26.09.2017]
- İsen, Mustafa (hızl.) (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.
- Kazan Nas, Şevkiye (2011). *Celilî Divanı (İnceleme-Metin)*. Isparta: Fakülte Kitabevi.

- Kazan Nas, Şevkiye (2018). *Celîlî'nin Husrev ü Şîrin'i(İnceleme-Metin)*. Konya: Palet Yay.
- Kazan Nas, Şevkiye (2018). *Celîlî'nin Leylâ vü Mecnûn'u (İnceleme-Metin)*. Konya: Palet Yay.
- Kazan, Şevkiye (1997). “*Hamidî-zâde Celîlî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Hüsrev u Şirin Mesnevisi (İnceleme ve Tenkitli Metin)*”. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Kazan, Şevkiye (2001). “*Celîlî'nin Mehek-Nâme'sinin İkinci Nüshası Üzerine*”. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*. (5): 121-136.
- Kılıç, Filiz (hzl.) (2010). *Âşık Çelebi, Meşâ'iru's-Şu'arâ*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay.
- KUR'AN-I KERİM Meâlî (2007). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.
- Kurnaz, Cemâl ve Mustafa Tatçı (hzl.) (2001). *Tuhfe-i Nâilî: Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*. Ankara: Bizim Büro Yay.
- Kutluk, İbrahim (hzl.) (1989). *Kınalızâde Hasan Çelebi: Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: TTK Yay.
- Kutluk, İbrahim (hzl.) (1997). *Beyânî: “Tezkiretü's-Şu'arâ”* Ankara: TTK Yay.
- Levend, Ağâh Sırrı (1959). *Arap, Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ ve Mecnun Hikâyesi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Levend, Ağâh Sırrı (1966). “*Celîlî'nin Husrev ü Şîrin'i*”. *TDAY Belleten* 1965: 103-127.
- Levend, Ağâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. I. Ankara: TTK Yay.
- Okuyucu, Cihan (1994). *Cinânî Hayatı Eserleri Divanının Tenkidli Metni*. Ankara: TDK Yay.
- Solmaz, Süleyman (hzl.) (2005). *Ahdi ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay.
- Şarlı, Mahmut (1994). “*Cinânî ve Riyâzü'l-Cinân'i*”. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Tavukçu, Orhan Kemal (2004). “*Türk Edebiyatında Firâk-nâme Adlı Eserler*”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*. (10): 111-148.
- Tolasa, Harun (1982). “*Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri*”. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. (1):15-46.
- Ünver, İsmail (1974). “*Hâmidî'nin Türkçe Şiirleri*”. *Türkoloji Dergisi*. (6): 197-233.
- Ünver, İsmail (1986). *Mesnevi*. *Türk Dili*. Türk Şiiri Özel Sayısı II [Divan Şiiri] (415–416–417): 430-563.
- Ünver, İsmail (1993). “*Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*”. *Türkoloji Dergisi*. (1): 51-89.
- Yılmaz, Mehmet (1992). *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

LEYLĀ VÜ MECNŪN

Mef 'ülü mefā'ilün fe'ülün

Hezec - - + / + - + - / + - -

- 1 Allāh ki lafz-ı muhteremdür⁸⁴
Andan ezel ü ebed raqamdur
- 2 Şan şeh-per-i Cebra'il oldur⁸⁵
Çin-i ruḥ-ı selsebil oldur
- 3 Ol küngür-i kâḥ-ı dīn ü dünyā
Dendāne-i ferş-i 'arş-ı a'lā
- 4 Bir pençe-i luṭf-sence beñzer
Ne pençe ki Penc Gence beñzer
- 5 Şan penç-i ḥavās-ı ādem oldur
Bī-raḥne esās-ı 'ālem oldur
- 6 Güyā elifi ney-i şekerdür
Bir şāḥ ki ma'rifet şemerdür
- 7 Çün kim ney-i bezm-i vaḥdet oldur
Güyende-i rāz-ı ḥikmet oldur
- 8 Ol oldı 'aşā Kelīme el-ḥaḫḫ
Kim eyledi Nīl safḥasın şaḫḫ
- 9 Şan süsen-i gülşen-i beşāret
Engüşt-i şehādete işāret
- 10 Şan sebze-i bāḡ-ı feyż-i Ḥaḫdur
Ser-taḫta-i ḥāke ser-sebaḫdur
- 11 Ol lām ki zülfi-yāra beñzer
Bir ṭurre ki müşgbāra beñzer
- 12 Şan bülbül-i bāḡ feyż-i sermed⁸⁶
Gīsū-yı mu'anber-i Muḥammed
- 13 Ser-ḥalka-i ehl-i terk ü tecrid
Ḳullāb-ı der-i sarāy-ı tevḥid
- 14 Levḥ-i felek üzre nūna beñzer
Māh-ı nev-i ser-nigūna beñzer
- 15 Hā oldı dehān-ı ḡonca-i bāḡ⁸⁷
Yā nergis-i büstān "mā zāḡ"

⁸⁴ 1a P.64b; M.1b.

⁸⁵ 2a Cebra'il: Cibri'l M.

⁸⁶ 12a M.2a

⁸⁷ 15a P.65a

- 16 Şan halka-i sübha-i melekdür
Yâ dâ'ir-i merkez-i felekdür
- 17 Din Ka'besin itdi arka mesned
Şan mihr-i nübüvvet-i Muhammed
- 18 Bir hüdhüd-i nâme-berdür ol ism
Teşdid aña tâcdan olur resm
- 19 Şan kim şaf-ı mür-ı 'anberindür
Müjgân-ı siyâh-ı hür-i 'indür
- 20 Yâ Rab çü Celîlî-i şikeste⁸⁸
Yâd ide seni şikeste-beste
- 21 Sen tîrin ilet anuñ nişâna⁸⁹
Ya'nî ki du'âsın âsmâna
- 22 Bu bâğa ki urdı tâze bünyâd
Sen it gül-i terden anı âbâd⁹⁰
- 23 Her cedveli ola cüy-ı şekker
Her saır-ı siyâh sebze-i ter
- 24 Her şâh-ı elif ki oldı âzâd
Yâ serv ola yâ nihâl-i şimşâd
- 25 Bu nağmeyi dil-pesend eyle
Âvâzesini bülend eyle
- 26 Gül bezmine bülbül olsa dem-sâz
Bu nağmeden eyleye ser-âgâz
- 27 Her beyt ola kaşr-ı çarha pâye⁹¹
Her küngüri burc-ı 'arşa sâye
- 28 Kıl ser-sühanımı ebr-i gül-gün
Her katresin eyle la'l-i maḥzûn
- 29 Sen eyle kabûlden müseccel
Bir dîde-i şâhid-i mükeḥḥal
- 30 Maḥbû'-ı naẓar olup cemâli
Maḥbûl-i mizâc ola zülâli
- 31 Şâhib-i dil olana maḥrem olsun
Meclisde nedîm ü hem-dem olsun
- 32 Her noktası ḥâl-i 'anber ola⁹²

⁸⁸ 20^a Celîlî: -M.

⁸⁹ 21^a ilet anuñ: anuñ ilet M

⁹⁰ 22^b Sen it gül-i terden anı âbâd: Sen eyle sezâ-yı âferîñ bād M.

⁹¹ 27^a M.2^b // 27^a çarha: çarḥ M. // 27^b küngüri: küngür P. / 'arşa: 'arş M.

Zı̄b-i ruḥı māh-ı enver ola

33 Kimse ḳomasa ḳemende elden
Mecmu‘a-i gül gibi baḡalden

34 Sengin-dil olanı nerm ide
Efsürde-derünı germ ide⁹³

35 Bu nāme-i müşg-i nāb u pür-ḥün⁹⁴
K’oldı aña nām-ı Leyli Mecnün

36 Sen eyle ḥuceste-nām anı
Meşmūme-i ḥoş meşām anı

**Tevḥid-i zātı ki nev ‘arūs-şıfat ḥod-rā ez zülf-i mü-
selsel-i ibāretest ve cemāl-i maḥrūre-i serā perde-i
ḥaḳıḳat-rā vesme-i işārātest ve nıl-i i‘tibārāt keşid**

37 El-ḥamdü li-ḡāfirı‘l-ḥaḫāyā
Ve‘ş-şükrü li vāhibi‘l-‘aḫāyā

38 Ol zāt ki mübdi‘-i cihāndur
Ḥallāḳ-ı zemın ü āsmāndur

39 Deryā-yı ‘ademden irgürüp nem⁹⁵
Gülzār-ı vücūdı kıldı ḥurrem

40 Andan ḳaḫarāt nāzil oldı
Hem encüm ü hem menāzil oldı

41 Her ḳaḫresi bir sipihr oldı
Her zerresi māh u mihr oldı

42 Ol reşḫadan oldı ‘aḳl-ı küll hem
Gülzār-ı nüfūsı ḳıldı ḥurrem

43 Ol ḳaḫreden oldı bāḡ-ı ‘unşur
Serv ü gül ü berg-i lāleden pür

44 Ol reşḫadan oldı baḫr u sāḫil
İḳlīm-i menāzil ü merāḫil

45 Çün düzdi serāḫe-i cihānı
İnsān anuñ oldı mihmānı

46 Teşriḫ idüp anı kemāḫı
Ol virdi aña livā-yı şāḫı

47 Ḳıldı anı nüşḫa-i mükemmel⁹⁶

⁹² 32^a P.65^b

⁹³ 34^b derünı: derün P.

⁹⁴ 35^a nāb u: nāb – M.

⁹⁵ 39^a M.6^a

Ser-defter-i mücmel ü mufaşşal

- 48 Tevki'-i sühandan itdi 'unvân
Kıldı anı bir güzide-djvân
- 49 Eyler aña ziver efser-i nuţq
Ser-efser-i cāh-ı gevher-i nuţq
- 50 Tütü-i şeker-keâm kıldı
Şirîn-leb ü la'l-fām kıldı
- 51 Söz oldı tezerv-i serv-i nâzı
Bu zâğ u zağandan imtiyâzı
- 52 Pür-dürç-i güher idüp dehânın
Ol gence kilid ider zebânın
- 53 Andan gül-i rüz oldı handân
Jâle gibi şubh aña dendân
- 54 Sürmeklige pıl-i âsmânı⁹⁷
Andan zühal oldı pılbânı
- 55 Hortüm ider aña kehkeşândan
Çengâl aña hâle âsmândan
- 56 Cüdi ni'âmına çarh-ı gerdân
Bir kâse vü şubh aña nemekdân
- 57 Ol kıldı bu nüh sipihri gülşen
Şubhı aña bir zülâl-i rüşen
- 58 Şubhı idüp anda aq karanfûl
Şâm-ı siyehi o kıldı sünbül
- 59 Nîlüfer-i sebz idüp sipihri⁹⁸
Kıldı gül-i zerdî mâh u mihri
- 60 Her dâne-i encüm-i cihân-tâb
Nîlüfer içinde kaçtre-i âb
- 61 Ol eyledi 'ankebütü cân-bâz
Virdi aña rişte-i resen-sâz
- 62 Nakkaş-ı nigâr-hâne-i hâk
Âyine-nümây-ı dide-i pāk
- 63 Zenbür dehânına virür şehd
Engûra nihâl-i tâkdan mehd

⁹⁶ 47^a P.66^a

⁹⁷ 54^a M.4^b

⁹⁸ 59^b zerdî: zerd M.

- 64 Çün kıldı sipihri pîr-i fertût⁹⁹
Pervîn aña oldı sübhâ yâkût
- 65 Şan kıldı şihâbı bir ‘aşâ ol
Bu hırqa-i ezrakı kabâ ol
- 66 Gerdün ki peleng-i cânsitândur
Çengâl-i kazâda nâ-tüvândur
- 67 Ol eyledi encüm içre mâhı
Âhû ki semen ola giyâhı
- 68 Ol şîr-i jiyân idüp sipihri
Şan eyledi pençe aña mihri
- 69 Kıldı felegi peleng-timşâl¹⁰⁰
Yir yir idüp encümi aña hâl
- 70 Âhû-sıfat itdi âsmânı
Kıldı aña şâh kehkeşanı
- 71 Luţfı irişürse bu ser-i huşk
Hoş-büy ola şanki nâfe-i müşk
- 72 Kahrı yükini götürse bî-lâf
Bu pîl-i sipihr düşire nâf
- 73 Ol kıldı bahâr-bâg hândân¹⁰¹
Kim oldı şükûfe aña dendân
- 74 Ol kıldı benefşe turesin tâb
Andan leb-i gönca oldı şîr-âb
- 75 Pür-hâr güli ol itdi hoş-bü
Şan nâfe-i müşg-i nâb-ı âhû
- 76 Ol bâgı idüp bisât-ı bülbül
Şaldı aña gird-bâliş-i gül
- 77 Ol dâmen-i kûha dikdi lâle
Kâm-ı şadefe güher nevâle
- 78 Ol kıldı hevâyı jâle-engiz
Ceyb-i gül ü lâle-i güher-rîz
- 79 Etfâl-i bahâra kıldı taqdir
Kim dâye-i ebr emzire şîr
- 80 Hayrân-ı Hağ oldı cân-ı gönca

⁹⁹ 64a P.66b

¹⁰⁰ 69a M.5a

¹⁰¹ 73. beyit: - M.

Kim kaldı açuķ dehān-ı ğonca

- 81 Sūsen gibi ol ki ter-zebāndur¹⁰²
İḥṣā-yı senāda nā-tūvāndur
- 82 Ger olsa Celīlīnūñ zebānı
Sūsenden ü ğoncadan zebānı
- 83 Olsa leb-i müṣġ-i nābdan pūr
Jāle yirine ğül-ābdan pūr
- 84 Olmaya ŗenā-yı Ḥaķķa lāyık
Ol ŗehde bu mūr nā-muvāfık

Rānden-i keṣtī-i mūnācāt sūy-ı sāḫil-rā¹⁰³

- 85 Yā Rab beni zākirūñden eyle
İn'āmuña ŗākirūñden eyle
- 86 Kūrtar beni 'ilm-i bī-'amelden
Tevfīķüm esāsını ḫalelden
- 87 Sen ejder-i nefśümü idüp rām
Kıl baña 'imād-ı dīn 'aṯā nām
- 88 Sen luṯfuñı dest-ġir eyle
Ya'nı ki 'aṣā-yı pūr eyle
- 89 Sen rūŗen idüp ğöñül çerāġın
Vir aña fūrūġ-ı meh ferāġın
- 90 Ğūyā dilümi faṣīḫ eyle
ŗırın sözümi melīḫ eyle
- 91 Sen boynuma ṯaķ ridā-yı pūr-nūr
Tā kim ola reŗķ-i ŗāhid-i ḫūr
- 92 Sen çihreme nūr vir vuzū'dan
ŗır-āb-ı ğül eyle āb-ı rūdān
- 93 Misvākdan it ŗeker zebānum
Pūr-çüb-i nebāt kıl dehānum
- 94 Seccādemī perr-i Cebra'īl it
ġerdini 'abır-i bī-'adīl it
- 95 Kıl kıblemi ḫāķ-i āstānuñ
Ferŗ-ı ğül-i bāġ u būstānuñ
- 96 Miḫrāb-ı cenābuñ it muķābil

¹⁰² 81a P.67a

¹⁰³ M.3b Yakarış gemisinin kıyıya doġru sürülmesi.

- Tā feyze derūnum ola qābil
- 97 Ger gelse kıyāma qadd-i bālā¹⁰⁴
Eyle anı serv-i huld-ı vālā
- 98 Kıl qaddümi varıcaq rükū‘a
Ser-ḥalka uşüle vü fūrū‘a
- 99 Çün secde ide saña cebñüm¹⁰⁵
Kıl anı gül-i ḥarım-i dñüm
- 100 Dik bāğ-ı dile nihāl-i tefrīḥ
Ol mīveden eyle baña tesbīḥ
- 101 Vir ḥāşiyet-i piyāle-i zıkr
Kim qalmaya dilde ḡayrdan fikr
- 102 Naḥl-ı dil ü cāna berg ü ber vir
Ol şāḥa ma‘ārifüñ şemer vir
- 103 Sen nazmumu bir kebüter eyle
Yā tūṭı-i sebz-i şeh-per eyle
- 104 Kıl bāğ-ı şenāda āşiyānın
Pür-şekker ü şır idüp zebānın
- 105 Sen şehd-i şenāña lāyık eyle¹⁰⁶
Zebūr-ı zebāna fāyık eyle
- 106 Şol gün ki Celīl-i kemīne
Baḥr-ı kereme süre sefīne
- 107 Vir aña hevā-yı luṭf-ı ḥāşı
Girdāb-ı günāhdan ḥalāşı
- 108 Gerçi ki siyāh nāmeyem ben
Bir cādū-yı siḥr-ḥāmeyem ben
- 109 Yu nāmemi āb-ı raḥmetüñden
Vir ḥāmeme bār-ı ni‘metüñden
- 110 Şal çeşmüme gerd-i Muştafāyı
Bu revzene pertev-i şafāyı

**Na‘t-ı ḥātem-i enbiyā ki levḥ-i maḥfūz-niğın ḥātem-i
gevherin-i üst ve ‘ulūm-ı evvelin ü āḥirin ḥarfi ez
naqş-ı niğın-i üst¹⁰⁷**

¹⁰⁴ 97a P.67b

¹⁰⁵ 99a M.4a

¹⁰⁶ 105b zebāna: zebān M.

- 111 Ol dürr-i yetim-i baħr-i sermed
Ser-çeşme-i enbiyā Muħammed
- 112 Ser-ħayl-i rüsül imām-ı kevneyn¹⁰⁸
Serdār-ı sipāh-ı “*ķabe ķavseyñ*”
- 113 Ser-ħalka-i ħalka-i nübüvvet
Ser-çeşme-i çeşme-i fütüvvet
- 114 Şāh-ı Kureşī vü Hāşimī-ħayl
Ġisūlaruñ oldu şām-ı “*ve’l-leyl*”
- 115 Ey nükte-güzār-ı şafħa-i ğayb
V’ey perde-güşā-yı rāz-ı “*lā-reyb*”
- 116 Ey gevher-efser-i risālet
V’ey aħter-i āsmān-ı celālet
- 117 Ey ‘arş-ı ‘azim tekyegāhuñ
Ĥalk-ı dü-cihān ħufeyl-i rāhuñ
- 118 Ey gevher-i dürc-i vahdet-i Ĥak
Gencine-güşā-yı zāt-ı muṭlaķ
- 119 Ey bāĝ-ı risālete ħamāme
V’ey tūṭi-i sebzgün ‘imāme
- 120 Ey sebz-‘imāme ey ser-efrāz
Ķıldı seni serv-i bāĝ-ı i‘cāz
- 121 Ķaddūñ ‘alem-i risālet-i Ĥak
Ġisū-yı münir-i sebz-yapraķ
- 122 Sen bülbül-i ‘arş-ı āşiyānsın
Sen tūṭi-i bāĝ-ı lā-mekānsın
- 123 Oldı ħaremūñ Ĥarim-i Baṭħā
Ferrāş-ı derūñ dem-i Mesihā
- 124 Destünde ‘aşā ‘imād-ı dindür
Ya‘nī “*ħablullāh-ı metindür*”
- 125 Sübħan ola dürr-i dürc-i ümmid
Ser-mühre añā ‘aķiķ-i ħürşid
- 126 Ser-sübħaña çarĥ oldu muhtāc
Kim idine anı dürrütü’t-tāc
- 127 Pür-şehd-i dehānuñ içre ey pāk¹⁰⁹

¹⁰⁷ Onun elmastan yapılmış mührünün yüzük kaşı Levh-i Mahfuz olan ve insanlıktan önceki ve sonraki bütün bilgilerin onun yüzüğünün nakşındaki bir harf gibi olan son peygamberin övgüsü

¹⁰⁸ 112^a P.68a; M.6^b

- Şan çüb-ı nebât oldı misvāk
- 128 Misvāk degül dehân içinde
Şekl-i elif oldı cân içinde
- 129 Hâk perde-i râz idüp ridâñı¹¹⁰
Ol kıldı sûtün-ı dîñ ‘aşâñı
- 130 Yetmez mi tırâz-ı cāmuñ ey pāk
“Levlāke lemā ḥalaqtü’l-eflāk”
- 131 Çün sünnetüñ irdi ḥāşa ‘āma
Şubḥ urdı başına aḳ ‘imāme
- 132 Geydi felek āstîñ-i kütāh
Şan oldı dehân-ı āstîñ māh
- 133 Tesbîḥ alur eline pervîñ
Kim zîkr-i müselsel ide telḳîñ
- 134 Çarḥ itdi vuzû’i kehkeşāndan
Pāk oldı o çeşme-i revāndan
- 135 Her kaṭre-i āb k’oldı peydā
Şan kevkeb-i çarḥ olur hüveydā
- 136 Çün ṭurdı şalāta şîne pür-tāb
Māh-ı nevi kıldı künc-i miḥrāb
- 137 Çün sünnetüñi görür felekden
Āvāze-i zîkr irer melekden
- 138 Ya’ñı ki felek hem-ümmeñdür
Bir ḡulḡul-ı kūs-ı nevbetüñdür
- 139 Ey tāze-turunc-ı ḡülşen-i Hâk
K’olduñ çemen-i hüdāya revnāk
- 140 Virür çü turunc bāḡ-ı ḥurrem
Ter-mîve bahārdan muḳaddem
- 141 Sen şāḥ-ı turunc-ı nāzenîñsin
Pür-berg ü şüküfe bāḡ-ı dîñsin
- 142 Çün “küntü nebiyyen” oldı yāruñ¹¹¹
Nev-bāve-i şāḥ-ı nev-bahāruñ
- 143 Şer’üñ olısar şüküfe-āyîñ
Tā dāmen-i ḥaşr ey ḡül-i dîñ

¹⁰⁹ 127a M.7a

¹¹⁰ 129a P.68b

¹¹¹ 142a M.7b

- 144 Çün oldı esās-ı dīn hisāruñ
Erkân-ı hisār çâr-ı yāruñ
- 145 Ey çâr-gül-i bahâr-ı tevḥid
Çâr-aḥter-i āsmân-ı tecrid
- 146 Ol çâr-nihâl-i sâye-perver¹¹²
Bir çübden oldı tâze vü ter
- 147 Ol çâr-dür-i ḥazîne-i ḥâş
Bir baḥrde buldı feyz-i iḥlâş
- 148 Yâ Rab çü Celîlî-i dil-efgâr
Dergāhuña vara dide ḥünbâr
- 149 Vir cām-ı şefâ‘at-i Muḥammed
Ol teşneye reşḥ-i feyz-i sermed

Medḥ-i Pâdişâh-ı ‘Âlem-Penâh¹¹³

- 150 Ol dem ki olup fesâne-perdâz
Kıldı kalemüm füsün ser-âgâz
- 151 Şan Meryeme ḥāmem oldı ḥ‘āher
Rūḥu’llāh-ı nazma ya‘nî māder
- 152 Ṭab‘um ki çıkardı gevher-i ḥâş
Deryâ-yı sühânda oldı gāvvaş
- 153 Ol cādū-yı Hind ya‘nî ḥāme
Nazm eyledi sihr-senc nāme
- 154 Ne nāme ki genc-i gevher idi
Bir maḥzen-i lü‘lû‘-i ter idi
- 155 Her beyt-i sevād ‘anberin-bām
Her saṭr-ı siyâh gâliye-fām
- 156 Ma‘den görünince ol zer ü şim¹¹⁴
Kordı yire püşt-i dest-i teslîm
- 157 Ger baḥre erişse ol dür-i şâf
El gögse koyup ideydi insâf
- 158 Endişe uyardı şinede şem‘
Pervâne-i fikret oldılar cem‘
- 159 Ol ḥūra düzince zülf-i pür-çin
Firdevsiden irdi medḥ ü taḥşin

¹¹² 146a P.69a

¹¹³ Bütün insanlığın ona sığındığı hükümdarın övgüsü

¹¹⁴ 156a M.3a

- 160 Ol nazmumu işidüp Nizâmî
Kıldı baña ravzadan selâmı
- 161 Câmiye o büyü ilticek bād
Dir müşg-dehāndan āferīn-bād
- 162 Āhū-yı kalemde ayrılıp nāf¹¹⁵
‘Attārdan irdi büyü-ı insāf
- 163 Ol nāmeyi çünki kıldum itmām
Husrev ü Şirīn diyü kodum ad
- 164 Kaşd eyledüm ol dūr-i hoş-ābı
Dürç-i güher-i ‘aķıķ-i nābı
- 165 Kim ‘arza idem cenāb-ı şāha
Dergāh-ı felek-meāb-ı şāha
- 166 Ol şeh ki sipihr çākeridür¹¹⁶
Şan hayl-i nücüm leşkeridür
- 167 Ol şeh ki sipihr āstāndur
Hürşid-i cihān Selīm Hāndur
- 168 Sultān-ı cihān-penāh-ı ‘ālem
K’oldı der-i secdegāh-ı ‘ālem
- 169 Üstindeki çetr-i pādişāhî
Hem-sāye-i sāye-i İlāhî
- 170 Eyvān-ı şafak kızıl otağı
Gülzār-ı sipihrdür konağı
- 171 Şemşirine levh-i gevher-i saţh¹¹⁷
K’olmuş raķam anda “*Süre-i Fetħ*”
- 172 Tiğinden irince kaçtre-i pāk
Oturdı gubār-ı ‘ālem-i hāk
- 173 Eyler kaçan olsa haşm-gir ol
“*Nūn ve’l-ķalem*” kemān u tır ol
- 174 Peymāne-i dostı dūr itdi
Peymāne-i haşmı hem-pür itdi
- 175 Çün genc-i ‘atāya urdı ol çeng
Zer dostu virdi düşmene seng
- 176 Desti ki ‘atāya māye oldı

¹¹⁵ 162a P.69b

¹¹⁶ 166a çākeridür: māderidür M. // 166b leşkeridür: ‘askeridür M.

¹¹⁷ 171a M.5b

- Bir pençe-i mihr-sāye oldı
- 177 Olmağda cihān-fezā fiten-ḥ'āh
Bāzūsı ḳavı vü destı kütāh
- 178 Tıgından irişse ḳulzüm-i ḳahr
Pest ola bülend-kungur-ı dehr
- 179 Ger rü turuş ide tünd ola¹¹⁸
Dendān-ı sipihr künd ola
- 180 Çün şarşar-ı ḳahrdur cihān-gerd
Götrülse 'aceb mi fitneden gerd
- 181 Pıl oldı siyāsetine mağlūb
Bıni reh-i mūra ḳıldı çārüb
- 182 Çün 'adlden oldı ser-firāz ol
Ḳadir-küş olur zebūn-nevāz ol
- 183 Eyler kef-i cūdı ğarb-tā-şarḳ
Luṭf-ı teni pāk-i pāy-tā-farḳ
- 184 Her sā'ile baḫşış eyler ol genc
Taz'if-i ḫisāb-ı naṭ'-ı şaṭranc
- 185 Olmuş kef-i destı ma'den ü kān
Aḫsente zihı seḫā vü iḫsān
- 186 Şan raḫşımı bāddur revāne¹¹⁹
Andan sebāḳ ögrenür zamāne
- 187 Ey zıll-ı Ḥudā-yı 'arş-perverd
Ḥürşid-i 'adālet-i cihān-gerd
- 188 Gerdün saña ḳıldı tācı teslīm
Olduñ şeh-i taḫt-ı heft-iḳlīm
- 189 Çün efser ü taḫt-ı Cem senüñdür
Mülk-i 'Arab u 'Acem senüñdür
- 190 Ṭab'uhn şadef-i dūr-i llāḫı
Göñlüñ miḫek-i 'ayār-ı şāḫı
- 191 Luṭfuñda kilid-i genc-i iḳbāl
Medḫüñde füsün-ı cezbe-i ḫāl
- 192 Behrām-ı felek silāhdāruñ
Encüm bir iki 'ulūfe-ḫ'āruñ
- 193 Meh k'oldı sipihrde ḫaşemdār

¹¹⁸ 179a P.70a

¹¹⁹ 186a M.8a

- Olmuş saña çāker-i ‘alemdār
- 194 Çarḡa keremūñ zamān rūzı
Encüm saña mihmān rūzı
- 195 Bu merkez-i deyr-i ‘ālem-i ḡāk
Olduḡça medār-ı çarḡ-ı eflāk
- 196 Yā Rab sen anı ḡuceste-fer kıll¹²⁰
Hem-sāye-i nuşret ü zafer kıll
- 197 Gördüm şeh-i dīn hümāya benzer
zaçḡā-yı sipihr-sāye beñzer
- 198 Şehzādesini cihān-penāh it
Ḥürşid-i sipihr-i ‘izz ü cāh it
- 199 Ol baḡrse bu güherdür aña
Ol çarḡsa bu ḡamerdür aña
- 200 Ol şır-i jiyān bu beççe-i şır
Ol tiḡ bu ḡançer-i gelū-ḡır
- 201 Ol tāze-bahār-ı ‘izz ü iḡbāl¹²¹
Bu serv-i revān-ı bāḡ-ı āmāl
- 202 Ol feyz-i ‘ülūma ‘aḡl-ı evvel
Bu nüşḡa-i cūd u luḡf-ı mücmel
- 2033 Ol ḡırmen-i māh sünbülidür
Bu bāḡ-ı sipihr ter gülidür
- 204 Yā Rab anı kevkeb-i celāl it
Ḥürşid-i sipihr-i fetḡ-ı fāl it
- 205 Nazmum ger olursa bir kebüter
Ol Ka‘beye ḡonsa düşüre per
- 206 Gördüm ki meges hümāya irmez
Feryād kemendi aya irmez
- 207 Kıldum aña ilticā ki her-dem
Andan gül-i bāḡ olurdu ḡurrem
- 208 Hem-sāye-i sāye-i Ḥudādur
Perverde-i luḡf-ı Kibriyādur
- 209 Baḡ-ı hünere nihāl-i bālā
Gencine-i fazla dürr-i vālā
- 210 Gülzār-ı keremde gül nihāli

¹²⁰ 196^a sen: - M. / P.70^b

¹²¹ 201^a M.8^b

Ser-çeşme-i ma'rifet zülâli

- 211 Ma'mûr serâçe-i birûnı
Pür-nûr deriçe-i derûnı
- 212 Hem hil'at-i 'ilmdür libâsı
Hem kisvet-i fakrdur ridâsı
- 213 Bînâ-yı nuķûş-ı şafha-i ğayb¹²²
Dānâ-yı rumûz-ı sırr-ı "*Lâ-reyb*"
- 214 'İlm ü 'amel ü şalâh u ihsân
Olmış aña çâr-rûkn-i eyvân
- 215 Hem şafha-i ğaybe maħrem-i rāz
Hem rāz-ı sipihre nûkte-perdāz
- 216 Ārāste-i gülşen-i şeri'at¹²³
Nev-ħāste-i gül-bün-i ħaķıķat
- 217 Perverde-i ħaķ-şinās u ħaķ-bîn
Maħdûm-ı cihân u devlet ü dîn
- 218 Yâ Rab aña baħtı reh-nümün kıl
Kim şâha taķarrûbın füzün kıl
- 219 Olduķça bu nüh sipih ü kevkeb
Hem-sāye-i sāyeñ eyle yâ Rab
- 220 Çün nāmemi ğördi dil-pesend ol
Taħşın taħşın dedi bülend ol
- 221 Pây-ı melaħı ol Āşaf-eyvân
Çün eyledi 'arza-i Süleymân
- 222 Şankim güli gülsitāna şundi
Ol nuķre-i ħāmı kāna şundi
- 223 Deryāya iletđi lü'lü'-i ter
'Attāra 'abır ü müşğ ü 'anber
- 224 Hem manşıb u hem 'atā umardum
Reşh-i kadeħ-i seħā umardum
- 225 Lîķ ol şeh-i ebr-dest-i ħurrem
Tāb'um çemenine virmedi nem
- 226 Evvel ki kadeħ geh eyledi nüş
Kıldı ğam-ı sākıyi ferāmüş
- 227 Kaşđ eyledüm oluban füsün-sāz

¹²² 213a P.71a

¹²³ 216a M.9a

- Bir nāmeye daħi itdüm āgāz
- 228 İtdüm ğam-ı dil rivāyetin nazm¹²⁴
Leylī Mecnūn hikāyetin nazm
- 229 Ol nazm serir̄in eyleyem nev
Taħsīn diye aña rūḥ-ı Ḥusrev
- 230 Tarz-ı sūḥanı mücedded idem¹²⁵
Müşġin raqamı zeberced idem
- 231 İklīm-i ‘Acemde her bir üstād¹²⁶
Çün eyledi Penc Genc bünyād
- 232 Bu Rūmda hem ben olam evvel
Üslūb-ı ‘Acem iden müseccel
- 233 Birdür meze-i kelām-ı manzūm
Ger şîr-i ‘Acem ola vü ger Rūm
- 234 İki luġat üzre şîr-i zıḅā
Bir ḥūba iki libās-ı dıḅā
- 235 Çok şükr müyesser oldı āḫir
Bu baḫt muḫarrer oldı āḫir
- 236 Bu nāme hem oldı zāde-i ṭab‘
Bir ğonca-i leb-ġüşāde-i ṭab‘
- 237 Az müddet içinde bir güher-senc
Çok renc çeküp açar der-i genc
- 238 Maḫşūd bu kim şeh-i zamāna
Çün ide nazār bu ġülsitāna
- 239 Yād ide Celīlī nā-tüvānı
Bāġı ġörüp aña bāġbānı
- 240 Ol kūhken-i güher-feşāna
Himmet ide tā ki ḥusrevāne
- 241 Görmezse bu fer‘i bî-uşūl ol
İḫsān ide himmet-i ḳabūl ol
- 242 Ceybüm zer ü şımden ide pür
Dāmānumı eşk gibi pür-dür
- 243 Hem ḳurtara bî-nevālīgumdan
Ol şāḥ-ı cihān gedālīgumdan

¹²⁴ 228b Leylī: Leylī vü M.

¹²⁵ 230a P.71b

¹²⁶ 231a M.9b

- 244 Bir mansı̄b ide naşı̄b-i bende
Düşmen ola mürde dost zinde
- 245 Yā Rab bu hüceste nāmeyı sen
Efsāne-i sihr-hāmeyı sen
- 246 Şeh bezmine cām-ı gevherin kıl
Ol hātem-i devlete nigın kıl
- 247 Geh muṭrib ü gāh sākı̄ olsun¹²⁷
Ol bezme nedim-i bākı̄ olsun
- Āgāz-ı Dāstān¹²⁸**
- 248 Hakkāk-ı dūr-i rivāyet-i ‘ışk
Dihkān-ı gül-i hikāyet-i ‘ışk
- 249 Bu resme deler dūr-i rivāyet
Bu veche diker gül-i hikāyet
- 250 Kim vardı kabā’il-i ‘Arabda
Bir merd-i kavı̄ ḥaseb nesebde
- 251 Ferḥunde-şemā’il ü ḥaşā’il
Meşhūr-ı efāzıl-ı kabā’il
- 252 Hem mansı̄b-ı cāh u hem ḥiredmend
Dürçinde yoğ idi dürr-i ferzend
- 253 Şaçduğca şehāb kaṭre-i pür
Olmazdı şadefde dāne-i dūr
- 254 Ol naḥl-ı bahār-ı luṭf u şı̄ve
Eylerdi hevāyı tāze mı̄ve
- 255 Olduğca çemen şüküfe-āver
Virmezdi nihāli mı̄ve-i ter
- 256 Sevdā-yı ḥalefden oldı ḥaste
Seng-i ğam u ğuşşadan şikeste
- 257 Buyidi halefden aña maḳşūd
Kim adı cihānda ḳala mevcūd
- 258 Şol kimse ki yādgārı yokdur¹²⁹
Ferzend-i ḥalef-şı’arı yokdur
- 259 Çün merg ide menzilin ğam-ābād
Kim ide cihānda adını yād

¹²⁷ 247a P.72a

¹²⁸ Destanın Başlangıcı

¹²⁹ 258b şı’arı: şı’ār: P.

- 260 Ferzend-i hâlef ki nâmverdür¹³⁰
Nev-bâve-i gülşen-i pederdür
- 261 Ğam çekme iderse tıfl feryâd
Lebbeyk-i peder ider çü bünyâd
- 262 La'l-i lebi üzre şîr ü şekker
Şubh u şafağ-ı ümîd-i mâder
- 263 Ferzend çü zâhir ide dendân¹³¹
Olur pederine şubh-ı hândân
- 264 Ferzend dilerdi çün Hudâdan
Umardı taşadduğ u du'âdan
- 265 Çün ebr-i murâd-ı kaṭre-engiz
Kıldı şadefini gevher-âmîz
- 266 Ol dâne çü kaṭre-i dür oldı
Ümmîd şadefleri pür oldı
- 267 Çün sâhile düşdi ol dür-i pâk
Derc itdi bağalde dâye çâlâk
- 268 Şardı çü harîr-i lâle-güne
Şubh u şafağ olur nümüne
- 269 Perverde-i şîr ü şekker eyler
Âlûde-i müşğ ü 'anber eyler
- 270 Çün burc-ı şerefde toğdı ol mâh
Kim görse dir idi zâdehu'llâh
- 271 Şükrâne nişâr ider peder genc
Ol sîm-beri alur güher-senc
- 272 Çün gördi nihâd-ı Emirü'l-Ḳays
Bünyâd ider adını peder Ḳays
- 273 Bir laḫza ḳomazdı dâye elden
Ḳılmazdı anı cüdâ bağalden
- 274 Ol tıfl iderdi girye dâyim
Olmaz idi mâdere mülâyim
- 275 Bir gül-ruḫı görse lâle gibi¹³²
Üstine düşerdi jâle gibi
- 276 Bir serv-ḳad itmese kenâra

¹³⁰ 260a M.10b

¹³¹ 263a P.72b

¹³² 275a M.11a

- Dönerdi sirişki cūybāra
- 277 Fehm eyler idi iden nezāre
Ol nāle-i çeşm-i eşkbāre
- 278 K'ol tıfl eşir-i gam olısar
‘Āşıklıg ile ‘alem olısar
- 279 Bir serv-ğade olup hevādār
Bir lāle-ruḥ idiser dil-efgār
- 280 Bir yaşa çün irdi ol semen-ber¹³³
Şan bitdi çemende ğonca-i ter
- 281 Ol şāḥ-ı gül erdi çün dü-sāle
Ġonca dehenine düşdi jāle
- 282 Çün müddet-i çār-sāle irdi
Meh gibi ruḥı kemāle irdi
- 283 İsterdi peder mü’eddeb ola
Kim kūşe-nişin-i mekteb ola
- 284 Kıldı anı üstāda teslīm
Tā māha ‘uṭārid ide ta’līm
- 285 Mekteb degül ol behişt bāgı
Her tıfl nihāl-i gül budāgı
- 286 Eṭfāl şaf oldı bir ṭarafda
Encüm gibi ḥālet-i şerefde
- 287 Her birisi māh-ı çār-deh-i şeb
Zerrine külāh u şim ğabğab
- 288 Bir yaña oṭurdı lāle-ḥadler
Maḥbūbe cemīle serv-ğadler
- 289 Her şim-‘izār-ı tāze duḥter
Evc-i felek-i cemāle aḥter
- 290 Ol şafda var idi semen-ber¹³⁴
Kim Kays ile oturur ber-ā-ber
- 291 Bir tāze nihāl adı Leylī
Her lāle-‘izār anuñ tufeylī
- 292 Bir serv-ğad ü enār-pistān
Bir gül-ruḥ-ı gülşen-i debistān
- 293 Sünbülleri sāyebān-ı lāle

¹³³ 280a P.73a

¹³⁴ 290a M.11b

- Ter ğoncası perde-dâr-ı jâle
- 294 Ebrûları sebz-i berg-i bādâm
Ruhsâresi yâsemîn-i gül-fâm
- 295 Ol nîl-‘izâr-ı pür-leţâfet
Nîlüfer-i gülşen-i melâhat
- 296 Zülfin zenaĥa irermiş ol mâh
Şan sâye-i Yûsuf u leb-i çâh
- 297 Ebrûlar içinde naķş olan nîl¹³⁵
Mihrâb-ı şafâda sebz-ķandîl
- 298 Şan sebze-i tâzedür ol ebrû
Sebze tarafında çeşm-i âhû
- 299 Cādû gözi fitne-i cihândur
Âşüb-ı dil ü belâ-yı cândur
- 300 Şan ‘arızıdur leţâfet âbı
Güyâ zeķanı anuñ ĥabâbı
- 301 Ol piste-dehân u la‘l-i sâde
Nuķl-ı şekerin ü câm-ı bâde
- 302 Ol la‘l-lebi idersüĥan-çin
Bir yirde iki hilâl ü pervin
- 303 Hindû beçe ĥâl-i la‘l-püşı
Ol mışr-ı vefâ şeker-fürüşı
- 304 Şol nîl ki çekmiş ol ‘izâra
Zeyn eyledi serv-i lâlezâra
- 305 Ol nîl-i ĥaţ üzre noķta-i ĥâl¹³⁶
Şan kıldı tezerv-i serv pâ-mâl
- 306 La‘l-lebi üzere dürr-i dendân
Güyâ ki şafaķda şubĥ-ı ĥandân
- 307 Dendân-ı dehân-ı hoş-tebessüm
Güyâ ki şafaķ içinde encüm
- 308 Çenber ki tutar ‘izâr-ı ale¹³⁷
Şan tolanur âftâbı hâle
- 309 Bîñi ki ruĥâm-ı şim-gündur¹³⁸
Şan tāk-ı zebercede sûtündur

¹³⁵ 297a P.73b

¹³⁶ 305a M.12a

¹³⁷ 308b âftâbı: aftâb P.

¹³⁸ 309b tāk: - M.

- 310 Her barmağı Şanki ğonca zanbak
Kim virdi bahār-ı ħūsne revnaĝ
- 311 Her nāĥun-ı lāle-ġun muĥannā
Şan berg-i ġül ü nihāl-i ra'nā
- 312 Őirġin ĥareĝāt u 'işve-engiz
Ķaddi ney-i ĝandveŐ Şeker-riz
- 313 Reftāra gelürse kebk-reftār
Ķüftāra gelürse Şehd-ĝüftār
- 314 Oĝursa ġül ü yürüse ŐimŐād¹³⁹
Ķaddine ġulām-ı serv-i āzād
- 315 Eylerdi 'araĝ ruĥı ĥayādan
Şebnem gibi ġülŐen-i Őafādan
- 316 Derlerdi 'izār-ı Őermnāki
Ķül gibi virüp ġül-āb-ı pāki
- 317 Ol ebr-i ĥayā dökerdi jāle¹⁴⁰
Ŧutardı 'izārı reng-i lāle
- 318 Ol bāĝ-ı cemāli ĝördi ĝün Ķays
Nev-reste nihāli ĝördi ĝün Ķays
- 319 Oldı ĝam-ı 'iŐĝ dil-figārı
Ol lāle-'izār dāĝ-dārı
- 320 Ol tāze bahāra oldı bülbül¹⁴¹
ĶŐüfte-i ġül esir-i sünbül
- 321 Leyli daĥı 'iŐĝdan dil-efĝār
Ol serv-ĝade olur hevādār
- 322 Ol Ķaysa vü Ķays aña 'āŐıĝ
Dil-dāde vü dilsitān muvāfiĝ
- 323 Bu aña esir o buña bende
Bu aña fütāde ol figende
- 324 Bu cām-ı Őarāb-ı 'iŐĝdan mest
Ol dām-ı belā vü derde pāy-best
- 325 Bu ĝirye-i cān-ĝüdāz iderdi
Ol Şem'-i ruĥa niyāz iderdi
- 326 Ol ĝonca-sıfat olur ciĝer-ĥün

¹³⁹ 314a P.74a

¹⁴⁰ 317b 'izārı: 'izār P.

¹⁴¹ 320a M.12b

- Bu lāle gibi pür-eşk-i gül-gün
- 327 Gögsin geçürüp bu āh iderdi
Göz ucile ol nigāh iderdi
- 328 Çün oldu maḥabbet iki başdan
Derd ü gam u miḥnet iki başdan
- 329 Ağyārdan ihtirāz iderler
Remz ile niyāz u nāz iderler
- 330 Gülbang-ı sebaḳ çün ola bünyād
Her biri iderdi āh u feryād
- 331 Ḳaysuñ elife yoğidi meyli¹⁴²
Eylirdi hevā-yı ḳadd-i Leyli
- 332 Eylirdi elif yirine tekrār
Nezzāre-i serv-ḳāmet-i yār
- 333 Añardı görince zülf-i cūmi
Ol sünbül-i zülf-i hoş-nesūmi
- 334 Her nokṭa olurdu dāğ-ı hırmān
Olmasa ḥayāl-i ḥāl-i cānān
- 335 Ḳaddini büküp hilāl iderdi¹⁴³
Ol zülf hevāsı dāl iderdi
- 336 Çün Leyli vü Ḳays oldu hem-rāz
Āheng-i hevā-yı ‘ıṣṣa dem-sāz
- 337 Üstāda dürüg idüp fesāne¹⁴⁴
Her biri idüp birer bahāne
- 338 Bir laḥza çıkup niyāz iderler
Bir birine keşf-i rāz iderler
- 339 Dehrüñ bulup ol nefes vefāsın
Sürerler añı cihān şafāsın
- 340 Bir bir dönüp ol iki dil-ārām
Yirlü yirine iderler ārām
- 341 Ağyārdan ihtiyāt iderler
Bu vechile iḥtilāt iderler
- 342 Mektebden olınca serv-i āzād¹⁴⁵
Ḳays eyler idi bahāne bünyād

¹⁴² 331a P.74b

¹⁴³ 335a M.13a

¹⁴⁴ 337b idüp: ider M.

¹⁴⁵ 342a serv: o serv P., M.

- 343 Kim māder-i Leyliye mülāḳat
Ma'hūd ola ḥāṣṣa kim ol evḳāt
- 344 Ağyārı tūtop fesāne ile¹⁴⁶
Hem-rāh olur ol bahāne ile
- 345 Yolda añā 'arz-ı ḥāl iderdi
Kim def'-i ḡam ü melāl iderdi
- 346 Bu söyler idi ḡam-ı nihānın
Ol aḳıdur eşk-i ḥūn-feṣānın
- 347 Bu gül gibi ṣine-çāk olurdı
Būlbūl gibi derdnāk olurdı
- 348 Ol girye-i cān-ḡudāz iderdi¹⁴⁷
Geh ḥānde-i dil-nūvāz iderdi
- 349 Çün kim ireler der-i nigāre
Ḳaysuñ yūregi olurdı pāre
- 350 Leyliye dönüp vedā' iderdi¹⁴⁸
Geh raḳs u gehi semā' iderdi
- 351 Dem-sāz olur idi bu terāne
K'ey saña derūn-ı ṣine ḥāne
- 352 Ğam-ḥāne-i dil sarāyuñ olsun
Cān-naḳdi niṣār-ı pāyuñ olsun
- 353 Dirseñ ideyin bu ṣinemi çāk
Kim ola der-i sarāyuñ ey pāk
- 354 Tārīkse ger serāçe-i dil
Gel kūşe-i çeṣmüm eyle menzil
- 355 Ḳılsun yoluña niṣār çeṣmüm
La'l ü dūr-i ābdār çeṣmüm
- 356 Ol diḍe pūr-āb u ṣine pūr-ḥūn¹⁴⁹
Ğam-ḥānesine irerdi maḥzūn
- 357 Bīmārlanurđı evde ol ŗeb
Tā ŗubḥ iderdi āh u yā Rab
- 358 Çün ŗubḥ ola tāze cān bulurđı
Būy-ı gül ü gülsitān bulurđı
- 359 Eylerdi hevā-yı bāḡ u būstān

¹⁴⁶ 344^b olur: olup M.

¹⁴⁷ 348^a P.75^a

¹⁴⁸ 350^a M.13^b

¹⁴⁹ 356^a ṣine: diḍe M.

Ya'nî ki 'azîmet-i debistân

- 360 Ümmîd-i vişâl-i yâre hurrem
Etfâlden ol gelür muqaddem
- 361 Çün ire nesîm-i kûy-ı Leylî¹⁵⁰
Alurdu meşâmı bûy-ı Leylî
- 362 Üstâda fesâne eyler idi
Ma'nâda bahâne eyler idi
- 363 Karşular idi o dil-rübâyı
Eylerdi selâm u merhabâyı
- 364 Leylî dağı ihtirâm iderdi
Göz uciyile selâm iderdi
- 365 Bir birine iştiyâk iderler¹⁵¹
Takrîr-i şeb-i firâk iderler
- 366 Her biri idüp şabâhü'l-hayr¹⁵²
Dönerdi yerine görmeden gayr
- 367 Kılmışlar idi bu şartı muhkem¹⁵³
K'olmaya bu sırra kimse maḥrem
- 368 Şanurlar idi nihân bu râzı
Pinhânî iderler 'ışk-bâzı
- 369 Bilmezler idi ki humm-ı ser-best¹⁵⁴
Ḥalkı ide bûy-ı bâdeden mest
- 370 Meclisde çü yana micmer-i 'üd
Kılmaz mı dimâg-ı ḥalkı pür-düd
- 371 Nâfe bigidür maḥabbet ey dost¹⁵⁵
Gizler mi nesîm-i miski ol post
- 372 'ışk-ı şanem ü şafâ-yı sîne¹⁵⁶
Güyâ mey-i şâf u âb-gîne
- 373 Olmışlar idi ol iki gam-ḥ'âr
Çün dâm-ı maḥabbete giriftâr
- 374 Etfâle bu râz oldı rüşen
Pinhân ola mı nesîm-i gülşen

¹⁵⁰ 361^b meşâmı: meşâm P.

¹⁵¹ 365^a P.75^b; M.14^a

¹⁵² 366^b görmeden: görmedin P.

¹⁵³ 367^a şartı: şart P.

¹⁵⁴ 369^a ser-best: ser-mest M.

¹⁵⁵ 371^b miski: misk P.

¹⁵⁶ 372^b şâf u: şâf P.

- 375 Her tıfl k'iderdi 'azm-i hāne¹⁵⁷
Söylerdi bu rāzdan fesāne
- 376 Eylerdi anasına hikāyet
Ol kışsa-i guşşadan rivāyet
- 377 Ol gevher-i rāz tıldı her gūş
Oldı dür-i sufte gibi mengūş
- 378 Gördükce şihāb-ı āsmānı
Şankim uzadur 'adüv zebānı
- 379 Olur dehen-i 'adüv güşāde
Güyā ki hilāl-i çarḥ-ı sāde
- 380 Ger baḥr tuta pül-i girānı¹⁵⁸
Tutmaz dehen-i 'adüv zebānı
- 381 Yapılsa cihānda cümle dehliz
Tırmaya dehān-ı fitne-engiz
- 382 Tıt ağzını zırrla ey birāder¹⁵⁹
Zer-kufl bezen çü ferec ister

**Ḥaber yāften-i māder-i dil-pür ez rāz-ı sūziş-i dil-i
duḥter ve
der silsile keşiden-i ān serv-rā ez āb-ı dide-i ter¹⁶⁰**

- 383 Çün māder-i Leylî oldı āgāh
Buldı ğam u guşşa göñline rāh
- 384 Dedi ki dirîĝ ü vāy-veyli
Bed-nām-ı maḥabbet oldı Leylî
- 385 Leyliye kıĝırdı kim vire pend
Dedi aña ey ḥuceste-ferzend
- 386 Bir serv-ḳade esir imişsin
Āzürde-i zaḥm-ı tır imişsin
- 387 Ol hem saña dil-figār olmış
Dīvāne-i rüzgār olmış
- 388 Senden bu heves revā degüldür
Gül hem-nefes-i şabā degüldür
- 389 Ey tāze-nihāl ü ḥoş-şemā'il

¹⁵⁷ 375^b fesāne: bahāne M.

¹⁵⁸ 380^a pül: pıl M. / 380^a M.14^b

¹⁵⁹ 382^a P.76^a

¹⁶⁰ Annenin, yüreĝi sırla dolu kızının gönlünün yanmasından haberdar olması ve kızını gözyaşı akıtmasından alıkoymaya çalışması

- Gül gibi hevāya olma mā'il
- 390 Gül perdede olsa gönca gibi
Dil-keş ola zer turunca gibi
- 391 Çünkü çıka perdeden cemāli
Pejmürde olup ire zevāli
- 392 Gel töhmet-i 'ışkdan olup pāk
'İşmet eteginde koma hāşāk
- 393 Ey tāze-nihāl-i cān-ı māder¹⁶¹
V'ey gül-bün-i gülsitān-ı māder
- 394 Gül gibi dikenden olma bî-bāk
Kim dāmen-i 'ışmet olmaya çāk
- 395 Ger perde-nişin olayduñ ey gül
İrmezdi gezend-i çeşm-i bülbül
- 396 Müjgānuñı çeşme çeşm-bend it
Def-i elem ü gam-ı gezend it
- 397 Ger Kays olur ise gönca zanbağ¹⁶²
Harfüñe gerek kōmaya barmağ
- 398 Gül-reng ü 'abır-büy iken sīb
Görür ele girse renc ü āsīb
- 399 Kılma şakın ey gül-i ney-i khand
Kimse yüzine bakup şeker-ğand
- 400 Ter gönca gibi tebessüm itme
Dür-bār olup tekellüm itme
- 401 Şerm ü edeb ü hayā-yı 'ādet
İden bulur efser-i sa'ādet
- 402 Ey ebr-i hayā vü gülşen-i 'ār
Şalma yire āb-ı rüy zinhār
- 403 Gel perde-i 'ārdan hişār it
Nāmūs esāsın üstüvār it
- 404 Gül gibi açılma encümende
Süsen gibi çekme baş çemende
- 405 Kim güş-ı benefşe 'ayb-cūdur
Her berg-i zebān 'ayb-gūdur
- 406 Min-ba'd geyinme müze-i pāy

¹⁶¹ 393a M.15a

¹⁶² 397a P.76b

- Ger olsa hilâl-i çarḥ-ârây
- 407 Ruḥsâruña çekme niḻ-i dil-sûz
Virme igen ol bed-aḥtere yüz
- 408 Ol şem'e şakın fitîle olma¹⁶³
Efsâne-i her-ķabile olma
- 409 Sûzen nazar itse aña hışm it
Ser-rişte-i çeşmi mîl-i çeşm it
- 410 Terk eyle bu 'işve-i firîbi
Yâd eyleme bâğ u 'andelîbi
- 411 Hûd-re'yliğ idüp olma bed-kâm
Kılma bizi ḥalk içinde bed-nâm
- 412 'İşk âteş olur cigerde sûzân
Kim revġan-ı dil ider fürûzân
- 413 'İşk içre çü kâr-sâz olasin
Tutam seni pâk-bâz olasin
- 414 Çün müttehem ola tıfl-ı bî-bâk¹⁶⁴
Ma'lûm olur mı pâk ü nâ-pâk
- 415 Pâk olsa ne deñlü şine-i germ
Ḥalkuñ sözi serddür gerek şerm
- 416 Ger olmasa şerm-i kârdândan
Kim kırtula ta'n-ı bed-gümândan
- 417 Leyli çün işitdi bu ḥiṭâbı
Açmadı o çihreden niķâbı
- 418 Sevgend idüp aındı Kirdgârı
Kim Kays ile yoğ kâr u bârı
- 419 Mâder pederi ider ḥaberdâr
Miskîn işidüp olur dil-efġâr
- 420 Emr itdi ki serv-i nev-bahârı
Ev içre geçüre rûzgârı
- 421 Ol serv-ķad ü enâr-pistân
Kılmaya 'azîmet-i debistân
- 422 Leyli çün esîr-i ḥâne oldı
Pâ-best-i ġam-ı zamâne oldı
- 423 İdüp dile dâğ-ı ġam ḥavâle¹⁶⁵

¹⁶³ 408a M.15b

¹⁶⁴ 414a P.77a

Pinhān iderdi āh u nāle

- 424 Maderden ider çü ihtiyātı
Zāhirdede açar der-i neşātı
- 425 Hāndān olur idi girye-āmiz
Dil-şād iderdi guşşa-engiz
- 426 Gül-güne k'iderdi zib-i ruhsār
Gönlünde olurdu dağ-ı hūnbār
- 427 Her nıl k'iderdi sebz-endūd
Peykān idi dilde jeng-ālūd
- 428 Kaşd eylese girye vü figāna
Her demde iderdi bir bahāne
- 429 Tā şubḥ çü her şeb ola bî-ḥāb
Eylerdi bahāne-i teb ü tāb
- 430 Çün āh ide şāḥ-ı şabr-ı bî-berg
Eylerdi bahāne-i gam-ı merg
- 431 Egnine geyerdi cāme gül-gün¹⁶⁶
Kim olmaya zāhir eşk-i pür-ḥūn
- 432 Sildükçe sirişk eli olur al
Ḥinnālu durur diyü ider āl
- 433 Gök pırehen eylemişdi ādet
Ol süsen-i gülşen-i beşāret
- 434 Kim görse kebūd zaḥm o tenden
Farḡ itmeye rengi pırehenden
- 435 Silse yaşını iderdi āli
Kim boyadum ala dest-māli
- 436 Her şeb bu bahāne ile ol māh
Tā şubḥ iderdi girye vü āh

**Tekrār kerdn-i Mecnūn sebaḡ-ı 'ışḡ ḥānden be-ser-i
bīm-rā ve
şosten-i ū zi āb-ı dide-i nemnāk taḡta-i ta'lim-rā¹⁶⁷**

- 437 Çün mektebe gelmez oldı Leylî
Ḳays eyledi āh u vāy veylî
- 438 Evtār idüp eşkini ḡadin çeng

¹⁶⁵ 423a M.16a

¹⁶⁶ 431a P.77b

¹⁶⁷ Mecnūn'un korkarak aşk derslerini tekrarlaması ve yaşlı gözlerle talim tahtasını temizlemesi, yıkaması

Bu nağmede eyler idi âheng

- 439 K'ey gönca-dehân ü şib-ğabgab
Sensüz baña maħbes oldu mekteb
- 440 Görinmeyeli o zülf-i hoş-bû
Oldı varağ-ı sebağ siyeh-rû
- 441 Her rahlenüñ oldu ey semen-ber
Sensüz dili pâre şan şanavber
- 442 Sen muşhaf-ı hüsni elde ister
Yok yok nice el bagalde ister
- 443 Kim açup iki elin du'âya
Yüz tutdı cenâb-ı Kibriyâya
- 444 Sensüz elif oldu rişte-zünnâr
Zülfüñ gibi başı halka-i mâr
- 445 Gerden ideli o zülfe teslim
Şan tavğ-ı ğam oldu halka-i mîm
- 446 Şan güy-ı belâya ey siyeh-ğâl¹⁶⁸
Çevgân-ı melâmet oldu her dâl
- 447 Dîvâne-i 'ışka ey perîveş
Şin silsile-bend-i pây-ı ser-keş
- 448 Dendâne-i şine ey güher-pâş
Her noğta-i şin urur birer taş
- 449 Sensüz çün iderdi girye bünyâd
Ağarsa 'aceb mi dîde-i şâd
- 450 Ol noğta-i ğâl ü ebrû-yı hoş
Urur dil-i nûna dâğ-ı âteş
- 451 Varın idüp ol dehâna teslim¹⁶⁹
Dil-teng-i ğam oldu gönca-i mîm
- 452 Sensüz ne sebağ baña ne ta'lim
Sensüz ne selâm ü yâ ne teslim
- 453 Bu veche fiğân ü nâle eyler
Berg-i güli reşk-i lâle eyler
- 454 Bir şubh ider bahâne ol pāk
Şeb-gün geyünür libâs-ı şad-çāk

¹⁶⁸ 446a belâya: belâda; P.78a

¹⁶⁹ 451a M.17a

- 455 Ȧas alup eline bĭ-nevāveř
Deryūze içun yŭrŭr gedāveř
- 456 un irdi der-i nigāra nāgāh
ağırdı ki dost şey'ŭ lillāh
- 457 Leylĭ gŭricek bilŭr gedāyı
Bĭgāne-şıfat ol āřnāyı
- 458 Ȧapuya varur kim eyleye ĥayr
Dil-řād ider anı gŭrmedin ĥayr
- 459 Bir birine 'ıřķ u meşk iderler
Kim mağz-ı ĥasŭdı ĥuřk iderler
- 460 Bir laĥza viřāli ĥoř gŭrŭrler
Bu ĥur'a-i fālĭ ĥoř gŭrŭrler
- 461 Ol Ȧaysa vŭ Ȧays aña ĥayrān
Bir birine ĥarřu zār u giryān
- 462 Tevdĭ' idŭp cŭdā olurlar
Hicrānla mŭbtelā olurlar
- 463 Giryān giryān dŭnerdi Leylĭ¹⁷⁰
Eylerdi dirĭĭ ŭ vāy veylĭ
- 464 Gŭynŭklŭ oĥur diyŭ fesāne
Eylerdi anasına bahāne
- 465 Bir gŭn daĥı ol fesāne-perdāz
Eyler yine bir bahāne āĭāz
- 466 Tebdĭl ider ĥamu libāsın¹⁷¹
Egnine alur gedā pelāsın
- 467 Kŭrāne řayanuraĥ 'ařāya
İrdi der-i ĥařr-ı dil-rŭbāya
- 468 Āvāz ile dirken Allāh Allāh
Ȧayrındı 'ařāsı dŭřdi nāgāh
- 469 Leylĭ gŭricek gedā-yı kŭrı
Dir māderine k'ey dĭde-nŭrı
- 470 řŭkrāne-i çeşm bu gedāya
Elŭm şunayum ki dŭřdi pāya
- 471 Leylĭ gŭricek gŭrŭr ki dervĭř
Dil pŭr-ĭam u dĭde nem ciger riş

¹⁷⁰ 463a P.78b

¹⁷¹ 466a M.17b

- 472 Bildi ki eşir-i kemterindür
Aşüfte-i zülf-i ‘anberindür
- 473 Dil-dāde-i hüsn-i dilsitāndur
Kim Kays-ı ğarīb ü nā-tüvāndur
- 474 Çün irdi bu hüsn āftābı
Yirden götürür o kaṭre ābı
- 475 Üftādenün oldı dest-giri
Götürdi gubārdan ḥakīri
- 476 Leyliye çü Kays oldı hem-dest
Oldı eli sāk-ı ‘arşa peyvest
- 477 Bir birini görüp āh iderler
Maḥfice ṭurup nigāh iderler
- 478 Ağyār çü tıydılar bu ḥāli
Bu kıṣṣa-i ğuşṣa vü melāli
- 479 Men‘ eylediler o bı-naşibi
Gül den ayırıp o ‘andelibi
- 480 Kays oldı çü dūr dilsitāndan¹⁷²
Bülbül gibi bāğ u gülsitāndan
- 481 Gül gibi yaḳasın eyledi çāk¹⁷³
Bülbül gibi koydı başına ḥāk
- 482 Bülbül gibi āh u nāle kıldı
Gül gibi ‘araḳ-ı jāle kıldı
- 483 Seng ile dögindi ol semen-ten
Gögerdi teni nite ki süsen
- 484 Dāğ urdı derūna lāle gibi
Yaş dökdi birūna jāle gibi
- 485 Dāğına fetile gonca zanbaḳ
Beyni semen ü bahār-ı revnaḳ
- 486 Oldı vaṭanı ḥarābe vü deşt
Vırānede cuğdveş ider geşt
- 487 Gitdi çü elinden iḥtiyārı
Terk eyledi nām u neng ü ‘ārı
- 488 Şahrāya yüz urdı nā-murād ol
Raḳş itdi nite ki gird-bād ol

¹⁷² 480a P.79a

¹⁷³ 481a M.18a

- 489 Dîvâne-i 'ışk u zâr-ı bî-bâk
Mecnûn-laķab oldu ol Őağabnâk
- 490 Mecnûn oldu diyü buldı iŐtihârı
Ol milket-i derd Őehriyârı

**Yâften-i peder-i Mecnûn dîvâne-i ĥod-râ der kûh-ı
hâmûn ve
pîŐ-i mâder âverden be-silsile-i ĥîle vü efsûn¹⁷⁴**

- 491 Bu levĥ-i ğamı iden temâşâ
Bu nakş-ı ğarîbi kıldı inşâ
- 492 Kim Kays çü tıtdı râh-ı Şahrâ
Şan Hızrdur itdi meyl-i ĥadrâ
- 493 Yârândan irüp birisi nâĝâh
Kıldı pederin bu ğamdan âĝâh
- 494 K'ol gül-bûn-i ter yüz urdı taĝa¹⁷⁵
Bulut gibi yaşı yaĝa yaĝa
- 495 Çâk itdi yaķasın ğam-ı vecd
Tıtdı aña perde dâmen-i Necd
- 496 Çün bu sözi pîr eyledi ĝuŐ
Âh itdi cigerden oldu bî-huŐ
- 497 Tırdı tıttup ebrveŐ Őitâbân¹⁷⁶
Giryân giryân reh-i beyâbân
- 498 Şahrâ yaķasın tıttup ider ĝeŐt
Ĝörindi o bûm-ı dâmen-i deşt
- 499 Çün Kaysa peder ider nezâre
Nâĥun urup itdi Şîne pâre
- 500 Şan sebze-i ĥuŐk-sâl ĝördi
Bî-neşv ü nemâ nihâl ĝördi
- 501 Vîrânede Şanki oturur bûm
Feryâd ider ĥazîn o mazlûm
- 502 Üstinde ne câme var ne destâr
Kisvet aña ĥâk ü seng-i kuhsâr
- 503 Őaçı uzamıŐ ayâĝa düşmiş

¹⁷⁴ Mecnûn'un babasının deli oĝlunu daĝın eteĝinde bulması ve çeşitli hilelerle kandırarak annesinin yanına getirmesi

¹⁷⁵ 494a M.18b

¹⁷⁶ 497a P.79b

- Güyā ki ayağı bāğa düşmiş
- 504 Geh taş ile gögsini ururdi
Geh yüzini toprağa sürürdi
- 505 Ne yār u ne mūnis ü ne gam-ḥ^yār
Gül yirine dāmeni tolu ḥār
- 506 Şalmış düşecek bu ıztırāba
Şabrı yile vü kararī āba
- 507 Her zaḥm ki görünür o tenden
Bir şu'le durur gül ü çemenden
- 508 Çün irdi yanına pīr-i nā-şād
Çāk itdi yaqasın itdi feryād
- 509 K'ey merdüm-i dīde saña n'oldı¹⁷⁷
V'ey yār-ı güzīde saña n'oldı
- 510 Ey gül neden oldı ḥil'atūñ çāk
V'ey lāle kim itdi çehreñi ḥāk
- 511 Ey ebr-i ḥayā gözūñ tolu āb
Ne guşşadan irdi gönülüne tāb
- 512 Cismūñ niçün itdi böyle efgār
Hem-seng-i güher degül çü kuhsār
- 513 Jülīde kim itdi müyuñ ey māh
Kim silsile taqdı pāyuña āh
- 514 Kim kıldı ḥarāb esāsın dāruñ¹⁷⁸
Bu deyrde var mı yār-ı gāruñ
- 515 Yā Rab ne perīden irdi efsūn¹⁷⁹
Bu demde seni kim itdi mecnūn
- 516 Ne serv-i revāna gönülün aqdı
Ne lāle seni bu dāğa yaqdı
- 517 Ne çeşm-i siyehden irdi sevdā
K'āhū gibi yirūñ oldı şahrā
- 518 Mecnūn ki yürürdi zār u bī-hūş
Bu şavt u şadāyı kılmadı gūş
- 519 Leylī Leylī diyü şitābān
Yürürdi tutup reh-i beyābān

¹⁷⁷ 509a M.19a

¹⁷⁸ 514a P.80a

¹⁷⁹ 515a efsūn: füsūn M.

- 520 'Işk eylemiş idi mest ü bî-hüş
Kim mihr-i pederden itmedi cüş
- 521 Şol cāna ki 'ışk şala āzer
Sevdā-yı peder qomaz birāder
- 522 Çün pîr görür ki Qays-ı dil-h'āh
Olmadı peder sözinden āgāh
- 523 Qarşusına aldı aqladı zār
K'ey merdüm-i dîde gitme zinhār
- 524 Qaçma ki dil-i remîdesin sen¹⁸⁰
Cān u tene nūr-ı dîdesin sen
- 525 Ey cān püser-i pedersin āhîr
Serv-i çemen-i pedersin āhîr
- 526 Sîne şadefine sen gühersin
Tut gūşa ki kūşe-i cigersin
- 527 Sevgend aña ki sen ey dil-efgār
Olduñ gam-ı 'ışkına giriftār
- 528 Raqm eyle sirişk-i lālezāra
Ey tāze-nihāl-i gül kenāra
- 529 Mecnūn nazar itdi gördi bir pîr
Ham qaddi kemān sözleri tîr
- 530 Dedi aña k'ey nigū şemā'il
Ferhunde fezā'il ü hařā'il
- 531 Dîvāne-i 'ışkam ü ciger çāk¹⁸¹
Baña ne peder ne māder ey pāk
- 532 Ben dîde pür-āb u dil pür-āzer
Ne mihr-i peder diler ne māder
- 533 Raqm eyle beni melāmet itme
'Arz-ı vaşan-ı selāmet itme
- 534 Kes benden ümîdüñ ey dil-efgār¹⁸²
Çün kim çemenüñde bitdi pür-hār
- 535 Ben bülbül-i bāğ-ı hüşn-i yārem
Åşüfte-i sünbül-i nigārem

¹⁸⁰ 524a M.19b

¹⁸¹ 531a P.80b

¹⁸² 534b çün: tüt M.

- 536 Sevdā-yı nigār pür-dimāgum
Yeter bu ḥarābe bāg u rāgum
- 537 Çün kim baña ḥānmān gerekmez
Eyvān-ı felek nişān gerekmez
- 538 Eglenmege cān-ı zār u nā-şād
Yetmez mi ḥarābe rāḥat-ābād
- 539 Bālın baña ḥār-püşt olur¹⁸³
Sincāb-ı şafā dūrüşt olur
- 540 Kūhuñ kemeri yiter penāhum
Eyvān-ı sarāy-ı ‘izz ü cāhum
- 541 Olmazsa na‘īm-i vaşl-ı cānān
Bu yük ki çekem ‘azāb-ı hicrān
- 542 Şahrā yaqasını yā idem çāk
Yā gire ele o dāmen-i pāk
- 543 Vırānede cān virüp çekem renc
Bulınca bu taşda pür-güher genc
- 544 Çün gördi bu ḥāli pır-i nā-şād
Gögsin dögüp itdi āh u feryād
- 545 K’ey şem‘-i dil ü çerāg-ı dıde
V’ey gülşen-i cān u bāg-ı dıde
- 546 Sevgend aña kim qarāruñ aldı
Ser-rişte-i ihtiyāruñ aldı
- 547 Anuñ ḥaḫı kim penāhuñ oldur
Secdeñ aña Kıblegāhuñ oldur
- 548 Maḫşūduñ olan ḥarem ḥaḫıyçün
Ma‘būduñ olan şanem ḥaḫıyçün
- 549 Leylī eger ola māh-ı tībān
Sen mihre qarın idem şitābān
- 550 Koynuñda tut ol gül-cemāli
Yanuñda gör ol sehī-nihāli
- 551 Şol deñlü nişār idem zer ü sım¹⁸⁴
K’ol dürc-i dūr ola saña teslīm
- 552 Māder çeker intizār saña
Giryāndur o dil-figār saña

¹⁸³ 539a M.20a

¹⁸⁴ 551b dūr: zer M.

- 553 Mūyı ki sefidür elemden
Şan irdi şüküfe şāh-ı gāmdan
- 554 Gönderme buradan ey ciger-ḥūn¹⁸⁵
Sensüz beni nā-murād u maḥzūn
- 555 Mecnūn çün işitdi bu nüvīdi
Gönlinde yir itdi vaşl ümīdi
- 556 Turdı pedere uyup şitābān
İrdi eve kaṭ idüp beyābān
- 557 Māder çü görür ki irdi ferzend
Ser-rişte-i mihrden ider pend
- 558 Karşuladı kōcdı öpdı gözin
Pāk itdi gül-āb-ı terle yüzin
- 559 Şefkat elin uzadup o gāmnāk
Kıldı yüzini ğubārdan pāk
- 560 Egninden alup pelās-ı çāki
Geydürdi ana libās-ı pāki
- 561 Giryān giryān nezāre kıldı
Karşusına şine pāre kıldı
- 562 Göz ḥūn-ı cigerden itdi nemğin
Bulınca bu iztırāb tesķin
- Tesķin dāden-i peder-i ḥiredmend dil-i maḥrūr-ı
püser-rā ez cüllāb-ı naşīḥat ü pend¹⁸⁶**
- 563 Ol pīr-i süḥanver ü hünermend¹⁸⁷
Mecnūna ider naşīḥat ü pend
- 564 K'ey tāze-nihāl-i bāĝ-ı dīde
Ferḥunde-hümā-yı zāĝ-ı dīde
- 565 Ümmīd-i peder bu mıydı senden
Kim cān gibi gidesin bedenden
- 566 Bīzār idesin beni cihāndan
Uşandurasın bu ṭatlu cāndan
- 567 Ümmīd ol idi k'ey perī-çihr¹⁸⁸
Ḥāl-i pedere sen idesin mihr

¹⁸⁵ 554a M.20b

¹⁸⁶ Akıllı babanın oĝlunun yanık gönlünü nasihat ve öĝüt şerbetiyle teskin etmesi, sakinleş-tirmesi

¹⁸⁷ 563a P.81b

¹⁸⁸ 567a M.21a

- 568 Ağarsa ser-i şükûfe-âver
Ferzend irişe mîve-i ter
- 569 Çün pîrlık ide kıaddümi pest
Sen serv olasın ‘aşâ gibi dest
- 570 Olaydı vuzû‘um âb-ı rüyuñ
Seccâde-i pâk hâk-i küyuñ
- 571 Ya‘kübveş olsa gözlerüm kür
Yüsuf gibi aña viredüñ nür
- 572 Çün bād-ı hazân ura dem-i serd
Gül-berg-i hayâtumı ide zerd
- 573 Sen yirüme pâyedâr olayduñ
Serv-i çemen-i vaķâr olayduñ
- 574 Bergüm bu hazândan ola lertzân¹⁸⁹
Sen şem‘veş oladuñ füzân
- 575 Şimdi ki şebâb-ı âhîr oldı
Derd ü gam-ı merg zâhîr oldı
- 576 Ne dîdede nür u tende kuvvet
Ne tende huzûr u cânda râhat
- 577 Dürc-i dehenüm tehî güherden
Pür-la‘l gözüm sirişk-i terden
- 578 Başum aġarup çü zâhîr oldı
Şankim bana şubh-ı âhîr oldı
- 579 Maġz aña fitîl o şem‘-i kâfûr
Kim süz-ı ecelden oldı pür-nür
- 580 Tendür çü nihâl-i ġuşşa-perverd¹⁹⁰
Şan virdi şükûfe-i gam u derd
- 581 Şan kılmadı bâġ-ı ‘ömri hâşıl
Berf-i dey-imerġ oldı nâzil
- 582 Kılmadı çü ferr-i nür nâçâr¹⁹¹
İki gözüm oldı şîşe-i çâr
- 583 Müzlim gecede görürdi mürı
Şimdi göremez ziyâ-yı nürı

¹⁸⁹ 574a ola: olsa M.

¹⁹⁰ 580a P.82a

¹⁹¹ 582a M.21b

- 584 Yok dürc-i güherde dürr-i dendân¹⁹²
Olmışdı güher-feşân sühandan
- 585 Gerdün gamı kıldı güşümü ker
K'olur baña şavt-ı ra'd bî-fer
- 586 Olmasa eger işâret-i dest
Fehm eylemezem kelâm-peyvest
- 587 Bu deñlü belâ ki pîrlikdür
Baña dem-i dest-gîrlikdür
- 588 Yetmez mi bu telh-i şerbet-i qahr
Sen hem niçün idesün aşum zehr
- 589 Senden niçün ire göñlüme gerd
Âyîne-i hâtırâ dem-i serd
- 590 Yetmez mi gam-ı zamâne-i dün
Sen hem beni kılma zâr u maḥzûn
- 591 Cevr-i felek itdi qaddümi ḥam
Sen bâr-ı gam urma bâri epsem
- 592 Sen hem dem-i serd kılma bâri
Derd üstine derd kılma bâri
- 593 Ey cân-ı peder cihâna bakma
Şu üzre bu ḥâkdâna bakma
- 594 Kaşr-ı felek ü hilâl-i ṭâkî¹⁹³
Şanma ki ola esâs-ı bâkî
- 595 Ey tâze-nihâl-i bâğ-ı ümmîd
Şanma bu bahâr qala cāvîd
- 596 'Ömr âb u beden serâçe-i gil
Şu üzre binâya olma mâ'il
- 597 Cāvîd degül esâs-ı şihḥat¹⁹⁴
Bir laḥza ḥayâtı gör ḡanîmet
- 598 Şan peyk-i ecel durur sebük-ḥîz¹⁹⁵
Her bir nefes öle ol gider tîz
- 599 Cehd eyle ki kesb idüp fezâ'il
Aduñ ola dehr içinde kâmil

¹⁹² 584^a güherde: dehende M.

¹⁹³ 594^b esâsı: esâs P.

¹⁹⁴ 597^a M.22^a

¹⁹⁵ 598^b öle: ölse M.

- 600 ‘İlm ü edeb ola tā şî‘āruñ
Nāmūs esāsı perdedāruñ
- 601 Ger gevher-i nāb olsa Leylî
Gözden çıkar itme aña meyli
- 602 Ey küdek-i sâde-levh u bî-dil
Zen naqşını görüp olma mâ’îl
- 603 Gelmeye vefâ vü mihr zenden
Gül dirmedi kimse bu çemenden
- 604 Gözinden ola çü dūr şevher
Yād itmez anı ger olsa gevher
- 605 Şevher olıcağ ki ide feryād
Şan ğayrıya iştiyāk ider yād
- 606 Şanma şaçını ki misk-sādur
Şām-ı ğam u miḥnet ü belādur
- 607 Ebrūları şanma müşg-i Çîndür
Kim hışm u ğazabla çîn-be-çîndür
- 608 Yâkūt lebi ne kût-ı cāndur
Ḥūn-ābe-i çeşm-i dūr-feşāndur
- 609 Ruḥsārını görüp olma meftūn
K’ol ḥūn-ı cigerden oldu gül-gūn
- 610 Ḥāl-i siyehini tut k’ola müşk
Bî-sūd dimāğuñı ider ḥuşk
- 611 Gişūları k’ola dil-nevāz ol
Zūlm itmege dest ider dırāz ol
- 612 Çāh-ı zeķanını görme ğāfil¹⁹⁶
Pür-fitne durur o çāh-ı Bābil
- 613 Dil-keş görünür o kıdd u kıamet
Lîk itse kıyām olur kıyāmet
- 614 Dendān u lebi ki dil-rübādur¹⁹⁷
Şubḥ u şafaķ-ı ğam u belādur
- 615 ‘İşķ-ı sebaķ eyle bār-pişe
Kim muḥterem olasın hemişe
- 616 Saña kıad-i dil-rübā elifdür
Serv-i çemen-i vefā elifdür

¹⁹⁶ 612a M.22b / görme: gör ne M.

¹⁹⁷ 614a P.83a

- 617 Zülf-i siyeh ü cemâl-i gül-fâm
Rengîn-varağ eyle turre-i lām
- 618 Bağ halka-i ğabğab-ı nigāra
Cim-i sebağa idüp nezāre
- 619 Dendāne-i sîni gözle ħandān
Gönlün diler ise dürr-i dendān
- 620 Bağmak dileseñ dehān-ı yāra
Ser-ħalka-i mîme kıl nezāre
- 621 Bāğ-ı sebağ içre nergis-i şād
Virür saña çeşm-i yārdan yād
- 622 Niçün idesin hevā-yı Leylî
Çün kılmaz o serv saña meyli
- 623 Ol serv yolında kılma ten ħāk
Kim senden aña yeg ola ħaşāk
- 624 Şol ğoncaya olma sîne-efğār
Kim dāmeni pür ola ħas u ħār
- 625 Yolında sen anuñ eşk-rizān
Senden o sirişkveş ğürizān
- 626 Her kim seni istemez kem olsun
Āşüfte-i mihnet ü ğam olsun
- 627 Ben bulayın ey püser saña yār¹⁹⁸
Ne yār ki münis ü vefādār
- 628 Bir gül-ruğ u serv-ğadd cemîle
Bir ğonca-i ğülşen-i ħabile
- 629 Bir serv ki görse anı Leylî
Şu gibi ola anuñ tufeylî

**Ber-ā-ber dāştēn-i Mecnūn siper-i sîne-i pür-endūh u
melāmet-rā¹⁹⁹ ve red kerdēn-i tîr-i naşîħat-ı peder-i
kemān-ğāmet-rā²⁰⁰**

- 630 Mecnūn çü peder sözün ider ğuş
Bir laħza olur edeble ħāmūş
- 631 Nüş itdi çü şerbet-i 'itābı

¹⁹⁸ 627a M.23a

¹⁹⁹ P.83b

²⁰⁰ Yay gibi iki büklüm babanın nasihat okunu tekrarlamasına karşı Mecnūn'un gam ve melāmetle dolu kalkana benzeyen göğsünü siper ederek reddetmesi

- Perhizi koyup virür cevâbı
- 632 K'ey hûb-ı şemâ'il ü haşâ'il
V'ey mihter-i bihter-i kabâ'il
- 633 Hem gevher-i cāna sen şadefsin
Hem kevkeb-i bahtuma şerefsin
- 634 Ben zerre vü âftâb sensin
Ben kaṭre vü dürr-i nâb sensin
- 635 Bilmez degülem ki ey vefādâr
Olduñ göricek beni dil-efgâr
- 636 Zîrâ olımaz kimesne râhat
İrse cigerine bir cerâhat
- 637 Ferzend çü küşe-i cigerdür
Enḍüh-ı püser ğam-ı pederdür
- 638 Çün tîşe ide hırâşa âheng
Âzürde olur güherden õñ seng
- 639 Yükden şütür olsa tañ mı nālân
K'ol yüki şütür çeker ne pālân
- 640 Kimüñ cigerinde yansa âteş
Şanma k'ide rûzgâr anı hoş
- 641 Taşdan çü ola hedef şikeste²⁰¹
Dürden õñ olur şadef şikeste
- 642 Çün seng-i sitem irişe peyvest
Gül düşmeden ola şâḥ-ı gül pest
- 643 Sevdâ-yı dile velî ne tedbîr
Çün alnuma yazdı kill-i taḳdîr
- 644 'Ayb itme görüp bu ḥâl-i zârum
Çün elde degüldür ihtiyârum
- 645 Göz göre kişi kuyuya düşmez
Şehd olmasa mür zehre üşmez
- 646 Kim kendüzini melâmet ister²⁰²
Bî-'âfiyet ü selâmet ister
- 647 Pâyına kişi teber urur mı
Terk-i ten ü cân u ser urur mı
- 648 Ma'zûr ṭutar benüm bu ḥâlüm

²⁰¹ 641a M.23b

²⁰² 646a P.84a

- Bu kıŝŝa-i ğuşşa vü melâlüm
- 649 Şol kim ola ħâlden ħaberdâr
Esrâr-ı cemâlden ħaberdâr
- 650 Efsürde çü serd ü germ bilmez
Yâ ħâr u ħarîr-i nerm bilmez
- 651 Pervâne bilür çerâĝ ŝevķın
Kâm-ı dil-i lâle dâĝ ŝevķın
- 652 İster ğül-i zerd ‘andelîbi
Őor ħastaya kıymet-i ŝabîbi
- 653 Her kimse ki bilmeye bu râzı
‘İŝķ iĉre olan niyâz u nâzı
- 654 Teŝnî‘ ider ise ğam degüldür
Dîvâneye ŝa‘na kem degüldür
- 655 Ben kim bu belâya mübtelâyam
Âŝüfte-i zülf-i dil-rübâyam
- 656 Ol zülf benüm ħarârum aldı²⁰³
Ser-rişte-i ihtiyârum aldı
- 657 Sevdâ ŝereri ŝolu dimâğum
Őöyindi bu düddan çerâğum
- 658 Şan ŝubĥ-ı ümîd âĥir oldı
Şâm-ı ğam u derd zâhir oldı
- 659 Bu derd-i sere olur mı tedbîr
Çün yazdı bu ser- nüviŝti taĥdîr
- 660 Őaşın ğoreli ħadüm ki ħamdur
Şan bâr-keş-i belâ vü ğamdur
- 661 Siĥr ideli çeşm ü zülf-i dil-dâr
Oldum şeb-i ğamda zâr u bîmâr
- 662 Ol çeşm beyâzı vü sevâdı
Őubĥ-ı ğam u şâm-ı nâ-murâdı
- 663 Müjĝanı ki tîr-i derd ü ğamdur²⁰⁴
Şan cânuma ħanĉer-i elemdür
- 664 Ruĥsâr ki lâlezâra beñzer
Ĝöñlümde olan ŝerâra beñzer
- 665 Ol dâne-i ħâl ü zülf-i mehveş

²⁰³ 656a M.24a

²⁰⁴ 663a P.84b

Dāğ-ı siyeh-i dil-i pür-āteş

- 666 Şankim zeķanı çeh-i belādur
Zindān-ı ğarīb ü mübtelādur
- 667 Sen ey peder-i esīr-i ferzend
Āzāde-i merdüm-i ħiredmend
- 668 Şanma beni kim geçem hevādan
Sevdā-yı vişāl-i dil-rübādan
- 669 Umma bu belāya sedd ola pend
Seyl-āb-ı maħabbeti ide bend
- 670 Kim oldı bu ħarf ser-nüviştüm
Sevdā-yı niğārdan siriştüm
- 671 Yā cismümi ide bu hevā ħāk²⁰⁵
Yā gire ele o dāmen-i pāk
- 672 Ger va‘diye sen vefā iderseñ
Bīmār-ı dile devā iderseñ
- 673 Ol servi kenāra irgürürseñ
Bu ħārı bahāra irgürürseñ
- 674 Ümmid budur dil-i figārum
Ol şifte-ħāl ü rüzgārum
- 675 Taşra çıka varṭa-i cünūndan
Ol ħalka-i zülf-i pür-füsūndan

**Reften-i kesān-ı Mecnūn-ı be-ħ‘astegāri ān serv-i
lāle-dāmān ve
bāz geşten-i sine-i pür-ħārħār-ı endūh u ħırmān²⁰⁶**

- 676 Meşşāta-i nev-‘arūs-ı zıbā
Bu resme geyürdi nazma dıbā
- 677 K’ol pır dilinde tutdı peyvend
Ser-rişte-i kār-ı mihr-i ferzend
- 678 Kim ide devā-yı derd-i Mecnūn²⁰⁷
Teskīn-i sirişk-i çeşm-i pür-ħūn
- 679 Tā ‘ıkd-ı nikāhdan ol gül-i ter
Bu bülbül-i ‘ışka ola hem-ser
- 680 Bir nice nigū şemā’il ile

²⁰⁵ 671a M.24b

²⁰⁶ Mecnūn’un adamlarının lale etekli, servi boylu Leylā’yı istemeye gitmeleri ve gönülleri yaralı ve istediklerinden mahrum olarak geri dönmeleri

²⁰⁷ 678a P.85a

Ser-ḥayl u ser-ḳabā'il ile

- 681 Şan esdi nesim lālezāra
Hem-rāh olup irdi kūy-ı yāra
- 682 Dükendi belā vü miḥnet-i rāh
Görindi çü sāyebān u ḥārgāh
- 683 Ḥārgēh degül āsmān görürler
Bulut gibi sāyebān görürler
- 684 Bir ḳavm görürler ehl-i iḳbāl
Ferḥunde vü şādmān u ḥoş-ḥāl
- 685 Her biri bir ehl-i ḥaşmet ü cāh
Tārāc-ı zamāna bulmamış rāh
- 686 Ḥārgēh idüp atlas-ı siyāhı
Şalmışdı sipihre bārgāhı
- 687 Ebrū-yı nigār u ol ḳara ev
Şankim şeb-i 'iştret ü meh-i nev
- 688 Yoğ idi faḳır ü derdmendi
K'olmaya hezār gūsfendi
- 689 Püştinden iderdi baḥş her miş
Peşmīne-i şad-hezār-ı derviş
- 690 Gerdūnda meh-i münjir ḳurşu
Ol ḳavmdeki penjir ḳurşu
- 691 Āvāz idicek ney-i şebānı
Raḳşa getürürdi āsmānı
- 692 Her üstüri şan sipihr-i aḫzar
Kim gerdenidür hilāl-peyker
- 693 Şan gerden-i üstür üzre mühre
Kim kāhkeşānda māh u zühre
- 694 Pāyındaki sīm-i nāb-ı ḥalḥāl
Güyā ki hilāl-i burc-ı iḳbāl
- 695 Şan gūş-ı şihāba virdi temḳin²⁰⁸
Dendān u dehān-ı 'ıḳd-ı pervin
- 696 Āgāh olinca ḳavm-ı Leyli
Ḳarşuladılar sipāh-ı ḥayli
- 697 İrdi peder-i 'arūs-ı zibā
Çün yollarına dōşendi dībā

- 698 Dir Seyyid-i ‘Āmiriye ħurrem
K’el-‘ayşü’l-‘ayşî ħayre maqdem
- 699 Mihmān idüben sarāy-ı ħāşa²⁰⁹
Emr eyledi bezl-i iĥtişāşa
- 700 Ĥurşid çü māha oldı mihmān
Ṭañ mı ħamel olsa nüzl-ı biryān
- 701 Şan sofr-a-i āsmān çekildi
Mehden aña ħurş-ı nān çekildi
- 702 Sebze ki olurdu nüzl-i biryān
Şan dilde ħayāl-i ħaṭ-ı cānān
- 703 Encüm gibi nuql-ı reng-der-reng
Şan kıldı sipihr sofrasın teng
- 704 Bu encüm-i nüh-sipihr-i gerdān
Ol bezmde şaĥanuñ nemekdān
- 705 Şaĥn-ı felek anda şim şini
Meh kāse-i zer nigār çini
- 706 Çün resm-i ṭa‘ām āĥir oldı
Āyın-i kelām zāhir oldı
- 707 Ol Seyyid-i ‘Āmiri-i dil-teng
Maqşūd-ı nevāsın itdi āheng
- 708 Buldı peder-i ‘arūsa takriḃ
Efsāne-i rāzı kıldı tertib
- 709 K’ey mihter-i bihter-i qabā’il
Hem efser ü hem ser-i qabā’il
- 710 Olsa n’ola berg-i bāġ-ı cānuñ
Peyvend-i nihāl-i gülsitānuñ
- 711 Bülbül n’ola bāġa maĥrem olsa
Ne ṭañ güle ħār hem-dem olsa
- 712 Ya’nı idüben ri‘āyet-āyın²¹⁰
Kim Leyli vü Kaysa ola qābin
- 713 Ol mihr-i cemāle isteseñ mehr
Virem aña biñ gulām-ı meh-çehr
- 714 Yüz ħādim-i zengi‘anberin-fām²¹¹

²⁰⁹ 699a M.25b

²¹⁰ 712a P.86a

²¹¹ 714a M.26a

- Her biri sevād-ı çeşm-i eyyām
- 715 Yüz Hindî gulām hem dil-efrūz
Kim hıdmetüñ ideler şeb u rüz
- 716 Şol deñlü nişār idem zer ü dür
Kim dāmen-i deşt eyleyem pür
- 717 Meh gibi virem hezār üstür
Kim ola kaṭār-ı kehkeşān pür
- 718 Her üstür ola hilāl ḥalḥāl
Vādî-i sipihri ide pā-māl
- 719 Encüm gibi biñ koyun sürüsin
K'otlağ ideler felek ḳurusım
- 720 Tenhā zer ü şim şanma tedbır
Kim rübeh-i ḥaşmuña olam şır
- 721 Vire dil-i ḥaşma tāb-ı tığum
Zehr ola ḥabāb-ı āb-ı tığum
- 722 Çün dest-i 'adüvden ola bî-dād
Ḳil ḥançer-i ḥün-feşānumı yād
- 723 Tıut kim degülem sözüme ḳādir²¹²
Olmaya hüner elümde zāhir
- 724 Görme beni ey bahār-ı ḥurrem
Küyun çemeninde ḥārdan kem
- 725 Ne bāğa ki ola ḥavli-i ḥār
Bulmaz zafer aña düzd-i ṭarrār
- 726 Çünkim peder-i 'arūs-ı mehveş
Bu sözi işitdi oldı āteş
- 727 Ebrūsına şaldı leşker-i Çın
Uzatdı zebān-ı ḥançer-āğın
- 728 K'ey pır eger olsa hüş u 'akluñ
Olurdi muṭabıḳ aña naḳluñ
- 729 Her sözi dimek revā degüldür²¹³
Her telḥ olan devā degüldür
- 730 Çok telḥ olur ki içse bımār²¹⁴
Dārū-yı eceldür aña tımār

²¹² 723. beyit: - M.

²¹³ 729a P.86b

²¹⁴ 730a M.26b

- 731 Çün rāst degül nişāne-i tîr
Atılmasa yeg kemāndan ey pîr
- 732 Her nükte ki ğayra irgüre renc
Yād itmese yeg ola güher-senc
- 733 Bir şaḥşa ki ola ilde bed-nām
Pā-māl-i cünün u ğuşşa-fercām
- 734 Dîvāne vü mest ü lâ'ubālî
Ḥadden aşırı ğam u melālî
- 735 Bir dîv-sirişt ü âdemî-çehr
Bāziçe-i tîfl-ı kûçe-i şeh̄r
- 736 Vaḥşîler ile refîk ü me'nūs
Bî-ülfet-i nām u neng ü nāmūs
- 737 Nice diyem aña dîv-i pür-dîv
Kim ürker eger yüzün göre dîv
- 738 Rûsvā vü sefîh ü nā-ḥiredmend
Olur mı sezā-yı 'ıkd-ı peyvend
- 739 Ol çehre ki görünür müşevveş
Saña zer-i nāb baña âteş
- 740 'Ākîl tuta şanma mār-ı pür-ķahr
Kim şehde ümîd idüp içe zehr
- 741 Ger fi'l-meşel olsa ḥançer-i zer
Ben tutmazam aña gerden ü ser
- 742 Kılsañ beni genc ü mālā kā'il
Kim ta'na-i ḥaşma ola ḥā'il
- 743 Baña elem ü te'ab gerekmez
Kim serzeniş-i 'Arab gerekmez
- 744 Yād itdi Ḥudāyı kıldı sevgend
K'olmaz aramızda 'ıkd-ı peyvend
- 745 Peyvend kaçan bula bu tedbîr²¹⁵
Ser-rişte eger ki ola bu şîr
- 746 Ol pîr-i şikeste-ḥāl u mazlûm²¹⁶
İrişdi kabîlesine maḥrûm
- 747 Dir māder-i Kaysa ḥālî bir bir²¹⁷

²¹⁵ 745a M.27a

²¹⁶ 746a P.87a

²¹⁷ 747a ḥālî: ḥāl P. // 747b melālî: melāl P.

Ol derd ü ğam u melâli bir bir

748 Lîkin oluban bahâne-perdâz
Mecnûna bu sözden açmadı râz

**Ṭavâf kerden-i Mecnûn Ka'be-râ be-yâd-ı ħargeh-i
dil-dâr**

**ve dest be-ħalka zeden be-ħayâl-i silsile-i zülf-i pür-
ħam-ı 'anberbâr²¹⁸**

749 Söz Ka'besine çün irdi ħâme
Giydürdi aña siyâh câme

750 K'ol şifte-ħâl u şine-efgâr
Mâtem-zede-i firâk-ı dil-dâr

751 Ma'lûm idindi çün bu râzı
Kim şalması sâye serv-i nâzı

752 Gül olmadı 'andelibe hem-reng
Kâr eylemedi füsûn u nişreng

753 Ger mâder ü ger peder bu derde
Ya'nî dem-i germ ü âh-ı serde

754 Olımadı her biri devâ-sâz
Ser-rişte-i çâreden nevâ-sâz

755 Çün bâğ-ı vefâdan oldu maħrûm
Kâsd itdi ħarâbe düşe ol bûm

756 Dîvâne gibi yüz urdı tağa
Bulut gibi yaşı yağa yağa

757 Çün oldu peder bu ħâle vâkıf
Bu derd ü ğam u melâle vâkıf

758. Sa'y itdi sefer idüp Ħicâza
Bî-çareyi ilte çâre-sâza

759 Mecnûnı bile alup şitâbân
Ṭutdı reh-i Ka'be-i beyâbân

760 Şaldı şütür üstine maħaffe
Şan çâr-sütûna yaydı şuffe

761 Çün üstüre zer mehâra çekdi²¹⁹
Encüm gibi bir kaṭâra çekdi

²¹⁸ Mecnûn'un, sevgilisinin çadırını yâd ederek Kâbe'yi tavaf etmesi ve amber kokulu, kıvrım kıvrım saç buklesinin hayâliyle Kâbe'nin halkasına elini sürmesi

²¹⁹ 761a P.87b

- 762 Şan gerden-i nâka kehkeşândur
Meh aña derâ-yı zer-feşândur
- 763 Çün zâd görüp sürildi maḥmil
Göç eylediler bir iki menzil
- 764 Mecnûn idüp âh u nâle âğâz²²⁰
Olurdu nevâ-yı 'ışka dem-sâz
- 765 Ger dirdi ki ey reh-i mübârek
Gerdüñ baña zıb-i tâc u târek
- 766 Rıgüñ ser-i server-i vefâdur
Şan küşte-i tiğ-i dil-rübâdur
- 767 Şan dâne-i eşk-i ehl-i derdi
Kim münce mid itdi âh-ı serdi
- 768 Bâduñ ki nesim-i misk-sâdur
Ne bād semûm-ı cān-fezâdur
- 769 Kime k'ire ol nesim-i cāndan
Raḥât ola göz yumup cihāndan
- 770 Geh eydür idi ki ey muğaylān
Şâḥ-ı gül ü süsen-i beyābān
- 771 Ben bülbül-i büstān-ı derdüm
Ġam-perver-i eşk ü âh-ı serdüm
- 772 Kaddüñ baña gül-bün-i çemendür
Ḥāruñ gözüme gül ü semendür
- 773 Sāyeñ olalı penāh-ı ḥüccâc²²¹
Ṭübaya irer külāh-ı ḥüccâc
- 774 Perverde-i ni'metündür üstür
Bir bergüñi küt idüp olur pür
- 775 Ḥāruñ ki şütürlere ğidâdur
Ḥurmâ-yı leziz-i müştehâdur
- 776 Her mürde ki şalduñ aña sāye
Rûḥı ola murğ-ı sidre-pāye
- 777 Geh dirdi ki ey cumāze cüş it
Dem-sâz-ı figānum ol ḥurüş it
- 778 Sensin baña çün bu yolda hem-derd²²²

²²⁰ 764^b olurdu: dilerdi M.

²²¹ 773^a M.28^a

²²² 778^a P.88^a

Åh eyledügümce ur dem-i serd

- 779 Hem kãni-i hãrhãr-ı gamsın
Hem bãr-keş-i gam u elemsin
- 780 Ser-mest gibi hürüş idersin
Hüm gibi hemişe cüş idersin
- 781 Çün ra'd-şifat durur hürüşüñ
Berķ ursa 'aceb mi keff-i cüşüñ
- 782 Kef kim dehenüñde ola peydã
Şan şubh-ı neşãtdur hüveydã
- 783 Bu vech düzüp sürüd iderdi
Gözyaşını rüd idüp giderdi
- 784 Çün Ka'beye irdi rãh-ı hüccãc
Her biri idindi toprağın tãc
- 785 Ol Seyyid-i 'Amiri-i gamğın
Yirlü yirine götürdi ayın
- 786 Mecnûnı ilettdi zãr u mağzûn
Ka'be çapusına ol ciger-hûn
- 787 Dedi ki oğul niyãza başla
Tut halkayı keşf-i rãza başla
- 788 İste gam-ı Leyliden halãş²²³
Kim Hãkkuñ irişe luţf-ı hãşı
- 789 Mecnûn olup ãstãnda pest
Ser-halkã-i Ka'beye urur dest
- 790 Dedi ki İlãhî saña ma'lûm
Her rãz kemãhî saña ma'lûm
- 791 Bu hãne hãkı ki ehl-i 'irfãn
Kıldı anı kıble-i dil ü cãn
- 792 'Åşık gibi gerd-i rãha batmış
Mãtem-zedeveş siyãha batmış
- 793 Dıvãne-i 'ışık gibi bı-bãķ
Şahrãya yüz urdı sine şad-çãk
- 794 Çün 'ışık-ı sanemden oldı dil-teng
Yir yir n'ola ursa gögsine seng
- 795 'İşkî dil ü cãna reh-nümün kı²²⁴

²²³ 788a M.28b

²²⁴ 795a P.88b

Günden güne derdümi füzün kııl

- 796 Çün 'ışık esās-ı cism ü cāndur
Bünyād-ı zemīn ü āsmāndur
- 797 Hıasta dilümi esir-i 'ışık it
Āzürde-i zaħm-ı tır-i 'ışık it
- 798 Bu der haķı kim sipihr-i aħzār
İster k'ola aña halka-i der
- 799 Ben bı-ser ü pāya eyle çāre
Aç halka-şıfat der-i nigāra
- 800 Halka gibi derde kıala gūřum
Hāmūř ola cān-ı pür-ħurūřum
- 801 Tā cān bedenümde ola miħmān
Bülbül çemenümde ola miħmān
- 802 Olsun ğam-ı Leyli kār-bārum
Geçsün o hevāda rüzġārum
- 803 Ālāyiř-i tenden ola çü pāk²²⁵
Olsun ğam-ı Leyli mūnis-i ħāk
- 804 Çün ire bahār-ı gülşen-i neşr
Ol serv ile bu giyāhı kııl ħařr
- 805 Mecnūn sözini çü pır-i maħzūn
Gūř eyleyüp oldı dıde pür-ħūn
- 806 Bildi yoĝ imiş devā bu derde
Ol şine-i germ ü āh-ı serde
- 807 Hıccāc dönince ol vefā-ĝiř
İrişdi kıabılesine dil-riş
- 808 řerħ eyledi bir bir aķrabāya
İrdüklerini der-i du'āya
- 809 Mecnūn ğam u derd istedüĝin
Eşk ü ruħ-ı zerd istedüĝin
- 810 Ma'lūm idinüp bu ħāli yārān
El yudılar andan aĝlayup kıan

řıfat-ı temūz-ı 'ālem-sūz ve tekellūm nūmūden-i²²⁶

Mecnūn-ı ĝüstāħ

bā-zāĝ-ı taħt-nişin-i ber-řāħ²²⁷

²²⁵ 803a M.29a

²²⁶ P.89a

- 811 Bir gün ki harâret-i temûzi
Ya'nî ki semûm-ı nîm-rûzi
- 812 KılmıŖdı kebâb murğ-âbı
Koyup oda sıh-i âftâbı
- 813 Her berg-i dıraht-ı sâye-perver
OlmıŖ Ŗanasın pür-semender
- 814 Gönlekçek olurdu çin-seher Ŗubh
Alup ğam-ı mihrden eŖer Ŗubh
- 815 Kesb eylemege seher hevâsın
Ŗubh açdı kabâsinuñ yaqasın
- 816 Kavs-ı kuzah âsmânda ma'kûs²²⁸
Ŗan bād-zen oldu dümm-i tāvûs
- 817 Döndi zer-i mihr Ŗim-i nâba
Deryâ-yı sipihr pür-serâba
- 818 Çıkduqça güneŖ bülend-bâma
Başından alurdu aq'imâme
- 819 Görüp bu hevâ-yı germi zanbaq
Bir aq'araqiyye geydi ancak
- 820 Pür-tâb çü Ŗem'-i encümendür
Pervâne kanadı bād-zendür
- 821 Tañ mı ger ola felek Ŗafaq-riz
Kim kan dere batmıŖ ol'araq-riz
- 822 Bunuñ gibi günde ol ciger-hûn
Dil hasta-i 'ıŖk ya'nî Mecnûn
- 823 Ŗahrâya düşüp giderdi giryân
Ol dide pür-âb u Ŗine biryân
- 824 GeçmiŖdi sarây-ı zer-niŖândan
Bu tāk u revāk-ı âsmândan
- 825 Koyup ser-i kûy-ı 'ıŖkda taht
ÇekmiŖdi bir özge 'âleme raht
- 826 Ne mâder ü ne peder hevâsı
Ne hâne vü hân mân Ŗafâsı
- 827 Ser-geŖte yürürdi kûh içinde²²⁹

²²⁷ Dünyayı kavuran temmuzun vasfı ve küstah Mecnûn'un dal tahtında oturan kargayla konuşması

²²⁸ 816^a M.29^b

- Şan şîr durur şükûh içinde
- 828 Çün tuymadı tâb-ı nîm-rûzı
Hürşîd-i temûz-ı dehr-sûzı
- 829 Yağmışdı egerçi odra rahtı
Tutdı ser-i sâye-i dırahtı
- 830 Ol sâyeyi tekyegâh idindi
Tâbişden anı penâh idindi
- 831 Çün bakdı dırahta ol cefâ-ğ̃âh²³⁰
Bir zâga gözi tokındı nâgâh
- 832 Kim gözleri şeb-çerâga beñzer
Göynüklü siyâh t̃aga beñzer
- 833 Minķârı ki ğonca-i çemendür²³¹
Şan nâfe-güşâ-yı encümendür
- 834 Şeb-gün geyer egnine perivâr
Şan nâfe-i müşğden perî var
- 835 Şarunur idi siyeh ‘imâme²³²
Şan şeyh idi zâkir-i hamâme
- 836 Şan müze-i al alup ayağa
Hindü beçedür ki girdi bâga
- 837 Şan rûz-ı belâsıdur ğarîbüñ
Şâm-ı ğam u derdi bî-naşîbüñ
- 838 Yâ baht-ı siyâhı ehl-i ‘işkuñ
Yâ düde-i âhı ehl-i ‘işkuñ
- 839 Baş hırkaya çekmiş ol siyeh-püş
Bir Hâlveti şûfî gibi hâmûş
- 840 Mecnûn dedi k’iy felâh-pişe
Ehl-i verâ‘ vü şalâh-pişe
- 841 Sen nâme-i hâlûme meşelsin
Hâmûş u hâlîm u bî-bedelsin
- 842 Mâtem-zedeveş olup siyeh-püş
Kim kıldı seni figâr u hâmûş
- 843 Sen zülf-i siyâh-ı dil-rübâsın
Şankim şeb-i ‘işret ü şafâsın

²²⁹ 827a P.89b

²³⁰ 831a M.30a

²³¹ 833a minķârı: minkâr P.

²³² 835a siyeh: bir aķ M.

- 844 Sen nāfe-i misk-sā-yı Çınsin²³³
Bu ‘ar‘ara ca‘d-i‘anberınsin
- 845 Minkār-ı ‘uqāb-peykerüñ var
Şan baħr-i vefāda lengerüñ var
- 846 Seccāde şalup gehı hevāya²³⁴
Şāh üzre açarsın el du‘āya
- 847 Perrüñ ‘alem-i siyāh-ı Ka‘be
Yā cāme-i ‘izz ü cāh-ı Ka‘be
- 848 Miħrāb-ı du‘āya urdı ol per
Şan gı̄sü-yı ‘anberın dil-ber
- 849 Koķar nefesüñden ‘anber ü müşk
Kimdür diye saña zāhid-i ħuşk
- 850 Dūd-ı dilisin meger dıraħtuñ
Kim oda göyüñdi raħt u baħtuñ
- 851 Ben ħastaya nūr-ı dıde sensin
Hem-derd-i dil-i remıde sensin
- 852 Ey dūd-ı siyāh eyle pervāz
‘Ārz it der-i bām-ı dil-bere rāz
- 853 K‘ey kaşr-ı neşāt-ħāne-i yār
Luţf u kerem-āstāne-i yār
- 854 Mecnūn-ı şikeste-i siyeh-rūz
Kim oldı temūzdan ciger-sūz
- 855 N‘ola işigüñ penāh idine
Ol sāyeyi tekyegāh idine
- 856 N‘ola eger ol ruħ-ı ‘araķnāk
Ferrāş-ı sarāyuñ olsa ey pāk
- 857 ‘Uryān yürüyince zār u bı-ħuş
Sāyeñ n‘ola olsa añā ser-puş
- 858 Hem-sāyeñ olursa n‘ola ey pāk
Hem-sāye-i serv olur çü ħāşāk
- 859 Yoluñda çün oldı bu beden ħāk
Koñsa n‘ola bāmuña dil-i pāk
- 860 Ol bāma bu murğ-ı bı-per irmez
K‘evc-i felege kebüter irmez

²³³ 844a P.90a

²³⁴ 846a M.30b

- 861 Lîkîñ keremüñden ey cefākār²³⁵
Bir dem n'ola ger olup vefādār
- 862 Sāyeñde muķim ideydüñ anı
Bezmüñde nedim ideydüñ anı
- 863 Şan gülşen-i kaşr u gülsitāndur
Ol bülbül-i hüsn-i dilsitāndur
- 864 Bülbül çemene yakın yaraşur
Servi semene yakın yaraşur
- 865 Dür itme derüñden ol ğarîbi
Bāġuñdan ayurma 'andelîbi
- 866 Mecnün ki bu sözi dirdi güstāh
Ol zāġ uçardı şāh-ber-şāh
- 867 Hem-derd şanup o tırfe zāġı
Urur yüregine tāze dāġı

**Şıfat-ı şeb ü hitāb kerden-i Mecnün-ı gevher-senc
bā-cuġd-ı vîrāne-nişin ber-künc-i bî-renc²³⁶**

- 868 Gösterdi çü cām-ı şeb-çerāġı
Encüm gibi ya'nî çeşm-i zāġı
- 869 Bir şem' yakup meh-i münevver
Pervāne gibi dirildi aħter
- 870 Çün zāġ görünmez oldu Mecnün
Oldı ġam u ġuşşadan ciger-ħün
- 871 Etrāfa bakınca ol dil-efġār
Gözine görindi cuġd-ı kühşār
- 872 Bir murġ görindi ādemîveş
Şankim iki gözi şem'-i āteş
- 873 Mecnün aña dir ki ey ciger-süz
Çeşmüñ ne güher durur şeb-efrüz
- 874 Sensin kefi 'ışkda belā-senc²³⁷
Vîrāneler içre t̄alib-i genc
- 875 Ey künc-i kanā'at içre tenhā
Yok saña bu 'uzlet içre hem-tā
- 876 Şeb- dostsın Allāh Allāh ey murġ²³⁸

²³⁵ 861a P.90b, M.31a

²³⁶ Gecenin tasviri ve ıssız virane köşesinde oturan baykuşa gevher tanıyan Mecnün'un hitap etmesi

²³⁷ 874a M.31b

Rüz oldu belā-yı nāgeh ey murğ

- 877 Şan rüz şeb-i siyāhuñ oldu
Tīre-dem-i şubhgāhuñ oldu
- 878 Çün kaç‘-ı ‘alā’iķ oldu şānuñ
Yetmez mi harābe hānmānuñ
- 879 Ne bülbüle gam-güsār olursın
Ne kebkle yār-ı gār olursın
- 880 Alduñ elüñe zimām-ı ‘uzlet
Yārāndan üzüp ‘inān-ı şöhet
- 881 Hem-reng degül giyāh u sünbül
Hem-büy degül çü lāle vü gül
- 882 Hem-reng çün olmaya iki yār
Tut kim yirüñ ola bāg u gülzār
- 883 Çeşmüñ dür-i şeb-çerāga beñzer
Gece kara gündüz āga beñzer
- 884 Cemşid hazinesi turağūñ
Taķyānūsī zer iki çerāguñ
- 885 Evreng-nişin-i mülk-i Cemsin
Vīrānede şāh-ı bī-‘alemsin
- 886 Çeşmüñ iki dürr-i genc-i Cemşid
Olmazsa n’ola çerāg-ı hūrşid
- 887 Hem-hālsin ehl-i sūz-ı derdüñ
Şahrālar içinde reh-neverdüñ
- 888 Çün büy-ı fenā gelür demüñden
Terk-i dü-serā gelür demüñden
- 889 Senden gerek ehl-i hūş ala pend
Olmaya bu bāg u rāga hursend
- 890 Sūsen gibi baş çeken çemenden
Āzāde olan gül ü semenden
- 891 Menzil idinüp bu hānķāhı
Sāyende ola gerek penāhı
- 892 Ben kim zer-i vaşldur murādum
Var genc-i fenāya i’timādum
- 893 Geçdüm bu ‘alā’iķ-i cihāndan

Yudum elüm eşk-i hūn-feşāndan

- 894 Gōnlüm ki fenāya düşdi hāşā
Hāşā k'ide serv ü gül temāşā
- 895 Çün nār-ı fenāya yandı rahtum
Vırāneye çekdi raht u bahtum
- 896 Olsañ n'ola mürşid-i tarīküm
Yokdur çü senüñ gibi refīküm
- 897 Mecnūn ider iken āh u efgān
Şubh irdi vü cuğd oldı pinhān

Rehā kerden-i Mecnūn-ı şır-nejād āhū-yı pāy-beste-rā ez dām-ı şayyād²³⁹

- 898 Çün irdi gazāl-i mihr nāgāh
Gerdūn çemenin idüp çerāgāh
- 899 Mecnūn-ı şikeste-hāl tırdı
Pür-ğuşşa vü pür-melāl tırdı
- 900 Hem-dem yoğ idi guşşadan gayr
Def-i gam için diler k'ide seyr
- 901 Etrāfi biraz ki eyledi geşt
Görindi gözine āhū-yı deşt
- 902 Gördi ki bir āhū-yı huçeste²⁴⁰
Kılmış anı dām pāy-beste
- 903 Üstini alup havāle şayyād
Diler dōke kanımı o cellād
- 904 Tırdı ilerü ki ide zārı
Şayyāddan ala ol şikārı
- 905 Şayyāda dedi ki ey cüvān-merd
Arturma bu derdüm üstine derd
- 906 Bu āhūyı dāmdan hālāş it
Bağışla fakīre luţf-ı hāş it
- 907 Kıyma ki büyü bahāra beñzer
Şehlā gözi çeşm-i yāra beñzer
- 908 Boynuzları serv-i büstāndur
Ayakları serv-i hıjzrāndur
- 909 Qo otlasun anı sebze-i ter²⁴¹

²³⁹ Aslan soylu Mecnūn'un eli ayağı bağı ceylanı avcının tuzağından kurtarması

²⁴⁰ 902^a M.32^b

Sebze gibi çekme aña hançer

- 910 Olmış 'alem-i vilâyet ol şâh
Aña elüni uzatma güstâh
- 911 Ol nâfe ki müşg-i Çine beñzer
Zülf-i büt-i nâzenîne beñzer
- 912 Pâ-mâl idüp anı hâke şalma
Bu cânveri helâke şalma
- 913 Bu âhûya tığ ne revâdur
Kes başın anuñ ki bî-vefâdur
- 914 Şol çeşme ki kuhl ola hevâdâr
Sürme anı hâk-i râha zinhâr
- 915 Şâhı koma hâksâr ola
Ya'nî 'alem-i mezâr ola
- 916 Şayyâd bu sözleri idüp güş
Ne şayd özin ider ferâmüş
- 917 Mecnûna dedi ki ey hüceste²⁴²
Derviş ü faķirem ü şikeste
- 918 Ger diler iseñ bu şayd-ı dil-şâd
Vir baña bahâsın eyle âzâd
- 919 Ol âhûya hün bahâ virür la'l
Mecnün görür urdı âteşe na'l
- 920 Çekmezdi bahâsını terâzû
K'olmuşdı aña tırâz-ı bâzû
- 921 Şıçradı yirinden ol tehi-dest
Mecnünü delü şanur ya ser-mest
- 922 Ol la'li alup olur revâne²⁴³
Yañıldı diyü düşer gümâne
- 923 Mecnün tutup âhûyı öperdi
Şefkat idüp arķasın yeperdi
- 924 Beñzer diyü çeşm-i yâra
Sürer anı çeşm-i eşk-bâra
- 925 Dir aña ki ey muķim-i şahrâ
Çin memleketinde deşt-peymâ

²⁴¹ 909a P.92a

²⁴² 917a M.33a

²⁴³ 922a la'li: la'l P.

- 926 Ey nāfe-güşā-yı āhū-yı Çin²⁴⁴
V'ey gāliyesā-yı āhū-yı Çin
- 927 Olsun gül ü lāleden giyāhuñ
Bir deşt-i harım kıblegāhuñ
- 928 Tolaşmaya saña şeh kemendi
İrişmeye pāyuña semendi
- 929 Tır irse bahār-ı servi olsun²⁴⁵
Peykānı anuñ tezervi olsun
- 930 Şemşir irerse süsen olsun
Yā tāze-nihāl-i gülşen olsun
- 931 Bād ire nesim-i müşgbāra
Ol tāze-nihāl-i nev-bahāra
- 932 Seg gözine ejdehā olasin²⁴⁶
Şir-i çemen-i vefā olasin
- 933 Ne kām-ı pelenge ol nevāle
Ne üstine seg ola havāle
- 934 Ger fi'l-meşel ola süsen-i ter
İrişmeye ol gelüya hançer
- 935 Ey āhū-yı deşt saña nāgāh
Ger küy-ı nigār ola çerāgāh
- 936 Yād eylesesin beni keremden
İrince o bāğa şubḥ-demden
- 937 İlet ser-i küyına selāmum
Hāşākına 'arza kıl peyāmum
- 938 Servine di eşk-i cüybārum
Gül-bergine dāğ-ı lālezārūm
- 939 Kıl itlerine niyāzumı 'arz
Yārāna benüm bu rāzumı 'arz
- 940 K'ey şir-ḥişāl ü ejdehā-fer
V'ey bebr ü peleng-i kūha hem-ser
- 941 Āvāzuñı işidürse nāgāh
Reh-ber ide kārban-ı gümrāh
- 942 Beñzer sege anda müntazır var

²⁴⁴ 926a P.92b

²⁴⁵ 929a servi: serv P. // 929b tezervi: tezerv P.

²⁴⁶ 932a M.33b

K'olmuş kiminüñ iki gözi çār

943 Ey bebr-nijād u şîr-zāde²⁴⁷
Boynumda ola dümüñ kılāde

944 Mecnûn dile derd idüp nevāle
Bu resme iderdi āh u nāle

945 Ne yāña ki vara ol vefā-ğ'āh
Āhûlar olur yanınca hem-rāh

**Reften-i Leylî be-temāşā-yı lālezār-ı eşk-i Mecnûn²⁴⁸
der-dāmen-i deşt ü çeşm-i çeşme-i hāmûn²⁴⁹**

946 Söz bezm içinde cām-ı gerdān
Bir nuql getürdi şekker-efşān

947 Kim oldı fesāne hāl-i Mecnûn
Endüh u gam u melāl-i Mecnûn

948 Oldı çü gam-ı nihānı peydā
Şahrālar içinde zār u şeydā

949 Her şehr içinde oldı meşhûr
Dillerde gam u melāli mezkûr

950 Çün Leyliye irdi bu hikāyet
Ol kışsa-i guşşadan rivāyet

951 'Arz it güle bülbüli du'āsın
Ol hār u hasa müjem şenāsın

952 Gerçi gam u derdi oldı eفزûn
Fāş itmedi anı ciger-ğûn

953 Hem-zādı var idi bir semen-ber
Gülzār-ı cemāle gonca-i ter

954 Ol āhu-yı şîr-gîr-i pür-cüş
Çün mādere virdi ħ'āb-ı ħargüş

955 Hem-zādı olup belesüvāra
Gül gibi nesîm-i nev-bahāra

956 İrişdiler ol iki dil-ārām
Şol kûha ki Necddür aña nām

957 Mecnûn-ı şikeste-ğāl ü nevmîd

²⁴⁷ 943a P.93a

²⁴⁸ M.34a

²⁴⁹ Leylâ'nın çöl eteğinde Mecnûn'un gözyaşından yeşeren lale bahçesini ve çölün çeşmesinin gözesini seyretmeye gitmesi

- Gördi ki o āga oğdı hürşid
- 958 Karşuladı zerre āftābı²⁵⁰
Bu müflis o genc-i dürr-i nābı
- 959 Leyli iricek piyāde oldı
Gözyaşı gibi fütāde oldı
- 960 İrüp koşuşur ol iki ‘aşık
Dil-dāde vü dilsitān-ı muvāfık
- 961 Ahsent ol iki hümāya ahsent²⁵¹
Murğ-ı çemen-i vefāya ahsent
- 962 Çün bir yire geldi ol iki gül
Ser-rişte-i şāh-ı serv ü sünbül
- 963 Bir laħza oturup ol iki yār
Bu aña şefik o buña ğam-ħ’ār
- 964 Görüp bu ğanimet-i vişāli
Bu ferruħ u bu ğuceste-fāli
- 965 Şükr eyledi her biri Hudāya
Bu ni‘met ü ‘işret ü şafāya
- 966 Hem-zāda işāret itdi Leyli
Kim oldı o bezmgāha meylı
- 967 Eyyām-ı temüzi-i cihān-tāb
Bir kāse getürmiş idi cüllāb
- 968 Çün Leyli uzatdı şım-i ħāmı
Şundı aña zer-nigār cāmı
- 969 Mecnün alup içdi zülāli
Ol sāğar-ı meclis-i vişāli
- 970 Ol cām idüp bu teşneler nüş²⁵²
Ħüm gibi derūndan itdiler cüş
- 971 Leyli ‘arāħ eyleyüp ħayādan
Gülşen gibi şebnem-i şafādan
- 972 Ğonca gibi bir tebessüm itdi
Bülbül gibi bir tekellüm itdi
- 973 Mecnūna dedi ki ey ciger-ħün
V’ey baħtı siyāh eşki gül-gün

²⁵⁰ 958a P.93b

²⁵¹ 961a M.34b

²⁵² 970a cām: cāmı M.

- 974 Mevzûn ğazelûñ cihānı tıtdı
Rengin meşelûñ cihānı tıtdı
- 975 Dirsın çü müdām şî'r-i mevzûn
Dem-sāz u nedim-i cān-ı maḥzûn
- 976 Bir tāze ğazel ki bî-ğaraḏdur²⁵³
Yüz büse-i şekkerin 'ıvaḏdur
- 977 Bir tāze sürüd eyle bünyād
Kim ğoncaveş ola bu ğöñül şād
- 978 Bir şî'r okı ḥasb-i ḥāl olsun
Şerḥ-i dil-i pür-melāl olsun
- 979 Mecnûn çün işitdi bu ḥitābı
Keşf eyledi dürc-i dürr-i nābı
- 980 Bî-çāre çü buldı söz mecālin
Nazm itdi bediḥe ḥasb-i ḥālin
- 981 K'ey bād-ı bahār ḥayra maḫdem
Büy-ı gül-i yār ḥayra maḫdem
- 982 Ey şubḥ-ı mübāreküñ neşimi
V'ey 'aşık-ı şādıkuñ nedimi
- 983 Büy-ı gül-i gülsitān getürdüñ²⁵⁴
Ḥār u ḥas-ı dilsitān getürdüñ
- 984 Ne serv durur bu lāle-dāmān
Kim gülşen-i cāndadur ḥırāmān
- 985 Ne lāle durur bu ḥüsn-i dil-keş
Kim yaḫdı dilümde dāğ-ı āteş
- 986 Ne ğonca-i tengdür ol dehān teng
Kim oldu bu ğöñlüme cihān teng
- 987 Ey peyk-i sa'ādet ey şabā gel
Cānum yoluña ola fedā gel
- 988 Di kim ne bahār u bāğ u gülşen
Bu gül-bün-i ḥüsne oldu mesken
- 989 Ne dāmen-i bāğ kebgdür bu
Ne deşt ü ne tāğ kebgdür bu
- 990 Kim diller alur ḥırāma gelse
Tütüveş olur kelāma gelse

²⁵³ 976a P.94a; M.35a

²⁵⁴ 983a gül: gül ü M.

- 991 Yā fāhte-i çemen midür bu²⁵⁵
Kumri-i gül ü semen midür bu
- 992 Nāz eylese n'ola nāzenindür
Gisuları tavk-ı 'anberindür
- 993 Ey serv-i çemen kadem getürdüñ²⁵⁶
V'ey şim-beden kadem getürdüñ
- 994 Hāşākuñ irürse yüzüm üzre
Gerd-i rehüñ iki gözüm üzre
- 995 Ey nūş-ı dehen şafā getürdüñ
Cān u dile merhabā getürdüñ
- 996 Eflāke beni ber-ā-ber itdüñ
Şan zerreyi mihr-i enver itdüñ
- 997 Bu bezm-i vişāl baña heyhāt
Bu cām-ı zülāl baña heyhāt
- 998 Ger olmasa sāki-i vişālüñ
Ölürdi bu teşne-i zülālüñ
- 999 Ey gevher-i dürc ü dürc-i gevher
V'ey ahter-i burc u burc-ı ahter
- 1000 Ey genc-i dür ü hazıne-i la'l
Dāgum görüp urma āteşe na'l
- 1001 Yakma beni dāğa lāle gibi
Akutma yaşumı jāle gibi
- 1002 Yok yok n'ola aķar ise hūnbār
Rengin ola tā ki bāg-ı dil-dār
- 1003 Ben ummaz idüm ki sen perivār
Dıvāne-i 'işka olasın yār
- 1004 Ben teşne-i 'işka ey periveş
Şu diyü niçün şunarsın āteş
- 1005 Ey āb-ı Hızır ne çeşmedensin
V'ey ebr-i kerem ne eşmedensin
- 1006 Kim bāg-ı vişāli tāze kılduñ²⁵⁷
Pejmürde nihāli tāze kılduñ
- 1007 Ey āb-ı hayāt olup hırāmān

²⁵⁵ 991a M.35b

²⁵⁶ 993a P.94b

²⁵⁷ 1006a M.36a

Görseñ has u hâr çekme dāmān

- 1008 N'ola qademüñde has gül olsa
Hâşâk-ı siyâh sünbül olsa
- 1009 Kılsañ n'ola sebzezârı tâze
Pejmürde-gül-i bahârı tâze
- 1010 Hâke eşer-i nebât virseñ
Teşne gönüle hayât virseñ
- 1011 Ey âb-ı hayât-ı bâğ-ı ümmîd
Virseñ baña n'ola 'ömr-i câvid
- 1012 Cāmuñdan iren tereşşüh-i mey
Kıldı bu firâk mürdesin hay
- 1013 Ben mürde iken hayât virdüñ
'Ömr-i ebede berât virdüñ
- 1014 Ger gonca-şifat dehānum olsa
Süsen gibi yüz zebānum olsa
- 1015 Şükr idemezem bu ni'mete ben
Bu câh u celâl ü 'izzete ben
- 1016 Mecnün çü gazelden oldı hāmūş
Leyli amı kıldı dür-i mengüş
- 1017 Tahşinler idüp o şine-çâke
Ahsent dedi o şab'-ı pâke
- 1018 Çün 'aşığı gönlin itdi hursend
Hargâhına döndi ol şeker-hand
- 1019 Mecnün qalur anda firqat içre
Bülbül gibi bâğ-ı hasret içre
- 1020 Şan bâğ durur bahârı geçmiş
Bir deşt ki lâlezârı geçmiş
- 1021 Bu künbed-i çarhdur pür-âfât
Ne kılsañ aña ider mükâfât
- 1022 Mecnün çü gazâli kıldı âzâd
İrişdi gazâl-ı hüsne dil-şâd
- 1023 Kılmışdı halâş çün şikârı
Ol şire şikâr oldı yârı
- 1024 Her ne ki iderseñ ey birâder
İrür gerü saña hayr eger şer
- 1025 İnsān ki za'if bir bedendür

Her ne ki olursa kendü dendür
1026 A‘maline göre yaradur Hâk
Kim feyzde buhl yok muhakkağ

**Şıfat-ı nev-rüz-ı nev-bahâr ve h‘ânden-i yârân-ı gam-güsâr
ez-cuğd-ı deşt bîmâr-râ cânib-i gülzâr ve dest zeden be-
dâmen-i kuhsâr²⁵⁸**

1027 Bir gün ki bahâr-ı hurrem idi
Şan bād-ı nesîm-i hoş-dem idi

1028 Şalmışdı benefşe ferş-i sincâb
Tâ deşt-i dürüşte başmaya âb

1029 Çün oldı dıraht-ı bāğ handân
Gözükdi şüküfe şanki dendân

1030 Kûh oldı meger nigâr-ı ra‘nâ
Kim pâyına yakdı lâle hınnâ

1031 Şan kıldı havâle seng-i jâle
Kim oldı şikeste câm-ı lâle

1032 Çün geydi libâs-ı ‘işveyi gül
Çâk itdi nemed pelâsı bülbül

1033 Her bülbül ü gönca-i nigû-sâr
Şan tütü ki ola lâ‘l minkâr

1034 Oldı leb-i cüy u serv-i büstân²⁵⁹
Şan Hızr u kenâr-ı âb-ı hayvân

1035 Her berg-i benefşe-i siyeh-hâl
Şan rüy-ı çemende nîlden hâl

1036 Şan şahn-ı çemende bir tabağ gül
Her lâle vü yâsemîn ü sünbül

1037 Oldı gül ü gönca-dan leb-i cü
La‘l-i leb-i yâr gibi dil-cü

1038 Bunuñ gibi günde halk hurrem
Mecnûn gam u derd-i yâra hem-dem

1039 Bir gün ki bir iki yâr-ı gam-h‘âr
Mecnûn içün oldılar dil-efgâr

²⁵⁸ P.95^b İlkbaharın başlangıcının vasfı ve gam ortağı dostların dağın eteğine gidip hasta çöl baykuşunu gül bahçesine davet etmeleri

²⁵⁹ 1034^a M.37^a

- 1040 Kaşd eylediler ki ol ğarībi
Ol bāğdan ayru ‘andelībi
- 1041 Gül-geşt-i bahāra oqıyalar
Şehbāzı şikāra oqıyalar
- 1042 Çün dāmen-i Necde urdılar dest
Görindi o dām-ı ‘ışka pā-best
- 1043 Ser-ḥayl-i sipāh-ı vaḥdet olmuş
Ser-ḥalka-i ehl-i ‘uzlet olmuş
- 1044 Kūhsār aña sarāy-ı dil-gır
Cārüb-ı sarāydu düm-i şır
- 1045 Aña ser-i şır gerd-bāliş
Şan oldu ḥarīr-i zerd-bāliş
- 1046 Olmışdı peleng ḥāk-i rāhı
Bālın-i nihāl tekyegāhı
- 1047 Raḥm eyleyüp aña māde naḥcır
Her beççe enize emzürür şır
- 1048 Çüb düşse pelenge yok rızası
Şan çeşminüñ ağı vü karası
- 1049 Şalmışdı peleng taḥta-i nerd²⁶⁰
K’ol oynaya zār-ı miḥnet ü derd
- 1050 Gögsini kaşurdu nāḥun-ı şır
Ol ḥalka-i ğam-sarāy-ı dil-gır
- 1051 Şalmış ser-i kūha taḥta-i raḥt
Her şır aña pehlevān-ı pā-taḥt
- 1052 Olmuş ruḥ-ı şır ü şāḥ-ı āhū
Şankim gül-i zerd ü serv-i dil-cū
- 1053 Gönderse firāḫ-nāme ol pāk
Āhūyı iderdi peyk-i çālāk
- 1054 Şır olmuş idi aña hevā-ḥ’āh
Kim oda yanaydı eyleyüp āh
- 1055 Müştāk olunca çeşm-i yāra
Āhū gözine ider nezāre
- 1056 Ger dilese serv-i ‘ayş u şādı
Nezzāre iderdi gird-bādı
- 1057 Kılmışdı şikāf-ı kūhı ḥāne

²⁶⁰ 1049a M.37b

- Şan şâh-ı güzîñ ü âstâne
1058 Şîr añâ seg-i der-i serâdur
Her halka-i der bir ejdehâdur
1059 Yârân iricek o dil-figâra²⁶¹
Tağıldı vuḥûş kühsâra
1060 Mecnûna selâm eylediler
Ta'zîm-i tamâm eylediler
1061 Mecnûn daḥı ihtirâm kıldı
V'aleyküm es-selâm kıldı
1062 El şâḥ-ı çınâr gibi açdı
Yârânı şükûfe gibi çoçdı
1063 Eṭrâfına halka oldu yârân
Ser-halka-i cem' zâr u giryân
1064 Tesbîḥ-i dür-i la'l-gün şafâdur²⁶²
Ser-halka-i sübḥa keh-rübâdur
1065 Mecnûna çü oldılar hem-âvâz
Kıldılar añâ naşîḥat âgâz
1066 Kim hoş mısın ey şikeste-ḥâtır
V'ey dâğ-ı sitemle ḥasta-ḥâtır
1067 Tır k'irdi dem-i şafâ-yı büstân
Vakt-i tarab-ı gül ü gülistân
1068 Her gülşen-i sebz âsmândur
Her şâḥ-ı şükûfe kehkeşândur
1069 Nüş itmege tıfl-ı gönca-i ter
Nergis ezer oldu şîr ü şekker
1070 Her cins olur çü cinse me'nûs
Tāvûs olur nedîm-i tāvûs
1071 Tütü kaçan ola zâğa hem-dem
Kumrî ola mı kelâğa hem-dem
1072 Gel kim idelüm teferrüc-i bâğ
Bu tâğda urma gönülüne dâğ
1073 Şalınur iken çemende servüñ
Ol servden uçmadan tezervüñ
1074 Gel kim çemen içre geşt idelüm

²⁶¹ 1059a P.96b

²⁶² 1064a M.38a

Terk-i ser-i küh u deşt idelüm

- 1075 Gül-geşt idelüm şimāl gibi
Ol peyk-i hüceste-fāl gibi
- 1076 Göñlüñ eger olsa goncaveş tār²⁶³
Gül gibi açar neşim-i gülzār
- 1077 Sevdā-yı dimāğ var ise hāşā
Gel āb-ı revānı kıl temāşā
- 1078 Olmağa hayāl-i hāmı dāfi²⁶⁴
Yok pūhte-i meyden özge nāfi^c
- 1079 Göñlüñde gam-ı cihān yaraşmaz²⁶⁵
Sen gonca derūnı kan yaraşmaz
- 1080 Ğam irse gül-i bahār-perverd
Bir berg-i hazān gibi ola zerd
- 1081 Şem'ün eridüp yüregi yāğın
Ğam zerd ider göñül çerāğın
- 1082 'Ākıl midür ol ki ola ğamnāk
Ger olsa nedim-i hār u hāşāk
- 1083 Yārāndan öñinde kılma vahşet
N'oldı o qadımi 'ahd u ülfet
- 1084 Gül gibi çü gūş kıldı Mecnūn
Oldı dili gonca gibi pür-hūn
- 1085 Sūsen gibi tiz idüp zebānın
Gülveş açar āteşin dehānın
- 1086 K'ey baña naşihat eyleyenler
Rüsvāy-ı fazihāt eyleyenler
- 1087 Yokdur qalem-i qazaya tağyir
Hakk olmaya haṭṭ-ı levh-i taqdır
- 1088 Yağmañ beni āteş-i sühandan
Ya'nı şerer-i gül ü çemenden
- 1089 Şah-ı gül ü erguvān-ı bî-yār
Bir dūd durur k'ola şererbār
- 1090 Bülbül ki kafes durur penāhı
Zindān ola bāğ-ı cilvegāhı

²⁶³ 1076a P.97a

²⁶⁴ 1078a hāmı: hām P.

²⁶⁵ 1079a M.38b

- 1091 Ger fi'l-meşel olsa cuğd-ı menhūs
Me'nūs olıcağ görine tāvūs
- 1092 Yegdür bana bāğ u büstāndan
Bu ğamkede şahn-ı gülsitāndan
- 1093 Hâtır k'ola hecrden müşevveş²⁶⁶
Olur mı bahār u bāğdan hoş
- 1094 Dil kim ola hüsni-i yāra mā'il²⁶⁷
Olur mı gül-i bahāra mā'il
- 1095 Zindān ola yārsuz baña bāğ
Her lāle yağa derūnda bir dāğ
- 1096 Hār ola gül-i bahār ansuz
Āteşkede lālezār ansuz
- 1097 Ansuz gözüme benefşe bir dūd
Her lāle şerār-ı miñnet-ālūd
- 1098 Ger olmasa ca'd-ı zülf-i cānān
Sünbül ola dūd-ı āh u efgān
- 1099 Ger olmasa zülf-i yār pür-ğam
Gülzār-ı benefşe niñ-i mātem
- 1100 Ger bî-ruñ-ı yār-ı şim-berdür
Her lāle-dehān pür-şererdür
- 1101 Ger bî-leb-i yār-ı ğonca-femdür
Her ğonca gözüme hār-ı ğamdur
- 1102 Ger bî-ğat-ı sebz-i dil-ber ola
Her sebze-i bāğ neşter ola
- 1103 Serv olmasa tañ degül penāhum
Yetmez mi baña bu dūd-ı āhum
- 1104 Bî-kāmet-i dil-ber-i semen-ber
Şad-pāre olur dil-i şanavber
- 1105 Sūsen baña hançer ola ansuz
Gül göñlüme añker ola ansuz
- 1106 Bāğ olmasa n'ola tekyegāhum
Kim dāmen-i deştdür penāhum
- 1107 Vırāne egerçi zişt olur
Me'nūs olana behişt olur

²⁶⁶ 1093a P.97b

²⁶⁷ 1094a M.39a

1108 Yetmez mi baña vuḥūş mūnis²⁶⁸

Mey eşk ü ciger kebāb-ı meclis

1109 Olur gül-i tāze-i bahārum

Gülmîḥ-i der-i sarāy-ı yārum

1110 Zencîre-i āb-ı rüy-ı gülşen²⁶⁹

Şankim seg-i yāra ṭavḳ-ı gerden

1111 Ne mihr ü vefā var ādemîde

Hem-reng yok iki āferîde

1112 Yokdur çü ğarîb-dost merdüm

Merdümlük olupdur aradangüm

1113 Şol kim seni ehl-i cāh ister

Ğıybetde esîr-i çāh ister

1114 Ger ḥāsîd ola “ne’uzu bi’llāh”

Olur şeb u rüz saña bed-ḥ’āh

1115 Olmazsa ḥasūd k’ola nādān

Ne nükte-ġüzār u ne süḥandān

1116 Olmaya müşāḥîb ü nedîm ol

Kim cāna ‘azābdur elîm ol

1117 Yārān çü görürler ol ğarîbî

Yok ‘işret ü ‘ayşdan naşîbî

1118 Ne pend eşer ider ne peyvend

Dîvāne durur degül ḥiredmend

1119 ‘Azm eylediler vaṭanlarına

Bülbül gibi encümenlerine

1120 Cuġda kodılar ḥarābı tenhā

Bu teşneye ol serābı tenhā

1121 Yārān ğam u ġuşşadan ciger ḥün

İrişdiler evlerine maḥzün

Āşinā şoden-i Mecnûn Nevfel-i deryā-sipāh-rā²⁷⁰

**ve nedîm-i gevher-nişār şoden-i meclis-i padişāh-
rā²⁷¹**

1122 Söz muṭrib oldı çün nevā-sāz

Ķıldı bu terāneyi ser-āġāz

²⁶⁸ 1108a M.39b

²⁶⁹ 1110a P.98a

²⁷⁰ M.40a

²⁷¹ Mecnûn ile derya gibi askeri olan Nevfel’in tanışması ve Mecnûn’un padişah meclisinin mücevher saçan dostu olması

- 1123 K'ol server-i 'ahd Nevfel-i gürd
K'itmişdi hasūd mağzını hürd
- 1124 Geh cām tütardı gāh āhen
Geh āteş olurdı gāh gülşen
- 1125 Bir şubh ider hevā-yı naḥcır²⁷²
Kim ola şikār-efgen ol şır
- 1126 Şayd eyler idi çü deşt içinde
Mecnūna şataşdı geşt içinde
- 1127 Şordı ki bu nice ādemīdür
Kim bunda vuḥūş hem-demidür
- 1128 Āhı şererin fiğānı dūdın
Feryādı sürūdın eşki rūdın
- 1129 'Arz eylediler çü şehryāra
Pinhān ğamın idüp āşikāra
- 1130 Şeh merḥamet itdi ol ğarībe
Ol bāğdan ayru 'andelībe
- 1131 Kim kendü severdi bir nigārı
Olmışdı o lāle dāğdāri
- 1132 Her dilde ki derdden eşer var
Olur ğam-ı 'ışqdan ḥaberdār
- 1133 Atından inüp olup piyāde
İrür o ğarīb ü nā-murāda
- 1134 Çün kıldı selām u merḥabālar
Yanına alup ider vefālar
- 1135 Dir aña ki ey ğarīb ü maḥzūn
Deşt içre seni kim itdi mecnūn
- 1136 Mecnūn çü görür refīk ü ğam-ḥ'ār²⁷³
Dedi ne çemenden irdise ḥār
- 1137 Nevfel göricek derūn derdin²⁷⁴
Ruḥsāre-i zerd ü āh-ı serdin
- 1138 Dir aña ki ey ğarīb ü nā-şād
V'ey sākīn-i künc-i miḥnet-ābād
- 1139 Ğam çekme ṭabīb-i derdūñem ben
Dem-sāz-ı fiğān-ı serdūñem ben

²⁷² 1125^a P.98^b

²⁷³ 1136^a M.40^b

²⁷⁴ 1137^b zerd: zer P.

- 1140 Sen gönüñe urma dâğ-ı âteş
Seyr-i gül-i bâğ eyle hoş hoş
- 1141 Ben yâruñı saña hem-dem idem
Sen bülbüli bâğa mahrem idem
- 1142 Ger şulh ola aramızda yâ ceng²⁷⁵
Ol dürri idem senüñle hem-seng
- 1143 Ol yoluña nişâr idem zer
K'ol sîm-ber ola saña hem-ser
- 1144 Olmazsa senüñle hem-terâzû²⁷⁶
Ben gösterem aña zür u bâzû
- 1145 Ger olmaya genc ü mâla mâ'il
Şemşîrümü idinem hamâ'il
- 1146 Lîkin umaram ki ey nigû-rây
Vaḥşî gibi olma deşt-peymây
- 1147 Hem-cinsledür çü üns ü ülfet
Âdemden iñende kılma vaḥşet
- 1148 Çıkmaya yaluñuz elden âvâz
Perr olmasa murğ ider mi pervâz
- 1149 Bârân-ı bahâr-ı bâğ-ı gül-rîz
Deryâya çün ola katre-engîz
- 1150 Ol katreye ger şadef ola yâr
Olur dür-i âbdâr-ı şehvâr
- 1151 Ol genc-i dür-i kemâle t̄alib²⁷⁷
Şâhib-dil olanlara muşâhib
- 1152 İrince gül-i bahâr-ı hurrem
Ol berg-i hazân-ı câna hem-dem
- 1153 Gel eyleyelüm neşât-ı gülşen
Gül-geşt-i bahâr u seyr-i süsen
- 1154 Geh bâde-i la'l-nâb içelüm
Def-i gam içün şarâb içelüm
- 1155 Geh meclisimüz olup leb-i cû
Muṭrib oқısun sürûd-ı dil-cû
- 1156 Sen bezmde oқı şî'r-i mevzûn

²⁷⁵ 1142a P.99a

²⁷⁶ 1144b zür u: zür- P.

²⁷⁷ 1151a M.41a

- Ben vireyin aña dürr-i meknûn
- 1157 Sen nazm-ı bedîhe kıl terâne
Dür toldurayın ben ol dehâne
- 1158 Sen bir gâzel okı şerh-i derdüm
Vaşf-ı dem-i germ ü âh-ı serdüm
- 1159 Yâkût lebûñ pür ideyüm ben²⁷⁸
Ol hoşkayı pür-dür ideyüm ben
- 1160 Mecnûn-ı şikeste-ğâl u dil-rîş
Dir k'ey şeh-i mihrbân-ı dervîş
- 1161 Gerdün saña taht-ı devlet olsun
Meh kûşe-i tâc-ı 'izzet olsun
- 1162 Ben hâsta-dilüñ devâ-yı derdi
Teskin-i sirişk u âh-ı serdi
- 1163 Olmadı müyesser ey vefâdâr
Cehd eyledi çok tabîb-i gam-h'âr
- 1164 Kâbil degül ol marâz 'ilâca
Şihhat gele şanma bu mizâca
- 1165 Çün kârger olmadı sitâre
Ne fâ'ide âh-ı pür-şerâre
- 1166 Nevfel görür ol şikeste-ğâli²⁷⁹
Ol süsen-i gülşen-i melâli
- 1167 Sevgend idüp aındı şahf-ı bâğı
Kim noktadur aña lâle dâğı
- 1168 K'ol 'ahde vefâ ide bu günden
Uçmaz ise murğ-ı cân bedenden
- 1169 Mecnûn çü bu kavle kâ'il oldı
Bu 'ahde vefâya mâ'il oldu
- 1170 Nevfel aña ihtîşâş itdi
Mihmân-ı sarây-ı hâş itdi
- 1171 Bir hâme nevâza oldı dem-sâz
Buyurdu ki ide nâme âğâz
- 1172 K'ey mîr-i kabîle-i Beni-ğay
Serdâr-ı kabâ'il-i nigû-pey
- 1173 İdem yoluña güher tufeyli

²⁷⁸ 1159a P.99b

²⁷⁹ 1166a M.41b

Mecnûna nikâh olursa Leylî

1174 Olursa eger hîlâf-ı tedbîr
Ser-tûşe-i kâr olur çü şemşîr

1175 Çün gönca-i nâme oldı tûmâr
Kâşîd irişür nesîm-i gülzâr

1176 İletdi harîm-i kûy-ı yâra²⁸⁰
Ol nâmeyi mîr-i nâmdâra

1177 Çün nâmeden itdi fehîm-i maqşûd
Hâşâka şan itdi âteş-âlûd

1178 Aldı ele kîlk-i sihr-perdâz
Tâ ide hîtâb-ı nâme âgâz

1179 K'ey mir-i kabîle Nevfel-i gürd
Gürzüñden olur ser-i 'adüv hürd

1180 Haddinden aşurma bu humârı
Taşdı'ı ço ey gül-i bahârı

1181 Lâyık budur ehl-i dâniş u rây²⁸¹
K'uzada kilîmine göre pây

1182 Şanma bizi bî-nevâ vü bî-berg²⁸²
Hem göñlüñe derd ü derdüñe merg

1183 Çün irdi cevâb-ı nâme çâlâk
Nevfel göricek olur gâzabnâk

1184 Sancağ çeküp urdı tabl-ı nâmûs
Kim ide hasûd şînesin kûs

1185 Çün kavm-i şanem olurlar âgâh
Şan her biri oldı tîğ-i kîñ-h'âh

**'Alem-i mâh-peyker keşîden-i Nevfel-i gerdün iktidâr
ve
tîre sâhten-i dehr-râ ez gerd-i sipâh-ı encüm-şumâr
ve deryâ-şîfat-ı hürüş-kirdâr²⁸³**

1186 Çün husrev-i mihr çekdi sancağ
Şubh önce getürdi aq bayraq

1187 Şan bād-zen oldı nây-ı zerrîñ
Kim saçdı şerâre âteş-i kîñ

²⁸⁰ 1176^a P.100^a

²⁸¹ 1181^a M.42^a

²⁸² 1182^b göñlüñe: derdüñe M. / derd ü: derd - M. / derdüñe: mergüñe M.

²⁸³ Dünyaya hükmeden Nevfel'in ay sembollü sancağı çekmesi ve yıldızlar kadar çok ve coşkun olan deniz misali ordusunun tozunun dünyayı karartması

- 1188 Şubhı felek itdi penbe-i gūş
Kim gitmeye şavt-ı kūsdan hūş
- 1189 Gerd-i sipeh oldı zūlmet-i miğ
Bir meş'aledār şemse-i tiğ
- 1190 Ef'ı gibi dil uzatdı nıze
Kim zehri derdi sengi rıze
- 1191 Her tır 'ukāb-ı tiz-reftār²⁸⁴
Kān içmeden oldı la'l minkār
- 1192 Omuzdağı nıze mār-ı Dahhāk
Kim mağz-ı 'adüvdür aña tiryāk
- 1193 Dutar ser-i haşma tiğ-i bürrān
Şan oldı tılısm-ı çarh-ı gerdān
- 1194 Oğ hūn-ı 'adüv içüp cigerde²⁸⁵
Ağzın silüp oturur kemerde
- 1195 Hūnün-dile k'irdi tiğ-i Hindi
Şan buldı harır-i alı şındı
- 1196 Āvāze-i gürz çāk çākı
Tutmuşdı Hicāzdan 'Irākı
- 1197 Görđi yile virdi neng ü nāmūs²⁸⁶
Dögerdi eliyle şınesin kūs
- 1198 Her sıh bu miñnet ü elemden
Urdı elin eline bu ğamdan
- 1199 Revzenler iderdi hañcer-i tiz
Tā kim ola murğ-ı cān sebük-ñiz
- 1200 Vālā-yı Direfş-i Gāvyanı
Hūnün kefen ü 'adüv nişānı
- 1201 Ol ejder-i zerd-i nāy-ı zerrün
Dem ursa şaçardı āteş-i kün
- 1202 Şan dām-ı belā olur zırılılar²⁸⁷
Ser-rişte-i 'ömrüme girihler
- 1203 Şemşir çü kesdi mihr-i merdüm
Mihr-i felek oldı ortadan güm
- 1204 Tiğ olmuş idi terāzū-yı merd

²⁸⁴ 1191^a P.100^b

²⁸⁵ 1194^a M.42^b // 1194^b cigerde: kemerde M.

²⁸⁶ 1197^a virdi: vardı M.

²⁸⁷ 1202^a olur zırılılar: olurdu zırılılar M.

- Elde siper aña keffe-i zerd
- 1205 Şan hañçer-i tiz çäk çäki
Şalmış dile rañne-i heläki
- 1206 Oğ eylemege ciğer kebābın
Şih oldu görince sine tābın
- 1207 Her çeşm-i zırh ki çeşme oldu
Şan cüy-ı ecelden eşme oldu
- 1208 Şan oldu siper piyāle-i mey²⁸⁸
Kim garğa-i hūn olur pey-ā-pey
- 1209 Pür-müy-ı ser-i ‘adüv dem-ālūd²⁸⁹
Şan micmer-i āteşin pür-dūd
- 1210 Ebrū-yı kemān ki oldu pür-çin
Şan kıldı sipāh-ı düşmene kın
- 1211 Meydān yiri oldu bāğ u gülşen
Tığ anda nihāl-i serv-i süsen
- 1212 Her niže nihāl-i sebz-peyker
Her bayraq-ı al bir gül-i ter
- 1213 Zencire-i āb anda cevşen
Her hañçer-i tır berg-i süsen
- 1214 Ferzāneler at sürerdi bı-pıl
Na‘t-ı ecel üzre mıl-der-mıl
- 1215 Şeş-per diyü server-i beş engüş
Eylerdi havāle düşmene müşt
- 1216 Geymezdi zırh çü tığ-zenler
Dirler aña çeşm-bend zenler
- 1217 Dir gürz ile ceng ide cihāngir
Āyine durur ‘arūsa şemşir
- 1218 Tır irse siper iderdi şine
Baş açar irişse tığ-i kine
- 1219 Yir zelzeleye varup şadādan
Tağlar yıkılurdu püşt-i pādan
- 1220 Mecnūn-ı şikeste-hāl u dil-teng
Kılmışdı bu sāza gerçi āheng
- 1221 Lık olsa du‘āyiçün nevā-sāz

²⁸⁸ 1208a P.101a

²⁸⁹ 1209a M.43a

- Eylerdi muh alifin ser- g az
- 1222 Maql b olur  u kavm-i Leyli
Her ya a g r z kıldı hayli
- 1223  un gerdi -i bi-sebat-ı gerd n
Leyliyi ider esir   ma z n
- 1224 Cilve idicek cem l-i Leyli²⁹⁰
Nevfel dil   c ndan itdi meyli
- 1225  un esdi hev -yı b g-ı Leyli²⁹¹
Ol l leyi y kdi d g-ı Leyli
- 1226 Dirdi g rel m bu t ze servi
Eyler ba a ta na her tezervi
- 1227 Eylersem anı nedim-i Mecn n
Ben gu şadan oluram ciger- n
- 1228  un rezmden itdi ka rına  azm
Buyurdu kurıldı  i ret   bezm
- 1229 Emr itdi ki s ki-i peri- ehr
Mecn na i ure Şerbet-i zehr
- 1230  un s ki-i mest oldu g fil
 undi Şeh eline zehr-i k til
- 1231 Ol zehri  u Nevfel eyledi n Ő
C n virdi cih ndan oldu h m Ő
- 1232 Bu  ar -ı felek ki bi-bedeld r
 an mezra -ı h Őıl-ı  ameld r
- 1233 Ol mezra a d sdur meh-i nev
Kim gend m ekerse bi meye cev
- 1234 L zımdur eger ged  v  ger Ő h
Kim ola boyunca kazdu ı   h
- 1235 Kend  d Ő p olsa n geh n pest
İre ser-i   ha  un Şuna dest
- 1236 Kim k nbet-i  ar a itse   v z
Olur ne dir ise  a a dem-s z
- 1237 İylik idene iriŐ r uzlık
Yavuzlık iden bulur yavuzlık
- 1238 Nevfel  u getirdi aradan raht

²⁹⁰ 1224a M.43b

²⁹¹ 1225a P.101b

Vārişlere aldı efser ü taht

1239 Olur peder-i arūs-ı zibā²⁹²
Ol tāze gūli alup Őekibā

1240 Mecnūn alur anda dilsitānsuz
Būlbūl gibi bāĝ u gūlsitānsuz

1241 Oldı yine pāy-māl ü maħrūm
Ser-geŐte ħarābelerde ol būm

**Kemberbend keŐiden-i ān deste-i gūl ü sūnbūl ez naŐŐ-
ı ta'āŐŐuŐ-ı
nāfe-fām Peyvend yaften-i ān berg-i ħūsn-i Leyli
pūser-i İbn Selām²⁹³**

1242 Çūn efi-i arĥ ılmaĝa ahr
Dendāne-i berfden doker zehr

1243 Ser-riŐte-i mihr ũzūp ufukdan
Pūr-tūŐe-i yāĥ olur ŐovuŐdan

1244 Bu tābiŐ-i mihrden muŐaddem
Őubĥ urmaz idi meĝer ŐovuŐ dem

1245 arĥuñ çü dey oldı berf-rizi
avs-i uzah olur ard-bizi

1246 Çūn devr ŐovuŐdan oldı derhem
Göze görünürdi kütēh ü kem

1247 ŐovuŐdan eli dūŐup çenāruñ
Ditrer teni āb-ı bī-arāruñ

1248 Yaĥ çözūp pāy āb olmuŐ
Pūr-ābeyile ħabāb olmuŐ

1249 Her aĥker-i tāze lāle-i bāĝ
K'engişt-i siyāhdur aña dāĝ

1250 Şan āb-ı ħayāt oldı āteŐ
Aña zulemāt dūd-ı ser-keŐ

1251 Her aĥker-i germi ıldı ber-arf
Şan bāde-i zerd ü seng-i Şengerf

1252 ĀteŐkedeyi düzdi Nemrūd²⁹⁴
Bu demde gören idine ma'būd

1253 Ger cennete Őalsalar muŐaddem

²⁹² 1239a M.44a

²⁹³ P.102a

²⁹⁴ 1252a M.44b

Bu günde olan diler cehennem

- 1254 Etfâl-i nücûm urmaga buz
Tökdi ser-i rāha kehkeşân duz
- 1255 Gör mihre şovuk şikencesini
Kim yumamaz oldu pençesini
- 1256 Bunuñ gibi günde ol semen-bû
Ol lāle-‘izār u serv-i dil-cû
- 1257 Hargāhı içinde āteş eyler²⁹⁵
Kim ‘işret ü ‘ayş-ı dil-keş eyler
- 1258 Olmışdı ruḥı meh-i dü-hefte
Ol gonca-i ḥüsn-i nev-şüküfte
- 1259 Ol gülşen-i ḥüsnden urup dem
Her bezmi şabā iderdi ḥurrem
- 1260 Oldukça şehîr-i ‘ışk Mecnûn
Āvāze-i ḥüsn olurdu efzûn
- 1261 Kim şifte olduğunca ‘âşık
Ma‘şûka olur şehîr ü fâ’ik
- 1262 Bir mîr-i kabîle vardı dil-şād
Kim İbn Selām idi aña ād
- 1263 Serdār-ı kabā’il-i ‘Arabdan
Maḥdûm-ı ḥasebden ü nesebden
- 1264 Bir oḡlı var idi serv-āzād
Olmışdı gulām aña şimşād
- 1265 Pür-nüş-dehen-i büt-i şeker-ḥand
Bağlar idi ney-şeker gibi bend
- 1266 Kalmamış idi gül-i ‘izārı
Hem-sāye-i gül benefşe-zārı
- 1267 Başında velî hevā-yı Leylî
Göñlinde gam u belā-yı Leylî
- 1268 Olmışdı kulaḡdan aña ‘âşık
Gül-berge benefşe-i muvāfîḡ
- 1269 Göñlinde gözinde Leylî oldu
Pür-āteş ü āb seyli oldu
- 1270 Çün İbn Selām oldu āḡāh
Buldı gam u ḡuşşa göñline rāh

²⁹⁵ 1257a P.102a

- 1271 Bir nice yegāne muhteşemle
İrdi der-i yāra ol haşemle
- 1272 Maḫşūdı bu ki o dürr-i nā-suft²⁹⁶
Ola dür-i tāk-ı Leyliye cüft
- 1273 Ol lāle-‘izāra virmege mehr
Aldı niçe biñ gulām-ı meh-çehr
- 1274 Zengi beçe k’ola cāme gül-gün²⁹⁷
Şan merdüm-i diğe ğarḫa-i ħün
- 1275 Yüz Türk-i Ħıṭāyi ħulle-müşğın
Kim ola yüzinde zülf-i pür-çın
- 1276 Yüz māh-ruḫ āftāb mengüş
Şan oldı hilāl ü meh hem-āğüş
- 1277 Yüz esb ki ola la’l ü zer-zın
Pervın güher-i ‘inān-ı temkın
- 1278 Üştür ki çekerdi bār-ı mefreş²⁹⁸
Pür-aṭlas u zer-keş ü münakḫaş
- 1279 Teng-i şeker itdi ‘ālemi teng
Ol yükden olur cumāzeler leng
- 1280 Yüz māde şütür sipıhr-timsāl
Zerrıne derāy ü sım ħalḫāl
- 1281 Her nāḫa bir āsmāna beñzer
Şan gerdeni kehkeşāna beñzer
- 1282 Bu çarḫ-ı münakḫaş-ı pür-aḫter²⁹⁹
Olmışdı nikāḫa bir ṭabaḫ zer
- 1283 Çünkim peder-i ‘arūs-ı zıḫā
İşitdi döşetdi yola dıḫā
- 1284 Ħargāha götürdi miḫmānı
Yolına nişār idüp cihānı
- 1285 Çün İbn Selām buldı taḫriḫ
Efsāne-i ḫāli kıldı tertıḫ
- 1286 Dir aña ki ey ḫuceste-fercām
Serdār-ı ḫabıle-i dil-ārām
- 1287 Ferzendümi bende-i der eyle

²⁹⁶ 1272^a maḫşūdı: maḫşūd M.

²⁹⁷ 1274^a P.103^a

²⁹⁸ 1278^b aṭlas u: aṭlas- P.

²⁹⁹ 1282^a M.45^b

- Ol hāk ise sen anı zer eyle
1288 Ger seng ise sen güher kıl anı
Perverde-i táb-ı hūr kıl anı
1289 Ben dimezem eyle anı dāmād
Bir seng ile kıl itüñ gibi şād
1290 Çünkim peder-i ‘arūs-ı maḥzūn
Bu sözi işitdi oldı memnūn
1291 Meclis idüp ehl-i ‘izz ü temkīn
Oldı meh ü mihre ‘aḩd-i kâbīn
1292 Çünkim iki cānib oldı rāzī
Peyvend-i nikāḩ kıldı kâzī
1293 Her muḩteşemi vü nāmdārı
Ol ḩavmüñ ider güher nişārı
1294 Çün Leyli-i şīne-germ nāgāḩ
Oldı bu şovuk ḩaberden āgāḩ
1295 Çāk eyledi şubḩveş yaḩasın
K’ey çarḩ-ı felek ne bī-vefāsın
1296 Bed-mihrsin ey sipihr-i ser-keş
Kim ḩırmenüme urursın āteş
1297 Yārümden idüp beni cüdā sen³⁰⁰
Kılduñ bu belāya mübtelā sen
1298 Gülzār-ı ḩarīmi zāg kılduñ³⁰¹
Bu zāgı nedīm-i bāg kılduñ
1299 Bu veche fiğān iderdi Leyli
Kim māşıḩa kıldı aña meyli
1300 Almış ele zer-i nāb şāne
Şan pençe-i āftāb şāne
1301 Dendāne-i şāne pür-güherdür
Şankim leb-i yār-ı şīm-berdür
1302 Ol çehreye ger ide siyeh-ḩāl³⁰²
Eylerdi sirişk-i dīdeden al
1303 Kim rü-siyeh-e yaraşmaz ol ḩāl
Bu hāk-i rehe yaraşmaz ol ḩāl

³⁰⁰ 1297^a M.46^a

³⁰¹ 1298ª gülzārı: gülzār P.

³⁰² 1302ª Eylerdi sirişk-i dīdeden al: Bu hāk-i rehe yaraşmaz ol ḩāl M.

- 1304 Gül-güneyi tutmayıp ʿizārı
Yürdi anı çeşm-i eşkbārı
- 1305 Her nıl k'iderdi sebz-endūd
Dil-revzenesin kıldı pür-dūd
- 1306 Dil de aña tır-i hasret olur
Peykân-ı belâ vü miḥnet olur
- 1307 Ger şâne iderse zülf-i müşğın
Olurdi gâzabla çın-ber-çın
- 1308 Şan şaldı siyâh halka ber-düş³⁰³
Mâtem-zededür garîb ü medhüş
- 1309 Ger eylese tâb turre-i târ
Şıçradı şan üstine siyeh mâr
- 1310 Her târı olurdi ejdehâveş
Meşşâta urmağ için âteş
- 1311 Ol çeşm-i siyâha kuhl-ı zîbâ
Şan dūd-ı derün-ı nâ-şekîbâ
- 1312 Şan revzen-i cānı kıldı pür-dūd
Kim kıldı gözini eşk-âlūd
- 1313 Zencîr-i zer oldu âteşin-tavk³⁰⁴
Ol kumri-yi bâğ-ı hecr-i pür-şevk
- 1314 Zerrin-ḥalḥâl u sîm-heykel
Ağlâl-ı selâsil ü müselsel
- 1315 Meşşâta dir ki ey ḥuceste
Âyîne-i dil durur şikeste
- 1316 Âyîne gerekmez ey vefâ-cü
Âyîne-i gam yiter bu zânü
- 1317 Gül-günedür eşk-i lâle-günüm
Zerrin-varak âteş-i derünüm
- 1318 Ḥünin-kefenümden eyle mi'cer
Kim baña yiter bu al çenber
- 1319 Gel sürme ʿizâruma sefidâc
Ḥâkisteri çün ağardımaz ʿâc
- 1320 Bu çehreye eyleme anı şarf
Tut ḥâk-i siyâha yâğmadı berf

³⁰³ 1308a P.104a

³⁰⁴ 1313a M.46b

- 1321 Dīvāne-i 'ıřkām u ciger tīb
Keff-i dehenüm yiter sefid-āb
- 1322 Bu şu'le-i āh-ı pür-řerāre
Zerrin-varakum yiter 'izāra
- 1323 Bu 'arızā müşg-i nāb şaçma
Hāk-i siyehe gül-āb şaçma
- 1324 Gözüm yaşıdur gül-āb pişe
Bu diide gül-ābdan şişe
- 1325 Eşk oldu gül-āb-ı çehre-i pāk³⁰⁵
Sen kılma 'izārumı 'arākñāk
- 1326 Çün māderini iderler āgāh
Kim aħtere meyl kılmağı māh
- 1327 Māder irişüp ider nařıħat
Kim itme oğul bize faziħat
- 1328 Rüsvey idüp bu ħānmānı
'Ar odına yağma düdmānı
- 1329 Leyli işidüp olur müşevveş
Ĥāřake şanasın irdi āteř
- 1330 Dir mādere k'ey ĥuceste-fercām
Kalmadı dilümde şabr u ārām
- 1331 Ger 'ayb ise 'ışk-ı 'ıřknākem
Dīvāne-i 'ışk u şine-çākem
- 1332 Benden peder olmaz ise rāzi
Uşda müfti vü uşda kazi
- 1333 Andan ne göre bu ĥuřřa fersüd
Yok beyza-i ĥurüsdan sūd
- 1334 Sen hem olasın baña 'arāz-ħ'āh
Bulmaz ĥam u ĥuřřa gönlüme rāh
- 1335 Gevher ki bula kabül-ı řarrāf
'Ayb ola şadefden ursa ger lāf
- 1136 Çün řāħile düşdi gevher-i pāk
Sevdā-yı şadefden ola bi-bāk
- 1337 Göñülde hevā-yı dil-ber olsun
Ne māder ü ne birāder olsun
- 1338 Kaşd eyledi ol ĥariĥ ü ĥamnāk

- Kim sabr yaqasın eyleye çäk
- 1339 Fâş eyleye âteş-i derûnın
Hâke şala eşk-i lâle-günın
- 1340 İçindeki derdi taşu ura
Kim şişe-i 'arı taşu ura
- 1341 'İsmet kadehin helâke şala
Cur'a gibi nâmı hâke şala
- 1342 Mâderden idüp ol ebr-i hüsn şerm³⁰⁶
Der dökdi derûnı oldu pür-şerm
- 1343 Bu perde sevâdı 'anberin-fâm³⁰⁷
Çün oldu serâçe-i şehe bâm
- 1344 Kurturdu neşât çâdırın şeb
Zer sürdi ruḡ-ı 'arûsa kevkeb
- 1345 Pervinden aşup gılâfe-i dür
Çün gerden-i kehkeşân olur pür
- 1346 Tāvüs gibi o gül-bün-i ter
Ser-tâ-kadem oldu zîb ü zîver
- 1347 Etrâf-ı 'arûsa dil-rübâlar
Pervinveş irişdi meh-likâlar
- 1348 Olmışdı dimâğlar mu'aḫḫar
Alup nefes-i 'abır ü 'anber
- 1349 Beñzerdi çerâğ sebz serve
Üstindeki şu'le bir tezerve
- 1350 Çün oldu tamâm 'âdet-i sūr
Dâmâda 'arûs virdi destür
- 1351 Dâmâd çün irdi ol bahâra
Kaşd itdi el ura lâlezâra
- 1352 Şandı ğam-ı dilden olup âzâd
Hem-h'âne-i serv ola şimşâd
- 1353 Dâmâd ḡarâb-ı 'ışḡ u ser-mest
Dâmân-ı 'arûsa şundu çün dest
- 1354 Leyli urur aña bir ḡabânçe
Kim kaldı yüzinde naḡş-ı pençe
- 1355 Urur aña bir ḡabânçe-i saḡt

³⁰⁶ 1342a P.105a

³⁰⁷ 1343a M.47b

Kim zelzele buldı efser ü taht

- 1356 Dir aña ki ey kelâg-ı güstâh
Bu bâğdan üzme mîve-i şâh
- 1357 Bu bâğ degül senüñ maķâmuñ
Büy-ı semen utmasun meşâmuñ
- 1358 Bu gülden irer şaķın saña hâr³⁰⁸
Bu gencden irmeye meger mâr
- 1359 Şanma ki bu gence urasın el³⁰⁹
K'ol o ğarîbden muķaffel
- 1360 Var deştde bir ğarîb ü medhüş
Anuñla bu serv olur hem-âğüş
- 1361 Bu mîveyi ol ķodı emânet
Hâsâ ki idem aña hıyânet
- 1362 Boynumda olursa n'ola hânçer
Tek kılma ķuluñı tavķ-ı pür-zer
- 1363 Döndürmezem irse tırüñe püşt
Sen tek ķoma hârfüm üzre engüşt
- 1364 Çün hâkümi kûze ide eyyâm
Ķılmaz dehenüñe lîk düšnâm
- 1365 Dâmâd görür ki genc-i gevher
Açmadı kilîd-i sîñeden der
- 1366 'Işk olmış idi gönülde peyvend
Bî-çâre olur selâma hürsend
- 1367 Leylî eline virüp 'inânı
Eylerdi anuñla zindeġânî
- 1368 Anuñla cihâm hoş görürdi
Bâğ-ı dil ü cânı hoş görürdi

**Nâme nüvişten-i Mecnûn-ı maħzûn Leylî-râ be-ķarîķ-i tanz u
efsûn³¹⁰**

- 1369 Münşî-i şaħîfe-i ruķ-ı zerd
Bir nâme-i hecr yazdı pür-derd
- 1370 K'ol şifte-i ğarîb ü mehcür
Çün oldu diyâr-ı yârdan dür

³⁰⁸ 1358a M.48a

³⁰⁹ 1359a P.105b

³¹⁰ Hüzünlü Mecnûn'un Leylâ'ya alay ve sitem yollu mektup yazması

- 1371 Her gün oturdu zār u maḥzūn
Dīvāne-i ‘iṣṣā’ni Mecnūn
- 1372 Bir pīre-zen irdi aña nāgāh³¹¹
Geh gögsin urur gehi ider āh
- 1373 Hemşire-i pīr-i zāl-ı ‘ālem
Bār-ı ğam u derd ü ğuşşadan ḥam
- 1374 Ağzında zebān-ı zehr-ġüftār
Bir ġūr-ı kühende şan ser-i mār
- 1375 Ol ḥāl-i siyāh ü çehre-i zışt³¹²
Ḥākister-i külḥan üzre engişt
- 1376 Kalmış iki gözleri çapağda
Zırniḥ gibi yeşil çanağda
- 1377 Şankim görünür dehān-ı nā-pāk
Şeytān ayağında keşsdür çāk
- 1378 Şan gözlerini kebūd şıře
Kim reřḥa-i neft ider hemişe
- 1379 Ol pāy ki lāğar ü zebūndur
Dehliz-i ‘ademde şan sūtūndur
- 1380 Kaddi ki ḥam oldu bi-kiyās ol
Şer mezra‘asına oldu dās ol
- 1381 Ev ki deri ġūr-ı ğam-serādur
Kaddi aña girmege ‘aşādur
- 1382 Dendānı ki düşmiş ol dehenden
Cān çıkmāğā rāh ider bedenden
- 1383 Boynında ki sübḥa-i riyā var
Şan ḥalqa-i mār u ejdehā var
- 1384 Saḥḥāre-i rüzgāra beñzer
Destinde ‘aşāsı mārā beñzer
- 1385 Mecnūna irince ol cefā-ġiř
Dir aña ki ey ġariḥ ü dil-riş
- 1386 Dün Leyli-i nev-‘arūs-ı mesrūr
Dāmāda virürler eyleyüp sūr
- 1387 Ol ‘ahd-şiken unıtdı ‘ahdi³¹³

³¹¹ 1372a M.48b

³¹² 1375a P.106a

³¹³ 1387a M.49a

- 1388 Nān u nemegi idüp ferāmūş
Seg müdde'ıye olur hem-āgūş
- 1389 Şol gül ki idüp durur seni pest
Dāmānına ğayr şundi dün dest
- 1390 Şol serv ki eyledi seni hāk
Dün sāyesine irişdi hāşāk
- 1391 Leb-ber-leb-i ğayr oldı ol cām
Hem-h̄ābe-i zāğdur gül-endām
- 1392 Mecnūn bu şovuk sözi ider gūş³¹⁴
Çekdi dem-i germ oldı bî-hūş
- 1393 Yağdı cigerin şerār-ı ğayret
Pür oldı dimāğı dūd-ı hayret
- 1394 Aldı ele hāme-i füsün-sāz
Bir nāme-i hasret itdi āğāz
- 1395 K'ey mihr-i sipihr bî-vefāsın
V'ey cām-ı zülāl bî-şafāsın
- 1396 Ol hem-ser-i nev mübārek olsun
Gerdüñ aña tāt u tārek olsun
- 1397 Ben lāleyi yağdı āteşin dāğ
Kim bağıñı mesken eyledi zāğ
- 1398 Dil nāleden oldı kumri-i şevk
Zāga niçün ola sünbülün tavk
- 1399 Ol sünbüle zāğ urmasun dest
K'ol dāma bu murğ oldı pā-best
- 1400 Ben şiri koyup o çeşm-i āhū
Niçün diye gürg-ı deşte yāhū
- 1401 Kaşuñ ki beni kōmazdı seyre
Niçün şuna berg-i sebz ğayra
- 1402 Ol bini ki oldı ğonca zanbağ
Niçün vire bāğ u rāga revnağ
- 1403 Diş yarası n'eyler ol zekanda
Yaraşmaya zāğ ol çemende
- 1404 Veh k'irdi harim-i bāğıña ğayr
Gülzār-ı vişālün eyledi seyr

³¹⁴ 1392^b P.106^b

- 1405 Tūti yirini kelāg tutdı
Būlbūl haremīni zāg tutdı
- 1406 La'lūñ ki raķibe sūkker oldı
Ben şine-figāra aķker oldı
- 1407 Bu turfe ki ol 'izār-ı mehveş
Agyāra gül oldı baña āteş
- 1408 Sımın-zekānuñ ki oldı bir sıb³¹⁵
Dendān-ı raķib olmış āşib
- 1409 Ol sebze ki oldı nił-i ruhsār³¹⁶
Dendān-ı tama'dan olmış āzār
- 1410 Ben ğarķ iken eşk-i lālebāra³¹⁷
Sen serv raķib ider kenāra
- 1411 Ben başuma el uram megesvār
Nüş ide 'adüv leb-i şekerbār
- 1412 Dil bağlama mürveş kemer-bend
Küt-ı meges ola şeker ü qand
- 1413 Sen serv olup ol nihāle mā'il
Kılsañ koluñı aña hamā'il
- 1414 Yād it bu ğarīb ü dil-figārı
Sınemdeki zaħm-ı hārħārı
- 1415 Çün sāye-i serv ola penāhuñ
Gül hırmeni düşe h'ābgāhuñ
- 1416 Yād it anı kim yoluñda ey pāk
Bālını ğas ola bisteri ğāk
- 1417 Ben la'lüñe teşne yudarum ķan³¹⁸
Ol āb-ı ğayātı içdi ğayvān
- 1418 Dām oldı mı ol ğazāle şire
El urdı mı nāfe-i ğarjire
- 1419 Ey kec-sūħan u dürüg-va'de
Māh-ı nev-i bı-fürüg va'de
- 1420 Ol mihr ü vefāya cehd n'oldı
Peymān u ķarār u 'ahd n'oldı
- 1421 Ey ğonca-i ter olup ğuşāde

³¹⁵ 1408^b olmış: irermiş M.

³¹⁶ 1409^a P.107^a

³¹⁷ 1410^b serv: servi M.

³¹⁸ 1417^a M.50^a

Nüş itseñ anuñla cām-ı bāde

- 1422 Yād eylesin bu derdnāki
Bir cur‘adan añasın helāki
- 1423 Dirdüñ ki raķı̄b iderse der-ḥ‘āst
Olam cigerine nāvek-i rāst
- 1424 Zülfüm ola çeşm-i ḥaşma bir mār
Gencı̄ne-i vaşluma nigehdār
- 1425 Dirdüñ ki baña cihān gerekmez
Sensüz bedenümde cān gerekmez
- 1426 Yoқdur baña senden özge dil-ḥ‘āh
Bir sensin iki gözüm bir Allāh
- 1427 Ḥatm oldu çü şerḥ-i şı̄ne-i çāk
Dil-dāra iletđi peyk-i çālāk
- 1428 Çün nāme-i yāri gördi Leylī
Kıldı dil ü cān anuñ ṭufeylī
- 1429 Şan berg-i ḥazān dil-i dige-gün
Ḥün-ābe-i eşkden ciger-ḥün
- 1430 Gülzār-ı belāda bir gül-i zerd
Ruḥsār-ı ğarı̄b ü ğuşsa-perverd
- 1431 Ruḥsār u sirişk-i çeşme timşāl
Kim bir yüzi zerd bir yüzi al
- 1432 Her noқtası şan bir āteşin dāğ³¹⁹
Yā noқta-i ḥāl-i lāle-i bāğ
- 1433 Şan oldu beyāzı şubḥ-ı fūrķat
Her saṭr-ı siyāhı şām-ı ḥasret
- 1434 Her noқtası bir tezerve beñzer
Her bir elif anda serve beñzer
- 1435 Emr itdi perī-ruḥ-ı füsün-sāz
Kim oldu cevāb-nāme āğāz
**Nāme-i cevāb nüvişten-i Leylī be-nāme-i Mecnūn-
rā³²⁰**
- 1436 Kim ḥoş mısın ey ğarı̄b ü ğamnāk
Ey şı̄ne figār u v‘ey ciger çāk
- 1437 Endāmuñı ḥār ider mi āzār

³¹⁹ 1432a M.50b

³²⁰ Mecnūn’un mektubuna Leylā’nın cevap mektubu yazması

- Ḥārādan olur mı pāyuñ efgār
1438 Kim çehreñi gerdden ider pāk
Ḥūn-ābe-i derdden ider pāk
1439 Bālın saña ḥār-püşt midür
Sincāb-ı şafā dürüşt midür
1440 Kuhsārda kim olur refiķuñ
Ol deyrde mürşid-i țariķuñ
1441 Rüz-ı țarabuñ siyāh mıdur
Şām-ı elemün tebāh mıdur
1442 Çün şeb ire kim yaķar çerāgun³²¹
Kim var ruḥ-ı māhdan ferāguñ
1443 Sensiz beni baḥt kıldı gümrāh
Töhmet-zede-i rakı̇b-i bed-ḥ'āh
1444 Lıkin țurur ol qarār u ol 'ahd
Yümez anı ḥaşm iderse yüz cehd
1445 Bu leb ki şarāb-ı lāle-gündur
Ağyāra şan āteş-i deründur
1446 Bu ruḥ ki olur bahār-ı dil-keş³²²
Gül-güne-i ḥaşma urur āteş
1447 Ağyāra bu ḥāl-i ni̇l-endüd
Peykân-ı ḥadeng-i zehr-ālūd
1448 Bu ḥāl-i siyāh-ı ḥabb-ı pür-müşk
Mağzını rakı̇büñ eyleye ḥuşk
1449 Sünbüllerümi şimāl ider seyr
Şanma k'ola țavķ-ı gerden-i ğayr
1450 Çāh-ı zeķanum lețāfet ābı
Kim merdüm-i dıdedür ḥabābı
1451 Cān virse rakı̇b-i teşne nāgāh
Olmaya naşı̇b aña leb-i çāh
1452 Gül dirmeye ol bu gülsitāndan
Koparmaya mi̇ve büstāndan
1453 Kanda bula vaşl-ı serv-i gül-püş
Kim sâyemi kılmadı der-āğüş
1454 İrişmeye bu nihāl-i serve

³²¹ 1442a P.108a

³²² 1446a M.51a

Dem-sāz olımaz bu hoş tezerve

- 1455 Yok bezm-i vişālden naşibi
Olmaya bu bāğ ‘andelibi
- 1456 Bu şehd cüdādur ol megesden
Bu āb-ı zülāl hār u ḥasdan
- 1457 Bu genc senüñdür ey fütāde
Olmaz o kiliddin güşāde
- 1458 Gül gonca içindedür nühüfte
Olmadı vişāl dürr-i süfte
- 1459 Ḥātırdasın ey gözüm çerāğı³²³
Ben ḥasta dilüñ yüregi yāğı
- 1460 Şanma ki seni idem ferāmüş
Cān oldu ḥayālüne hem-āgüş
- 1461 Her hār ki pāyuñ ide efgār³²⁴
Bu şinede tiğ olur şererbār
- 1462 Çün idesin āh-ı āteş-ālūd
Bu revzen-i dide ola pür-dūd
- 1463 Tiğ-i sitem irse saña nāgāh
Eyler ciger-i figāruma rāh
- 1464 Sen eyledüğüñce şine pāre
Ġam revzen açar dil-i figāre
- 1465 Oldukça saña şerāre efser
Baña olur āteş üsküf-i zer
- 1466 Kan ağladuğunca sen siyeh ḥāl
Pirāhenüm eşkden olur al
- 1467 Ger gayra nikāh oldu taqđır
Çün elde degül ‘inān-ı tedbjir
- 1468 Ger ḥalvet-i gayr ise günāhum
Tecridlik ola ‘özü-ḥ‘āhum
- 1469 Kılma baña ta’na işve-āmiz
Mecrūḥ-ı dile olup nemek-riz
- 1470 Luṭf ol mıdur idesin baña kahr
Ġayre şeker olasın baña zehr
- 1471 Bu nükte degül dehānuña nağz

³²³ 1459a P.108b

³²⁴ 1461a M.51b

- Kim olmaya telh pistede mağz
- 1472 Ey dost egerçi mihrbânsın
Düşmen gibi şüh u bed-gümânsın
- 1473 Allâh Allâh bahâne-cûsın
Şirîn-harekât u telh-gûsın
- 1474 Kıldıñ beni zâr u nâ-tüvân sen
Âzürde-i hançer-i zebân sen
- 1475 Ger zaħm ide tığ-ı kîne-perdâz
Olur aña merhem-i devâ-sâz
- 1476 Lık âteş-i câna emsem olmaz³²⁵
Mecrûh-ı zebâna merhem olmaz
- 1477 Sen gerçi ki dil-figâr-ı gamsın
Âzürde-i hâr hâr-ı gamsın
- 1478 Vardur çün elüñde ihtiyârüñ
Ârâmuñ u şabruñ u qarârüñ
- 1479 Geh ‘azm-i bahâr-ı deşt idersin
Şahrâlar içinde geşt idersin
- 1480 Geh maħrem-i râza râz açarsın
Ėam-nâme-i cân-güdâz açarsın
- 1481 Ben şine-figâr u dil-şikeste
Künc-i Ėam u Ėasret içre Ėaste
- 1482 Bir yaña da güft ü güy-ı mâder
Tehdîd-i peder ü Ėam-ı birâder
- 1483 Bir yaña da tığ-ı ta‘n-ı düşmen
Olmaya ki ide çâk-ı dâmen
- 1484 Ne hem-dem-i ‘ays u maħrem-i râz
Kim def‘-i Ėam için ola dem-sâz
- 1485 Yetmez mi bu deñlü miħnet ü derd
Sen hem niçün idesin dem-i serd
- 1486 Ger sepmez iseñ bu âteşe âb
Virme Ėas u Ėârdan aña tâb
- 1487 Ger şunmaz iseñ fütâdeye dest
Ayaklayup eyleme anı pest
- 1488 Çün oldı tamâm nâme-i derd
Mecnûna ilettdi bir cüvân-merd

³²⁵ 1476^a P.109^a; M.52^a

1489 Ol nāmeyi okıyınca Mecnūn
Fī'l-hāl ʔoluđdı gözleri hūn

1490 Her nüktesi bir cerāhat-engiz
Ol zaḥma beyāzıdur nemek-riz

1491 Gördükde sevādın āteş-ālūd³²⁶
Dökerdi sirişk-i çeşmin ol dūd

1492 Rūşen olup aña ‘özü-i Leyli
Teskīn bulur eşk-i çeşm-i seyli

**Kaşd kerden-i Leyli-i gül-çehre vü lāle-ruḥsār ve
hūn-revān şoden ez-Mecnūn-ı deşt-nişin ü bīmār³²⁷**

1493 Bir şubḥ ki ʔırdı ol semen-ber
Sūsen gibi ḥābdan girān-ser

1494 Ol lāle-i ḥüsn ya‘nī Leyli
Kıldı ser-i cāme-ḥāba meyli

1495 Şan hem-dem-i sāgar-ı mül oldı
Kim reng-i ‘izārı gül gül oldı

1496 Nergisleri dökdügince jāle
Oldı gül-i zerdi reşk-i lāle

1497 Gıtdükçe kızardı rüy-ı zerdi
Hem-reng-i şerār u āh-ı serdi

1498 Kalmadı şüküfe-i sefidı
Gül ʔoldı o gülşen-i ümıdi

1499 Hoşdur gül ü yāsemın ü zanbaḥ
Kim vire bahār-ı ḥüsne revnaḥ

1500 Olmasa gül ü semen muvāfiḥ
Naḥl olmaya yaluñuz şaḳāyık

1501 Gerçi teni nā-tüvāna döndi
Şāḥ-ı gül ü ergüvāna döndi

1502 Gül gül semeni ‘araḥ dökerdi
Ḥürşid ruḥı şafaḥ dökerdi

1503 Kalmadı bir aḳ şüküfe ḥandān³²⁸
Bāğ-ı ruḥı içre lık dendān

³²⁶ 1491^a M.52^b

³²⁷ P.109^b Gül çehreli ve lale yanaklı Leylā'nın canını kıymaya niyet etmesi ve çölde oturan hasta Mecnūn'dan kan akması

³²⁸ 1503^b ruḥı: ruḥ P.

- 1504 Tâbişden olur derûnı maħrûr³²⁹
Şunar teni gerçi kûrş-ı kâfûr
- 1505 Āteş gibi germ olur birûnı
Kim lâle-şifat yanar derûnı
- 1506 Bulmadı sükûn derûn tâbı
Sûd itmedi şerbet-i lu‘âbi
- 1507 Nûş eylese kâse kâse cüllâb
Gelmezdi gözine kâtre-i âb
- 1508 Tâbişden olur tabî‘atı huşk³³⁰
Kân baġladı şanki nâfe-i müşk
- 1509 Gül gibi tutuşdı ol semen-ber
Olmazdı zülâlden lebi ter
- 1510 Gitdükçe harâret oldu efzûn
Ġâlib olup aña ‘unşur-ı hûn
- 1511 Çün münharif oldu nahl-ı Meryem
İrişdi tabîb-i ‘İsevi-dem
- 1512 Kârüresini görür şafağ-gûn
Nabzı şan atar şihâb-ı gerdûn
- 1513 Bir neşteri vardı âb gibi
Bir kâtre-i dürr-i nâb gibi
- 1514 Şan tâze çemende sebze-i ter
Elmâs velî ‘aķık-perver
- 1515 Müjgân-ı ciger-şikâfe beñzer
Ol hançer-i bi-ġılâfe beñzer
- 1516 Minkâr-ı şikâr-gir-i şehbâz
Nevk-i kalem-i ceride-perdâz
- 1517 Bir süsen-i lâlezâra beñzer
Berg-i semen-i bahâra beñzer
- 1518 Faşşâda çü sâ‘id oldu teslim
Hemyân-ı harirden çıkar sîm
- 1519 Şan şubh-ı sa‘âdet-şafâdur³³¹
Bir âyiñe-i cihân-nümâdur
- 1520 Tûmâr-ı hamâ’il-i vefâ-nâm

³²⁹ 1504a M.53a

³³⁰ 1508a P.110a // 1508a baġladı: aġladı

³³¹ 1519a M.43b

- Kim oldı hilāf-ı nuḳre-i hām
1521 Cān encümeninde şem‘-i kāfūr
Kim şu‘le-i dil-firūzdu nūr
1522 Çün neşter olur aña havāle
Şan sebzeden aḳdı hūn-ı lāle
1523 Şan işledi şime şāh-ı mercān
Elmās-ı ter oldı gevher-efşān
1524 La‘l işledi şāh-ı lāciverde
Gül dikdi bu serv-i hoş-neverde
1525 Şan şubḥ-ı şafā olur şafaḳ-riz³³²
Yā gül-būn-i bāḡdur gül-engiz
1526 Hıffet iricek o nāzenine
Sımın eli çekdi āstine
1527 Penbe koyup ol nihāli şardı
Ol şāḥa ḥarir-i alı şardı
1528 Bu şıḥhata zaḥm oldı ḥandān
Kim penbe gözikdi anda dendān
1529 Neşter olıcaḳ cerāḥat-engiz
Penbe olur aña şan nemek-riz
1530 Fessāda dūr ü güher virürler
Gencine-i şım ü zer virürler
1531 Rāvi-i kühen rivāyet eyler
Bir kıssa-i nev-ḥikāyet eyler
1532 K’ol şifte-hāl ya’ni Mecnūn
Deşt içre yürürdi zār u maḥzūn
1533 İrişdi yanına bir cūvān-merd
Kim göre nedür bu nā-tūvān merd
1534 Ser-geşte vü pāy-māl-i ḡamdur³³³
Dil-ḥasta-i miḥnet ü elemdür
1535 Kılmışdı kenāra kārbāndan
Kim ala ḥaber bu nā-tūvāndan
1536 Mecnūna irüp çün oldı dem-sāz
Maḳşūdını itmedin ser-āḡāz
1537 Gördi ki gül irdi gülşeninden

³³² 1525a P.110b

³³³ 1534a M.54a

- Ƙan oldı revān dāmeninden
- 1538 ƘılduƘça o nāle-i hazıni
Ƙan ıoldı dehān-ı āstıni
- 1539 Her Ƙatre-i hūn ki dūşe hāke
Leyli yazılır o levh-i pāke
- 1540 Çün Ƙıldı ta'accüb ol vefādār
Mecnūna dedi ki ey dil-efgār
- 1541 Sen bı-ser ü pāda bu ne sırdur
Bu hūn-ı revān ne perde-derdür
- 1542 Zaħm urmasa cism-i nā-tüvāna³³⁴
Hūn-ābe neden olur revāne
- 1543 Leyli nice ism-i muħteremdür
Kim şafha-i hākde raħamdur
- 1544 Mecnūn dir āna ki ey vefā-Ƙış
V'ey h'āce-i mihrbān-ı dervış
- 1545 Ben bülbül-i bāğ u gülsitānem
Āşüfte-i hūsn-i dilsitānem
- 1546 Leyli beni dil-figār idendür
Ben lāleyi dāğdār idendür
- 1547 Bir 'arıza irmış ol nigāra
Hūn gālib olup ol lālezāra
- 1548 Neşter urıcağ Ƙolına feşşād³³⁵
Andan baña irdi zaħm-ı bı-dād
- 1549 Çün vahdete irişe iki dost³³⁶
Bir olur iki ten ü reg ü post
- 1550 Ben Leyli-i 'ışƘ Leyli Mecnūn
Birdür iki tende cān-ı maħzūn
- 1551 Çün döndi yolına o cüvān-merd
Yārāna iletđi Ƙışsa-i derd
- 1552 Şorduğda Ƙabile-i habıbe
İnandı bu sözde ol garibe
- Ʀoy kerden-i Leyli ve şikesten-i kāse-i Mecnūn³³⁷**
- 1553 Bezm-i sühan içre çāşni-gır

³³⁴ 1542a P.111a

³³⁵ 1548a urıcağ: olıcağ M.

³³⁶ 1549a M.54b

³³⁷ Başlık: - M. Leylā'nın ziyafet vermesi ve Mecnūn'un kāsesini kırması

- Bir kâsede ezdi şekker ü şîr
- 1554 K'ol hasta-i 'ışk ya'nî Leylî
Toy itmege bir gün itdi meyli
- 1555 Kaşd itdi oқыya hâş u 'âmı
Envâ'-i ni'am pişe tamâmı
- 1556 Tabbâh şu deñlü yaqdı âteş
Kür itdi sipihri dūd-ı ser-keş
- 1557 Olmağa kebâb o meclise gūr³³⁸
Şîh oldı şihâb çarh tennür
- 1558 Envâ'-i ni'am pişürdi tabbâh³³⁹
Şan şaldı bisât çarh-ı güstâh
- 1559 Şan kâhkeşân-ı dil-pezi
Ol sofranuñ itdi piş-giri
- 1560 Pervin ki felekde oldı manzûr
Bir kâsede şanki turş-ı engür
- 1561 Şan turş-ı çükündüri şafağdur³⁴⁰
Kim çarh ana sebz-gün çanağdur
- 1562 Meh şanki o bezm-i 'izz ü nâza
Bir kâse-i mâst oldı tâze
- 1563 İrişdi birinc-i şubh-ı hurrem³⁴¹
Bu zerde-i mihrden muğaddem
- 1564 Bu 'işrete dâne oldı handân
Gözikdi birinc şanki dendân
- 1565 Gül-berg-i sefide döndi dâne
Zerde gül-i zerd-i gülsitâne
- 1566 Şan dâneyi rüy-ı nâzenîndür
Füfûl aña hâl-i 'anberîndür
- 1567 Şan kubbe-i dâne üzre küfte
Bir kevkeb-i münhasif nühüfte
- 1568 Durmağa gözine bu behişte
Ser-rişte-i dest-gir rişte
- 1569 Ol kişt-i birinc-i bi-kıyâsa
Ser-rişte-i rişte döndi dâsa

³³⁸ 1557^b şihâb: kebâb M.

³³⁹ 1558^a P.111^b

³⁴⁰ 1561^a şafağdur: felekdür M.

³⁴¹ 1563^a M.55^a

- 1570 Deryâyidi revġan-ı ter el-ħak
Kaşuqlar anuñ içinde zevrak
- 1571 Helvāya sipihr şim şinj
Şan māh-ı nev anda ħalka çinj
- 1572 Kavş-i kuzah amı kıldı tezyin
Şan zülbiye nım-ķurş-ı pervin
- 1573 Ol bezmde ezmege mükerrer
Şubħ oldu meger ki kelle sükker
- 1574 Ol ‘aşrda kim ki eylese ħayr
Virürdi faķire kendüni ġayr
- 1575 Ol günde varan faķire Leyli³⁴²
Kendüzi ta‘ām virdi ħayli
- 1576 Şim ü zer idüp nişār nāsa
Virdi dene zerde kāse kāse
- 1577 Bu ‘işreti çün işitdi Mecnün³⁴³
Şād u feraħ oldu ol ciger-ħün
- 1578 Tebdil idüben libās-ı pāki³⁴⁴
Egnine şalar palās-ı çāki
- 1579 Baħş olur iken ta‘ām nāsa
Mecnün hem irişdi şundi kāse
- 1580 Leyli göricek tegāful itdi
Mecnünü bilüp tecāful itdi
- 1581 Bir kefçe urur o kāse-pāke
Kim kāse ufandı düşdi ħāke
- 1582 Mecnün dönüp oldu ħurrem ü şād
Şan kıldı şikest-göñlin ābād
- 1583 Ağyār dediler ey ciger-riş
Çünkim şıdı kāseñ ol cefā-ķiş
- 1584 Şād u feraħ olduġuñ ‘acebdür
Bu cevr ne mücib-i ħarabdur
- 1585 Mecnün dedi ki k’ol gül-i semen-ber
Ėayra beni görmedi ber-ā-ber
- 1586 Bu baña cefā degül vefādur

³⁴² 1575^a P.112a

³⁴³ 1577^a ‘işreti: ‘işret P.

³⁴⁴ 1578^a M.55b

Hem 'ayş u sürür hem şafâdur

1587 Şı kâse-i nefsüñ ey birâder
Hakka şıncıak dür olmaz ebter

1588 Bādām ki mağzdur aña nağz
Çünküñ şına arta kıymet-i mağz

1589 Kışr olmasa ger şikeste ey dost
Girmez ele mağz-ı piste ey dost

1590 Ko k'ola şikeste kâse-i gil
Kim kıala dürüst sāğar-ı dil

1591 Olmasa şikeste kâse-Selmān
Olmazdı dürüst sāğar-ı dil

1592 Ten olsa şikeste cān şāğ olsun³⁴⁵
Has olmasa gülsitān şāğ olsun

1593 Olmasa Celilī dil şikeste³⁴⁶
Manzūr-ı Hak olmaz ey huçeste

1594 Dil şınmasa şine rūşen olmaz
Çak olmasa hāk gülşen olmaz

1595 Çün mağzar-ı luğ olur şikeste³⁴⁷
Hak sendedür ey şikeste-beste

**Āşiyāne sāhten-i bülbül-i nevā-sāz der-ser-i
Mecnūn-ı 'ışkbāz³⁴⁸**

1596 Bu bülbül-i āşiyāne-i rāz
Bir çurfe terennüm itdi āğāz

1597 K'ol murğ-ı bahār-ı gülşen-i derd
Mecnūn-ı ġarīb-i ġuşşa-perverd

1598 Vırāneden oldu çünküñ dil-teng
Gül-geşt-i bahāra kıldı āheng

1599 Nezzāre-i serv ü lāle itdi
Gözyaşını reşk-i jāle itdi

1600 Bir gül-bün-i sebz gördi tāze
Beñzer kad-i yār-ı dil-nevāza

1601 Rengin gül ü berg-i sebz ma'kūs
Mir'at-ı çemende dümm-i tāvūs

³⁴⁵ 1592^a P.112^b

³⁴⁶ 1593^a M.56^a

³⁴⁷ 1595^a luğ: Hak M.

³⁴⁸ Öten bülbülün aşkla oynayan Mecnūn'un başında yuva yapması

- 1602 Añup ruḥ-ı yārı ol ciger ḥūn
Ḥayrān ḵalur aña zār u maḥzūn
- 1603 Būlbūl gibi dil-figār u ḥayrān
Ol gül-būn-i bāḡı ḵaldı seyrān
- 1604 Gıtdükçe ḥarāret oldı efzūn
Bir yirden irilmez iki uç gün
- 1605 Gerçi ki ṭururdı zār u bı-ḥūş
Ṭütıveş oḵırdı şı'r-i pūr-nūş
- 1606 İnşā ider idi ḥasb-i ḥālin³⁴⁹
Şerḥ-i gam u guşşa vū melālin
- 1607 Naẓm oḵır idi bediḥe mevzūn³⁵⁰
Eylerdi nişār dürr-i meknūn
- 1608 Mecmū'a olur aña gül-i ter
Rengın ḡazel eyler andan ezber
- 1609 Çekdükçe derūn-ı dilden āḡāz
Būlbūl olur idi aña dem-sāz
- 1610 Ūlpermiş idi başında mūyı
Ol nāfe-i 'ışk-ı müşg-būyı
- 1611 Dıvāne olup yürürdi ḥayrān
Ger görse perı olur gürızān
- 1612 Ḷarcaşmış olup şacı müşevveş
Şan dūd-ı siyāh-ı āh-ı āteş
- 1613 Jūlide olup dururdı ol mū³⁵¹
Şan nāfe-i müşg-i nāb-ı ḥoş-bū
- 1614 Ol mūy ki görmemişdi şāne
Būlbūl ider anı āşiyāne
- 1615 Mecnūnı çü hem-zebān idindi
Būlbūl saçın āşiyān idindi
- 1616 Ne zaḥmet-i ḥas ne cem'-i ḥāşāk
Ol mūyı idindi ḥāne-i pāk
- 1617 Mecnūn olıcaḵ terāne-perdāz
Būlbūl olur āşiyānda dem-sāz

³⁴⁹ 1606^a M.56^b

³⁵⁰ 1607^a P.113^a

³⁵¹ 1613^b ḥoş-bū: āhū M.

- 1618 Mecnûn okıduķça nazm-ı rengin
Bûlbûl ider âşiyânda taşşın
- 1619 Mecnûn diledükçe gül kitâbın
Bûlbûl okur idi faşl u bâbın
- 1620 Mecnûn kaçan itse vaşf-ı lâle
Bûlbûl dile dâğ ider havâle
- 1621 Mecnûn kaçan ańsa dil-nevâzın³⁵²
Bûlbûl öger idi serv-i nâzın
- 1622 Mecnûn ańıcaķ o gül nihâlin
Bûlbûl kuçar idi serv dalın
- 1623 Mecnûn okıduķça tâze şî'ri
Bûlbûl dir idi ki leyte şî'ri
- 1624 Mecnûn çün ide rivâyet-i 'ışk³⁵³
Bûlbûl okır idi âyet-i 'ışk
- 1625 Mecnûn çü niyâz u nâz iderdi
Bûlbûl güle keşf-i râz iderdi
- 1626 Mecnûn dile kónsa dâğ-ı hûnbâr
Bûlbûl olur idi şîne efgâr
- 1627 Mecnûn dem-i serd kılsa nâgâh
Bûlbûl dil-i germden ider âh
- 1628 Mecnûn-ı şikeste-hâl-i hâki
Çün gördi refîķ-i derdnâki
- 1629 Kim yaptı başında âşiyân ol
Hem kendüye oldu hem-zebân ol
- 1630 İncitmedi ol ğarîb murğı
Göñli gibi bî-naşîb murğı
- 1631 Kim görmeye irte nûr-ı didâr
Hem-sâyesine kim itse âzâr
- 1632 Çün oldu şehir-i şehir u küçe
Ma'lûm idinürler ucdan uca
- 1633 Her kavm irişüp ider ziyâret
Añlar dil-i ehl-i râz işâret
- 1634 Gül vaķti geçince ol ciger-hûn
Hayrân kalur ol çemende maħzûn

³⁵² 1621a M.57a

³⁵³ 1624a P.113b

- 1635 Şābit-kağem oldu ol ser-efrāz
Şan serv-i bahār-ı ‘işret ü nāz
- 1636 ünkim per ü bāl açup hevādan³⁵⁴
Būlbūl beeler uçar yuvadan
- 1637 Mecnūn yine tūtdı dāmen-i kūh
Ol lāle-i dāgdār-ı endūh
- 1638 Nakķāř-ı nigār-ħāne-i ğayb
Söz levħine yazdı naķř-ı bī-‘ayb
- 1639 K’ol zūhre-i řeb-niřin-i bī-ħ’āb
Meh-pāreden ayru oldu pūr-tāb
- 1640 Pūr-dūd-ı siyāh idüp sipihri³⁵⁵
Yaķardı řerārı māh u mihri
- 1641 Çün dāğ-ı elemden oldu dil-teng
Seyr-i gül ü bāğa kıldı āheng
- 1642 Hem-rāh olup nice cemīle
Serv-i gül ü gülşen-i kabīle
- 1643 Bir lālesitāna kıldılar ‘azm
Kim sāye-i gülde ideler bezm
- 1644 Geh seyr-i gül ü semen iderler
Geşt-i ħarem-i emen iderler
- 1645 Geh hem-dem-i cām-ı mül olurlar
Hem-sāye-i řāħ-ı gül olurlar
- 1646 Rengin gül-i nev-bahār-perverd
Leylī ol arada bir gül-i zerd
- 1647 Her lāle-i bāğ nāfe-i mūřk
Leylī şanasın nihāldür ħuřk
- 1648 Her ğonca-i ter olurdu ħandān
Leylī lebine ururdu dendān
- 1649 Her gül yaķa çāk ider řarabnāk
Leylī gam u ğuşşadan ciger āk
- 1650 Lāle deheninde ħabb-ı pūr-mūřk³⁵⁶
Leylī cigerinde āteř-i ħuřk
- 1651 Ser-sebz-i çemende serv-i ser-keş

³⁵⁴ 1636^a M.57^b

³⁵⁵ 1640^b řerārı: řerār P.

³⁵⁶ 1650^a M.58^a

- Leyli cigerinde dūd-ı āteş
1652 Her lāle elinde bir piyāde
Leyli dile hūn ider nevāle
1653 Her bülbül-i mest nağme-perdāz
Leyli ğam-ı yārdan nevā-sāz
1654 Her rişte-i sünbül-i semen-sāy
Leyliye olur selāsil-i pāy
1655 Çün bāğa irişdi dil-rübālar
Dirler gül ü serve merħabālar
1656 Bu gülleri serv çünki gördi³⁵⁷
Ta'zīm idüp ayag üzre tırdı
1657 Gül def tıttup oldı şād u hurrem
Bülbül çağırur ki hayre-mağdem
1658 Her şāh-ı şüküfe-i gül-engiz
Olurdi nişār içün direm-riz
1659 Bir sāyede çün karar iderler
Nezzāre-i nev-bahār iderler
1660 Gül gibi piyāle-nüş olurlar
Bülbül gibi pür-hurüş iderler
1661 Leyli ki tıttardı cām-ı işret
Eylerdi neşāta nım-rağbet
1662 Geh serve ğam-ı dirāzını dir
Derd-i dil-i cān-güdāzını dir
1663 Geh lāleye şine-çākin eydür
Dāğ-ı dil-i derdnākin eydür
1664 Geh bāğa ğazel-serā olurdi
Bülbül gibi hoş-nevā olurdi
1665 Eylerdi terāne vaşf-ı hālin³⁵⁸
Şerħ-i dil-i pür-ğam u melālin
1666 Dir lāleye dāğ-ı dil-zebānın
Peydā idüben ğam-ı nihānın
1667 Nesrine çü derdini dökerdi
Zehr-i ruħ-ı zerdini dökerdi
1668 Geh goncaya sūziş-i nihānın

³⁵⁷ 1656^a P.114^b

³⁵⁸ 1665^a M.58^b

- Dirdi açup âteş-i zebânın
1669 Dir sebzeye hâksârlığın
Geh lâleye dâgdârlığın
1670 Geh süsene hançer-i belâ dir
Geh sebzeye neşter-i cefâ dir
1671 Bir hârda görse gönca-i ter
Hünin dile şanur irdi hançer
1672 Bir şahş meger ki şine pür-dâg
Eylerdi çemende cilve-i bâg
1673 Ol encümene irişdi nâgâh³⁵⁹
K'itmişdi gazâl için çerâgâh
1674 Mecnûn gazelin idüp ser-âgâz
Güyende-i bâğa oldu dem-sâz
1675 K'ol lâle kıldı cilve-i bâg
Mecnûn dili andan oldu pür-dâg
1676 Leylî gül-i bâg gibi handân
Mecnûna bahâr-ı bâg zindân
1677 Leylî gül-i bâg-ı 'işret ister
Mecnûn has u hâr-ı miñnet ister
1678 Leylî gül-i bâg-ı gülşen-efrûz
Mecnûn teni lâleveş ciger-sûz
1679 Leylî gül-i bâg ider temâşâ
Mecnûna bahâr u bâg hâşâ
1680 Leylî cevelânda reşk-i tāvûs³⁶⁰
Mecnûn bu çemende cuğd-ı menhûs
1681 Leylî gül ü lâle hem-nişîni
Mecnûn has u hâr hûşe-çîni
1682 Leylî gül ü gülşene hem-âgûş
Mecnûn has u hâra dûş-ber-dûş
1683 Leylî gül ü serv iderse maqşûd
Mecnûna yiter şerâr-ı pür-dûd
1684 Leylî diler ise ferş-i zîbâ
Mecnûn yüzün itdi eşk-i dîbâ
1685 Leylî çemen içre serve beñzer

³⁵⁹ 1673a P.115a

³⁶⁰ 1680a M.59a

- Mecnûn-ı hâzîn tezerve beñzer
- 1686 Leylî nazarında serv-i pür-şeng
Mecnûn cigerinde tîğ-i pür-jeng
- 1687 Leylî ğabğabdan eylemiş tavķ
Mecnûna kefen kılâde-i şavķ
- 1688 Leylî şalnur güzeller ile
Mecnûn geçinür ğazeller ile
- 1689 Leylî Hutten içre bir ğazâle
Mecnûn seg-i pür-figân u nâle
- 1690 Leylî çün işitdi bu nevâyi³⁶¹
Bezme oķıdı ğazel-serâyi
- 1691 Geh gerdine lâleveş yüz urdı³⁶²
Nergis gibi geh gözine sürdi
- 1692 Geh üstine şım ü zer şaçardı
Ol dürc-i düre güher şaçardı
- 1693 Dir aña ki ey refîķ-i ser-keş
Kim hırmen-i câna urduñ âteş
- 1694 Bir nev-ğazel eyledüñ ser-âğâz
Kim virdi kühen ğamumdan âvâz
- 1695 Bu zemzeme-i cerâhat-engiz³⁶³
Kim derdüme oldu râhat-engiz
- 1696 Ne şavt-ı hâzîn dil-keş olur
Ne çâşni-i pür-âteş olur
- 1697 Ol bülbül-i 'ışķ u ğuşsa-perdâz
Ne encümene olur ğazel-sâz
- 1698 Ne bezm-i bahâr bülbülidür
Ne dâmen-i deşt ter-ğülidür
- 1699 Ne sâye-i servdür penâhı
Ne raķne-i küh cilvegâhı
- 1700 Ne cuğddur anda yâdgârı
Ne şehper-i zâğ perdedârı
- 1701 Ne kâm-ı nehengdür mekânı
Ne dümm-i pelengdür 'inânı

³⁶¹ 1690a P.115b

³⁶² 1691a geh: kim M.

³⁶³ 1695a M.59b

- 1702 Ğār içre yatur mı ejdehāvār
Olur mı dehen açup şererbār
- 1703 Gerdūna pelengveş idüp kın
Şıçrar mı yirinden ol seher-çın
- 1704 Dıvāne midür periye mā'il
K'urur düm-i şıre zer-selāsıl
- 1705 Geh gāh hevā-yı bāğ ider mi
Ol lāle derūna dāğ ider mi
- 1706 Bir özge bahāra yoğ mı meyli
Eyler mi hevā-yı bāğ-ı Leylî
- 1707 Bu sözi işidüp ol hıredmend³⁶⁴
Dir aña ki ey gül-i ney-i kıand
- 1708 Mecnūn-ı şikeste-ğāl ü nā-şād
Kim irdi ğamuñdan aña bı-dād
- 1709 Çün ħ'āba vara görür cemālūñ
Ol teşne-i ğam leb-i zülālūñ
- 1710 Sen māhı idüp düşünde āğūş³⁶⁵
Ĥürşid olur aña düş-ber-düş
- 1711 Çün düşde görür perî cemālin
Tebğāle tutar leb-i zülālin
- 1712 Dıvāneveş eyler ıztırāb ol
Dir kendüye ğuft ü ğüy-ı ħ'āb ol
- 1713 Çün ire nesim-i şubğāhı
Ol tıre-şebūñ olur penāhı
- 1714 Sebze gibi ħākden çeküp ser
Virür çemen-i belāya zıver
- 1715 Yādında kalur o lezzet-i ħ'āb
Ol teşne lebinde sükker-i nāb
- 1716 Büyüñ alup ol nesim-i cāndan
Bülbül gibi bāğ u ğülsitāndan
- 1717 Ol mürde çerāğı rüşen olur
Pejmürde giyāhı ğülşen olur
- 1718 Ol sebze-i ħuşk-sāl-ı ümmid
Büyüñdan alur ħayāt-ı cāvıd

³⁶⁴ 1707a P.116a

³⁶⁵ 1710a M.60a

- 1719 Çün Leyli işitdi hāl-i yārı
Şerh-i ğam u derd-i dil-figārı
- 1720 Geh pür-ferah oldı cām gibi
Geh puhte mey içdi hām gibi
- 1721 Geh ğoncaya urdı zaħm-ı dendān
Geh gül gibi oldı şād u ħandān
- 1722 Ol şîr-i ter okıdukça mevzūn
Pür itdi lebin o dürr-i meknūn
- 1723 Çün ğoncaveş ol dehen açardı
Bu üstine berg-i gül şaçardı
- 1724 Ol tāze-nihāl-i bāĝ u būstān³⁶⁶
Güyendeye virdi berg-i iħsān
- 1725 Çün eyledi terk-i ‘işret-i bezm³⁶⁷
Ĝam-ħānesine dönüp ider ‘azm

**Pejmürdeĝi-i ān gül-i sefīd-berg ez-berf-rizī-i şarşar-ı
merg³⁶⁸**

- 1726 Mātem-zede-i fesāne-perdāz
Bir nevħa-i derd kıldı āĝāz
- 1727 K’ol pır-i ħazın-i dil-şikeste
Çün dāĝ-ı belādan oldı ħaste
- 1728 Gördi ki ecel ‘inānın alur
Tenden irişüp revānın alur
- 1729 Āħir nefes oldı aña ħursend
Kim göre cemāl-i ħüb-ı ferzend
- 1730 Yārāndan irüp bir iki dil-ħ’āh
Mecnūnı bulup iderler āĝāh
- 1731 Çün irdi peder yanına Mecnūn
Yüzün gözin öpdi ol ciger ħūn
- 1732 Yokdur baña ĝayr-ı mültemes dir
Āħir nefesümde tut nefes dir
- 1733 K’ey cān-ı peder cihāna baħma
Şu üzre bu ħākdāna baħma
- 1734 Hoş bāĝ idi şaħn-ı zindegānı

³⁶⁶ 1724a P.116^b

³⁶⁷ 1725a M.60^b

³⁶⁸ Ölümün soĝuk rüzĝârının kar saçmasından beyaz yapraklı gülün solması

Ger olsa bahārı cāvidānı

- 1735 Dil-keş nice ola gülşen-i dehr
Kim sebzesi tıǵdūr şuyı zehr
- 1736 Şanma ki şafağ gül-i çemendür
Hün-ı dil-i ehl-i encümendür
- 1737 Kalmaz çemen-i sipihr hurrem
Kim āb-ı Hızırdan içmedi nem
- 1738 Deryā-yı felek serāba beñzer
Mihr ü meh iki habāba beñzer
- 1739 Gülmıñ-ı sarāyuñ olsa encüm³⁶⁹
Hār u has içinde ol olur güm
- 1740 Ger kākheşān çevürse dıvār³⁷⁰
Āhir olısar zemıne hem-vār
- 1741 Ol pır-i eştir-i mihr-i ferzend
Mecnūna idince pend ü peyvend
- 1742 Cān murǵı kafesden itdi pervāz
Kim oldı hümā-yı ‘arşa dem-sāz
- 1743 Şan ejder-i heft-serdür eflāk
Dendān aña encüm-i hařarnāk
- 1744 Yirüñ çü dehān-ı ejdehadur
Tu‘me saña zehr-i pür-belādur
- 1745 Şād olma irince şubḥ-ı handān
Ol tıǵ-i sepıdi şanma dendān
- 1746 Şan oldı ‘uqāb çarḥ-ı gerdün
Minķār-ı hilāl ğarḥa-i hün
- 1747 Gör maṭla‘-ı ‘ālemi gözün aç
Muḥliş diler iseñ alçağa kaç
- 1748 Mecnün göricek bu sūz u derdi
Giryān olup itdi āh-ı serdi
- 1749 K’ey ma‘den-i mihr ü merḥamet āh
V’ey maḥzen-i luṭf u mekremet āh
- 1750 Ben dürr-i yetimi bı-kes itdüñ
Ben lāleyi hem-dem-i has itdüñ
- 1751 Hem püşt u penāh idüñ baña sen

³⁶⁹ 1739a M.61a

³⁷⁰ 1740a P.117a

- Hem mesned ü cāh idüñ baña sen
- 1752 Ben kaçre idüm sen ebr-i nişān
Ben sebze idüm sen āb-ı būsṭān
- 1753 Bı-neşv ü nemā nihāldüm ben
Pejmürde-i huşk-sāldüm ben
- 1754 Sen perveriş eyledüñ keremden³⁷¹
Ey ebr vücūd idüp ‘ademden
- 1755 Derdā ki idüp ğarıb ü pür-derd
Koduñ beni künc-i ğuşşada ferd
- 1756 Hem püştüm hem penāhum idüñ
Dil-ḥ‘āhum u niĵ-ḥ‘āhum idüñ
- 1757 Dermān-ı dil-i figārum idüñ³⁷²
Ġam-ḥ‘ārum u ğam-ġüsārum idüñ
- 1758 Ger pāyuma batsa ḥār-ı ğülşen
Müġānūñ iderdüñ aña süzen
- 1759 Pür-ābla olsa cism-i efgār
Olurdu ğözüñ ğörince ḥünbār
- 1760 Ḥün-āb ṭolar ise çeşm-i nemnāk³⁷³
Fı‘l-ḥāl iderdi dāmenüñ pāk
- 1761 Derdā ki derün-ı ḥāke girdüñ
Çāh-ı ecel-i helāka girdüñ
- 1762 Çeng-i ecele şikār olduñ
Bir loĵma-i ḥoş-ġüvār olduñ
- 1763 Olmışdı kaçdüñ çü ḥāke yeksān
Girdüñ der-i teng-ġüre āsān
- 1764 Ol mü ki şüküfe-i semendür
Derdā ser-i rişte-i kefendür
- 1765 Gerçi o şüküfe bı-bedeldür
Ṭurfe bu ki mişvesi eceldür
- 1766 Şan şubḥ-ı ğam itdi müyü zāhir
K’oldı kefen aña şubḥ-ı āḥir
- 1767 Yoġ idi dehānuñ içre dendān
Ġüyā ki ṭolandı şubḥ-ı ḥandān

³⁷¹ 1754a M.61b

³⁷² 1757a P.117b

³⁷³ 1769a M.62a

- 1768 Çün düşdi ‘aşā-yı dil-pezirüñ
Mār-ı siyeh oldı dest-gürüñ
- 1769 Tesbîh elüñden oldı çün dūr
Tesbîhüñ ola meger şaf-ı mūr
- 1770 Ser-ħalka-i sübhā keh-rübādur
Kim ‘akreb-i gūr pūr-belādur
- 1771 Boynuña ridā yirine ey pāk
Derdā ki ˘olaşdı mār-ı Daħħāk
- 1772 Ol şāne-i mūy-ı rūy-ı zibā
Ĥāk içre dıriğ k’oldı çil-pā
- 1773 Meşvāñ ser-i ‘imāme-i ĥüb
Oldı ser-i gūr üzre bir çüb
- 1774 Benden eger olmaduñ rāzı³⁷⁴
Ĥālüm n’ola Ĥağ olunca kızı
- 1775 Senden kerem ü vefā irürdi
Benden sitem ü cefā irürdi
- 1776 Sen baña devā vü ben saña derd
Sen āyine-i şafā vü ben gerd
- 1777 Üstümden eserse ger yüz bād
Sen eyler idüñ figān u feryād
- 1778 Ger tozsa cihān-ı ġuşşa-perverd
Kondurmaz idüñ sen üstüme gerd
- 1779 Pendüñ baña ĥalka-i zer idi
Şimın şadef içre gevher idi
- 1780 Derdā ki ol āstānda ĥāmüş
Ben ĥalka-i derveş urmadum ġüş
- 1781 Gündüz ne saña mülāzım oldum
Ne gece kapuñda kâ’im oldum
- 1782 Sen perveriş eyledüñ bu tıñi
Perverde-i şır-engübini
- 1783 Şır ü şeker eyledüñ ġidāmı
Mā-verdden āb-ı pūr-şafāmı
- 1784 Sen başuma şarduñ ağ ‘imāme³⁷⁵
Şarduñ tenüme ĥarır cāme

³⁷⁴ 1774a P.118a

³⁷⁵ 1784a M.62b

- 1785 Ger itmez iseñ helâl baña
Maşerde olur vebâl baña
- 1786 ‘İşk-ı şanem olsa ‘özü-ñ’âhum
Pür-nür ola nâme-i siyâhum
- 1787 Mecnûn dile seng idüp havâle
Çün kıldı biraz figân u nâle
- 1788 Kavmi irişür pelâs-ı ber-düş
Kim her biri şine çâk u medhüş
- 1789 Açup ten-i hâk zâr u mañzûn
Ol pîri iderler anda medfûn
- 1790 Mecnûn düşüp ol mezârı bî-hüş
Eyler kara bağı gibi âgüş
- 1791 Üstine dökerdi kara toprak³⁷⁶
Şan bâğ-ı hazânda zerd yaprak
- 1792 Yoğ idi bu şiddete çü şabri
Gögsine ururdu seng-i kabri
- 1793 Dûd-ı dili dikdi kabrine mîl
Uyardı şerâr-ı âhi kandîl
- 1794 Geh derd-i derûndan ol ciger-hûn
Merşîye okurdu anda mevzûn
- 1795 Geh rûhın anup du‘â iderdi
Ol ravzayı dil-güşâ iderdi
- 1796 Hâk oldı çü müy-yı tâbdârı
Tolsa n’ola yâsemîñ mezârı
- 1797 Mecnûn bir iki gün itdi mâtem
Geymişdi pelâs-ı guşşa vü gam
- 1798 Mâder çıkarup pelâs-ı çâki
Geydürdi aña harîr-i pâki
- 1799 Sen sağ ol oğul diyüp öperdi³⁷⁷
Şefkat idüp arkasın yeperdi
- 1800 Mecnûnı görince dil pür-âzer
Şadr-ı pedere geçürdi mâder
- 1801 İdüp dil-i mâderini âbâd
Turur bir iki gün anda nâ-şâd

³⁷⁶ 1791a P.118b

³⁷⁷ 1799a M.63a

- 1802 Yetmez midi bār-ı ʻışk-ı dil-dār
Bu tığ-i ğam oldı aña ser-bār
- 1803 Bir günki deründan eyledi cüş
Düşdi yire oldı mest ü bî-hüş
- 1804 Destār u ridāyı şaldı hāke
Bār-ı ser ü gerdeni helāke
- 1805 Kıldukça havāle şineye seng
Olurdi şikeste şışe-i neng
- 1806 Ol çeşme-i ʻışk u çeşm-i pür-şevk
Girdāb-ı şafā-yı kұлzüm-i zevk
- 1807 Ejder gibi çün dehen açardı
Rüsvāyılığ odını şaçardı
- 1808 Çıkdı ser-i kûha şır gibi³⁷⁸
Şemşir-i gelū-gır gibi
- 1809 Şol kûh ki Necddür aña nām
Vaşşiler iderler anda ārām
- 1810 Her püştesi bir sipihre beñzer
Her lālesi māh u mihre beñzer
- 1811 Bārānı sirişk-i çeşm-i nemğın
Bādı dem-i serd-i cān-ı ğamğın
- 1812 Ol ebr-i bahār-ı lāle-perver
Dūd-ı dil ü hūn-ı dide-i ter
- 1813 Şan cüy-ı revānı kehkeşāndur
Kʻencüm gibi bādı gül-feşāndur
- 1814 Her sebzesi şanki tığ-ı hūnbār³⁷⁹
Kʻitmiş anı hūn-ı halk jengār
- 1815 Her çeşmesi cüy-ı çeşme beñzer
Hūn-ābe-i dilden eşme beñzer
- 1816 Her raħne pür-āteş-i belādur
Güyā ki dehān-ı ejdehādur
- 1817 Her lāle ki kanlu pırehendür
Şan küşte-i ʻışk için kefendür
- 1818 Şan ebr-i bahārı gırye-i ğam
Her bergi kebūd-ı niğ-i mātem

³⁷⁸ 1808a P.119a

³⁷⁹ 1814a M.63b

1819 'Aşık gibi derd idüp nevāle³⁸⁰
Berki olur āh u ra'dı nāle

1820 Şan çāh-ı caḥımdür şikāfi
K'ejderlerüñ andadur meşāfi

1821 Mecnün çü yaqar şerāreden şem^f
Pervāne gibi vuhuş olur cem^f

1822 Düm debredüben peleng-i pür-ḥāl
Eylerdi zebān-ı ḥālden ḳāl

1823 Şır uzadup el du'ā iderdi
Hem pençeye merḥabā iderdi

**Şıfat-ı berg-rızı-i şarşar-ı ḥazān ve be-ḥāk üftāden-i ān nihāl-i
gül-dāmān³⁸¹**

1824 Çün tutdı ḥazān ḥarım-i bāḡı³⁸²
Söyindi gül ü çemen çerāḡı

1825 İrdi yereḳān çü gülsitāna
Reng-i ruḡı döndi za'ferāna

1826 Çünkim ten-i lāle ḥuşk oldı
Şankim kefen içre müşk oldı

1827 Tutıldı zebān-ı tız-i süsen
Üstine ḥazān çü sürdi tevsen

1828 Mātemkede oldı ḥāne-i bāḡı³⁸³
Feryād ider idi her taraf zāḡ

1829 Tutıldı ḥunük hevādan āvāz
Murḡ eylemez oldı naḡme-perdāz

1830 Görđi meger āfetin ḥazānuñ³⁸⁴
Kim ḳanı kurıdı erguvānuñ

1831 Mikrāz-ı çerāḡ-ı bezm-i lāle
Minkār-ı kelāḡ-ı şom-nāle

1832 Şan urdı ḫapançe bād-ı şarşar
Kim yirde yaturdı mīve-i ter

1833 Tārāc idicek ḥazān-ı rehzen

³⁸⁰ 1819^b ra'dı: ra'd M.

³⁸¹ Sonbaharın soḡuk rüzgârının yaprak dökümünün tasviri ve o gül etekli fidanın topraḡa düşüşü

³⁸² 1824^a P.119^b

³⁸³ 1828^a M.64^a

³⁸⁴ 1830^b ḳurıdı: ḳurı M

- Gök göñlek içinde kaldı süsen
- 1834 Sīb-i gül-gün şehide beñzer
Ġaltān-ser-i nā-ümide beñzer
- 1835 Bih şalmış idi pelās-ı ber-düş³⁸⁵
Andan çemen oldu şanki zer-püş
- 1836 Pür-mıve olan dıraht-ı dil-cū
Kaldı kuru şanki şāh-ı āhū
- 1837 Çün gördi çenār gitdi nāmūs
Urup el ele iderdi efsūs
- 1838 Kurudı enār şanki bir müşt
Ālūde-i hūn veli yek-engüş
- 1839 Bunuñ gibi günde halk-ı dil-şād
Bir küşede bezm iderdi bünyād
- 1840 Lık ol gül-i bāğ-ı hüsn Leyli
Kim serv ü semen olur tufeyli
- 1841 Pejmürde olup hazān-ı gamdan
Olur teni nā-tüvān elemden
- 1842 Bir gece ki ol perı-şemā'il
Gözin süzüp oldu h'āba mā'il
- 1843 Ol lāle-'izār u serv-i mevzūn³⁸⁶
Düşinde görür ki öldü Mecnūn
- 1844 Bu guşşadan oldu çünki bı-dār
Kıldı anı táb-ı teb giriftār
- 1845 Çün tutdı teb-i gam ol bahārı³⁸⁷
Olur gül-i āteşin 'izārı
- 1846 Hūn-ābeden oldu çeşmi gül-fām
Şan virdi gül-i şükūfe-bādam
- 1847 Çün irdi hazān-ı guşşa-perverd
Şankim ruħı oldu bir gül-i zerd
- 1848 Der şanma k'irince tābiş-i teb
Kaṭre kaṭre ireydi gabgab
- 1849 Oldı zeķanı tenūr-ı āteş
Hāl-i zenaḥ aḥker-i belā-keş

³⁸⁵ 1835^b zer: kefen P.

³⁸⁶ 1843^a M.64^b

³⁸⁷ 1845^a tutdı: toğdı M.

- 1850 Tebhâle-i kand-leb k'olur huşk
Keyfiyet-i merge habb-ı pür-müşk
- 1851 Āteşkede oldı lālezārı
Bir aḥker-i lāle-gün 'izārı
- 1852 Tebhâle-i la'l-i nāb-ı pür-nūş
Ḥāl-i siyehe olur hem-āgūş
- 1853 Tōlındı cemāl-i şubḥ-ı tābı
Zerd oldı 'izārı āftābı
- 1854 Teb āteş içine şaldı na'lin
Yākūt-ı kebūd kıldı la'lin
- 1855 Şan māh ruḥı hilāle döndi
Şimşād ḳadi ḥilāle döndi
- 1856 Tebden zekānına irdi çün renc
Ol sib-i gül-ābı oldı nārenc
- 1857 Jūlide olup külāle-i ser
Pejmürde olur çü sebze-i ter
- 1858 Nergisleri 'işve itmez oldı³⁸⁸
Āhūları şive itmez oldı
- 1859 Maḥv oldı 'araḳ idince ta'çıl
Ebrūdaki vesme yüzdeki niḫl
- 1860 Ol ḡonca lebinde şanma jāle
K'oldı aña cān dūri ḥavāle
- 1861 Dōkerdi 'araḳ çü tābiş-i teb
Çāh-ı ecel oldı sib-i ḡabḡab
- 1862 Yunduḳça kızılcası yüzinden
Şan ḥūn-ı ciger aḳar gözinden
- 1863 Bu za'fdan ol gül-i semen-ber
Bir müy-ı miyān olur ser-ā-ser
- 1864 Şimīn- ḡabḡab hilāl-i tābān
Şan tār-ı zer-i zih-i ḡirībān
- 1865 Oldı teni üstūḥān-ı cedvel
Şan nāme-i mergdūr mücedvel
- 1866 Dendāne-i ḡūş u zūlf-i şeb-gūn
Şan beyza-i mār-ı siḥr-efsūn
- 1867 İrmiş zekānına zūlf-i pür-ḥam

³⁸⁸ 1858a P.120b; M.65a

- Çāh-ı ecel üzre rişte-i ğam
1868 Pür-eşk-i yetim olup zenaḥdān
Üftādeler ile taldı zindān
1869 Çin taldı ‘izār-ı mihr-i pertev
Bir mehden ider nice meh-i nev
1870 Pejmürde olup yanağı derden
Gül ayrulur ol gül-āb-ı terden
1871 Kānd içse leb-i şeker-feşānı
Pür-şerbet-i merg olur dehānı
1872 Çün Leylî görür ki cān-ı nā-şād
İster ki kafesden ola āzād
1873 Döndi k’ola māderine dem-sāz³⁸⁹
Şerḥ ide aña ceride-i rāz
1874 Dedi aña k’ey ‘azize māder
Kim ḥırmen-i cāna irdi āzer
1875 Gel kim şeb-i ‘ömr āḥir oldı³⁹⁰
Şubḥ-ı ğam-ı merg zāhir oldı
1876 Çoḡdan ğam u miḥnetüm çekersin
Raḥmet diyü zaḥmetüm çekersin
1877 Yoḡdur baña senden özge ğam-ḥ’ār
Olmaya senüñ gibi vefādār
1878 Taḥt-ı kademüñ behişt-i pāküm
Pistānuñ şır-i şehdnāküm
1879 Ğisū-yı münevverüñ penāhum
Şubḥ-ı felege ümid-i cāhum
1880 Ol şāne-i Ğisū-yı muṭahhar
Şan pençe-i mihrdür münevver
1881 Ol ḥırқа-i çāk çāk ezrak
Şan ḥulle-i sündüs ü sitebraḡ
1882 İrdi ecel ey ‘azize bānū
Bālın-i ser eyle baña zānū
1883 Vaḡt oldı ki ey refiḡ-i ğam-ḥ’ār
Olmaya senüñ gibi vefādār
1884 Çün bülbül-i cān geçüp hevesden

³⁸⁹ 1873a M.65b

³⁹⁰ 1875a P.121a

- Pervāz ura raḥne-i ḳafesden
- 1885 Ḳalsa nigerān bu çeşm-i ḥūnbār
Yumma ki ide nezāre-i yār
- 1886 Mürde tenümi yü eşk-i terden
Ḳıl 'ıtrımı düde-i cigerden
- 1887 Dāmān-ı pür-eşkden kefen ḳıl
Ben küşteye ḳanlı pırehen ḳıl
- 1888 Sımın kefen üzre za'ferānum³⁹¹
Olsun ruḥ-ı zerd ü zer-nişānum
- 1889 Ḳabr içre yönümi yāre döndür
Ḳible-i dil-i figāre döndür
- 1890 Mecnūna ilet benüm selāmum
Ol puḥteye bu ḥayāl-i ḥāmum
- 1891 K'ey çeşm-i çerāğ-ı şine-i çāk
V'ey şem'ı vefā vü mihr-i eflāk
- 1892 Cān ḳıldı revān yoluña Leyli³⁹²
Oldı ḡam-ı 'ışkuñuñ tuḑeyli
- 1893 Gür oldı anuñ tarab-serāsı
Ḳışt-ı ser-i ḳabr müttekāsı
- 1894 Zülfi ki olurdu 'anber-efşān
Oldı ser-i ḳabrde perişān
- 1895 Ebrūsın iderdi vesmeden reng
Ḳāk içre diriğ k'oldı pür-jeng
- 1896 Sürerdi yanağına sefidāc
Oldı kefen-i sefidde muḥtāc
- 1897 Gül-güne severdi ol 'izārı
Ḥoldı gül ü lāleden mezārı
- 1898 Ol dem ki bedenden uçdı cānı
Bu söz idi nağme-i zebānı
- 1899 K'ey 'aşık-ı müstemend ü mehcūr
Olma ḥarem-i nigārdan dūr
- 1900 Ben yoluña cān nişār ḳıldum
Göz nūrını ḥāksār ḳıldum
- 1901 Ḳışt-ı laḥidi penāh idindüm
Ol bālını tekyegāh idindüm

³⁹¹ 1888a M.66a

³⁹² 1892a P.121b

- 1902 Gūr oldı ʔarab-serāy-ı ʕaşrum
Levh-i ser-i kabır ʔāk-i kaşrum
- 1903 Gel ister iseñ bahār-ı bî-hār³⁹³
Bir yirde olalum iki gam-h̄ār
- 1904 ʕışretgehimüz ol encümendür
Kim perde-serāy aña kefendür
- 1905 Bu kaşra gel ey ğarîb ü medhüş
Olmağ dileseñ baña hem-âğüş
- 1906 Ruğ uşda cemālümü dilerseñ
Leb uşda zülālümü dilerseñ
- 1907 Dür it dil-i teşneden melâli
Uşda leb-i şekkerin zülâli
- 1908 Ger bülbül-i bâğ iseñ sühan-sâz
Uşda gül-i hüsn-i gülşen-i râz
- 1909 Ger kumrî-i ʕışk iseñ ʔolu şevk
Uşda saña zülf-i ʕanberin ʔavk
- 1910 Ger ʔütî-i şevk iseñ sühan-gü
Uşda leb-i şekkerin-i dil-cü
- 1911 Ger ister iseñ hayât-ı bâkî
Uşda zulumât u Hızır-ı sâkî
- 1912 Gel uşda cemîle-i melîhâ
Uşda saña halvet-i şahîhâ
- 1913 Hışt-ı ser-i kabır ola dîvâr
K'irmeye gezend-i çeşm-i âğyâr
- 1914 Seng-i lahid ide ğayrı mehcür
Der-beste ola bu kaşr-ı ma'mür
- 1915 Yetmez mi kefen gül-i sefidün
Ārâyış-i gül-bün-i ümidün
- 1916 Olur kefenüm şüküfe-perverd
Üstindeki za'ferân gül-i zerd
- 1917 ʔuyup kefenümden ol mu'atţar
Kim irdi behiştten bu ʕanber
- 1918 Olalum irince haşr bî-hüş³⁹⁴
Hem-h̄âbe vü hem-dem ü hem-âğüş

³⁹³ 1903a M.66b

³⁹⁴ 1918a M.67a

- 1919 Bülbül gül-i gülşene irişsün
Cân cāna vü ten tene irişsün
- 1920 Gerçi dem-i serd kıldum ey dost
Likin dağı germdür ten ü post
- 1921 Kan germ iken eyle der-ber-i nerm
Peyvend tutar çü hün ola germ
- 1922 Gönlün bilürem ider nüfuri
Kim tutmaya zinde hāne guri
- 1923 Likin gerek ehl-i 'ışık ğam-h'ār
Kim bencileyin ola vefādār
- 1924 Bu hāk-i vücūd-ı ğuřsa-bünyād
Küyuñ tolaşa çün ola ber-bād
- 1925 Çün mādere eyledi vaşıyyet
Cân itdi vedā'-ı cisme niyyet
- 1926 Mecnün Mecnün diyince tekrār³⁹⁵
Cānāna ulaşdı cān-ı ğam-h'ār
- 1927 Çün kavm ü kabile oldı āġāh
Dirler ki dirig vāy veyl āh
- 1928 Kim gül gibi cāmesin ider çāk
Kim sebzeveş üstine döker hāk
- 1929 Kim ġarķ ola eşk-i lālebāra
Dönüp siyeh-ebr-i nev-bahāra
- 1930 Kim şinesini hırāř iderdi
Kim baġrını tāze baş iderdi
- 1931 Kim řine kebūd řanki süsen
Ser-tā-ķadem oldı zağm-ı nāhun
- 1932 Aķ pürçegini yolardı māder
Urup ķara baġrına ğam-āzer
- 1933 Çün kim yüdiler sirişk-i terden³⁹⁶
Yok yok nice eşk-i müřġ-i terden
- 1934 Perde tonanur 'arūs-ı zibā
Pirāhen idüp ġarir-i dibā
- 1935 Ķorlarsa kefende n'ola kāfūr
Kim bula devā derün-ı maġrūr
- 1936 Tābütü götürdi dil-rübālar
Ol mihr-i vefā-yı meh-likālar

³⁹⁵ 1926a P.122b

³⁹⁶ 1933a M.67b

- 1937 Mâtem-zedeler yürür pes ü piş
Kim şine figâr u kim ciger-riş
- 1938 Eylerler olup melûl u maḥzûn
Gül ḥırmeni içre servi medfûn
- 1939 Bünyâd iderler anda bir kaşr
Kim mişlini görmemişdi ol ‘aşr
- 1940 Hıştın zer ü sım-i ḥâm iderler
Ḥâkini ‘abır-fâm iderler
- 1941 Şan rîze-i kâh aña kevkeb
Şubḥ aña kirec mu‘anber-i şeb
- 1942 Kavs-i kuzah anda tâḳ-ı rengin
Şan kâhkeşân ḥarım-i sengin
- 1943 Zencir-i deri ki âhenîndür³⁹⁷
Gisû-yı siyâh u ḥür-ı ‘îndür
- 1944 Gülmîḥ ki ziver-i der oldı
Şan dâğ-ı dil-i pür-âzer oldı
- 1945 Taḥta ki deridür ol mezâruñ
Şan levḥ-i cebîni bir nigâruñ
- 1946 Ol kaşr u ḥarem çü buldı itmâm
Gülzâr-ı behişt olur aña nâm
- 1947 Eyvân-ı felek ki gam-serâdur
Ḥışt-ı meh ü mihr keh-rübâdur
- 1948 Ol kim remz idi kûha bir gâh³⁹⁸
Ḳapdı anı kâh gibi nâgâh
- 1949 Şanma ki şafaḳ gül-i ṭarabdur
Kim ḳanuña çarḥ-ı teşne-lebdür
- 1950 Virmez çemen-i bahâr yapraḳ
K’itmeye ḥazân-ı dehr ṭopraḳ
- 1951 Nergis ki şükûfe idi ḥoş reng
Ḳıldı gam-ı dehr keh-rübâ reng
- 1952 Bitmeye dıraḥt-ı serv-i ‘ar‘ar
Kim olmaya çüb-ı taḥta-i der
- 1953 Olmaz ḥam-ı zülf-i pür-girîḥ-gir
K’olmaya ḳapuya ḥalka zincir

³⁹⁷ 1943a P.123a

³⁹⁸ 1948a M.68a

1954 Her süsen ü gül k'ire ʔarabnāk
Dür idiser anı hār u hāşāk

1955 Ey genc-i cihān için çeken renc
Kālur saña renc ü ejdere genc

1956 Ger servveş olasın teh̄-dest
Kimse çeküp itmeye seni pest

1957 Ger olursañ dıraht-ı pür-bār
İrür saña seng-i dest-i āzār

1958 Ger kılmaz ise nezāre rüşen
Tut çeşmüñi miḥ-i hāne-i ten

1959 Olsa atuña hilāl-i zer na'l
Yonsa şafaḫ ana miḥ için la'l

1960 Ol zer ola āhir āteş-efrüz³⁹⁹
Bu la'l ola aḫker-i ciger-süz

1961 Düş hāke iñende āteş olma
Pādāş-ı hevā-yı ser-keş olma

**Telḫkām şoden-i Mecnûn ez-ḫudûret-i zülâl-i şafâ ve
nişâr⁴⁰⁰ kerden-i**

cân-ı şırın-râ cur'aveş der-ḫāk-i rāh-ı vefâ⁴⁰¹

1962 Bir nevḫageri azā-yı nāgāh
Çekdi dil-i germden şovuk āh

1963 Kim hāke girince genc-i Leyli
Māder ider āh u vāy veyli

1964 Şan şāḫ-ı benefşedür ḫadi ḫam
Egninde pelās-ı niḫ-i mātem

1965 Ruḫsārımı ğarḫ-ı ḫün iderdi
Nāḫunları lāle-gün iderdi

1966 Yolardı eliyle müy-ı pür-nür
Döker dil-i germe sanki ḫāfūr

1967 Ol sine figār u diḫe pür-ḫün
Mecnûn yanına irişdi maḫzûn

1968 Dedi aña k'ey ğariḫ ü ğam-ḫ'ār
Dil-şifte-i firāk-ı dil-dār

³⁹⁹ 1960a P.123a

⁴⁰⁰ M.68b

⁴⁰¹ Safa tatlı suyunun bulanıklığından Mecnûn'un tiksinişi ve vefa yolunun toprağına cura gibi tatlı canını saçması

- 1969 Ol gül-bün-i bāg-ı hüsñ kanı
Ol lāle-i dāg-ı hüsñ kanı
- 1970 Bir berķ hevādan irdi nā-ħoş
Ol ħırmen-i hüsne urdı āteş
- 1971 Ćün bāddan ol çerāg-ı maķsūd
Söyindi cihānı ħapladı dūd
- 1972 Ol bāga ħazān fenāsı irdi
Ol şehde ecel hevāsı irdi
- 1973 Ol lāle çerāg-ı mürde oldı⁴⁰²
Ol dāg-ı derün füsürde oldı
- 1974 Ol gül ki geyerdi ħil'at-i pāk
Ĥār-ı ecel itdi dāmenin çāk
- 1975 Ol serve ecelden irdi şarşar⁴⁰³
Ĥāk-i rehe eyledi ber-ā-ber
- 1976 Leyli-i ciger-figār u dil-ħün⁴⁰⁴
Mecnün diyü virdi cān-ı maħzūn
- 1977 Gel kim olalum ciger-fürüzān⁴⁰⁵
Şem'ı ser-i ħabri gibi sūzān
- 1978 Gel kim ikimüz idüp ciger çāk
Ĥabri üzerinde olalum ħāk
- 1979 Kim yansa iki çerāg-ı revġan
Tıre-şeb olur ziyāde rüşen
- 1980 Mecnün işidüp bu āh u zārı
Çāk eyledi şıne-i figārı
- 1981 Feryād u figān idüp ser-āgāz
Bu şavt-ı ħazıne oldı dem-sāz
- 1982 K'ey ħākde menzıl eyleyen māh
Efsūs efsūs Allāh Allāh
- 1983 Cismün çekerdi gülden āzār
Veh k'oldı kefen aña girān-bār
- 1984 Mu'tād olan ħarır-i pāke
Nice döye bister-i helāke
- 1985 Ol ġonca tebessüm eylemez mi

⁴⁰² 1973^a çerāgı: çerāg P.

⁴⁰³ 1975^a P.124^a

⁴⁰⁴ 1976^a M.69^a

⁴⁰⁵ 1977^b ħabri: ħabr P.

Dür-bār-ı tekellüm eylemez mi

- 1986 N'oldı 'aceb ol ruḥ-ı perî şân
Ol sünbül-i gîsû-yı perîşân
- 1987 Ey tâze-bahâr n'olduñ âḥîr
V'ey naqş-ı nigâr n'olduñ âḥîr
- 1988 Bâri kefenüñ semen olaydı
Gül yaprağı pîrehen olaydı
- 1989 Ol gül ki ḥarîr idi niḳâbı
Oldı mı kefen anuñ ḥicâbı
- 1990 Ol cisme neden irişdi bî-dâd
Gül ḥırmenini kim itdi ber-bâd
- 1991 Olsa n'ola ol nihâl-i mehzûn⁴⁰⁶
Gül ḥırmeninüñ içinde medfûn
- 1992 Ol âb-ı leṭâfet ol ruḥ-ı pâk⁴⁰⁷
Ey vây ki oldı vâye-i ḥâk
- 1993 Ol zülf k'olurdu zib-i ruḥsâr
Veh k'irdi yirine ḥalḳa-i mâr
- 1994 Ebrû ki iderdi vesmeden reng
Ṭutdı mı 'aceb anuñ yirin jeng
- 1995 Ol çeşm k'iderdi kuḥl aña râh
Pür-ḥâk-i siyâh oldı eyvâh
- 1996 Ol niḻ k'olurdu ḥâl-i ruḥsâr
Derdâ ki yirini ṭutdı jengâr
- 1997 Gül-güne yirine ol 'izârı
Reng ide mezâr-ı lâlezârı
- 1998 Seng ursa 'aceb mi gögsine ḳabr
Kim derd ü ḡamuñdan oldı bî-şabr
- 1999 Mecnûn çü figândan oldı ḥâmûş
Düşdi yire mest gibi bî-hûş
- 2000 Pervâne-i 'aḳl u hûş olur cem⁴⁰⁸
Çün kendüye geldi âteşin şem'
- 2001 Cem' itdi özin çü bir zamândan
Âh eyledi âteşin zebândan

⁴⁰⁶ 1991a M.69b

⁴⁰⁷ 1992a P.124b

⁴⁰⁸ 2000b kendüye: - M.

- 2002 K'ey peyk-i ecel irüp sebük-ıjız
Vir müjde-i merg-i rāhat-engiz
- 2003 Ey bād çerāgımı söyündür
V'ey dūd dimāgımı göyündür
- 2004 Ey cān kafes-i ten oldı çü teng
Gülzār-ı behište eyle āheng
- 2005 Kurtar beni derd-i serden ey merg
Gülzār-ı hayātı eyle bı-berg
- 2006 Hālī-ceres ol göñül nefesden⁴⁰⁹
Āyende revendeveş hevesden
- 2007 Ey tıg-i ecel ol ebr-i hurrem
Kim qalmaya bāg-ı merg bı-nem
- 2008 Ger sīnemüñ olmaduñsa yarı
Bāri qoma gerdenümde bāri
- 2009 Ey kevkeb esürge ben helāki⁴¹⁰
Kim menzīlüm ola burc-ı hāki
- 2010 Ey çeşm çerāg-ı mürde ol sen
V'ey germ-i ciger füsürde ol sen
- 2011 Ey nergis-i dīde ol tolu hāk
V'ey gonca-yı sīne kıl qabā çāk
- 2012 Ey āh beden libāsını yaq
Cān kisvetinüñ pelāsını yaq
- 2013 Mecnūn çü du'āya götürür dest
Fī'l-hāl düşüp yire olur pest
- 2014 Derd-i ser-i merg 'arız oldı
'ışk āfetine mu'arız oldı
- 2015 Zānū-yı helāk üzre qor ser
Bālın aña seng ü hāk bister
- 2016 Yoq ebr-i sefid gibi hem-dem
Kim penbeden ağızına şoqa nem
- 2017 Yummağa gözin yanında yoq ferd
Ala gam-ı mergden iren gerd
- 2018 Yoq kimse ki göstere irādet
Telqın ide aña tā şehādet

⁴⁰⁹ 2006a M.70a

⁴¹⁰ 2009a P.125a

- 2019 Engüşt-i vefâ olup düm-i şîr
Telkîn-i şehâdet itdi takrîr
- 2020 Yoğ kimse vaşiyet itmege güş
Şalmağa cenâzesini ber-düş
- 2021 Ne kimse kefen tedârik eyler⁴¹¹
Pîrâhen-i cism-i nâzik eyler
- 2022 Ne yumağa kimse germ ider şu
Ola ki sirişk-i çeşm-i âhû
- 2023 Çün bister-i hâke düşdi Mecnûn
Bâlîñ-i helâke düşdi Mecnûn
- 2024 Vağt irdi ki murğ-ı rûğ-ı gamnâk
Gülzâr-ı behişte ire çâlâk
- 2025 Çün perde-i cismden olur dür
Bir perde-serây gördi pür-nür
- 2026 Gösterdi mağâmını ferişte⁴¹²
Bağdı gül ü gülşen-i behişte
- 2027 Çün hûra uzandı cism-i hâki
Leylî diyü virdi rûğ-ı pâki
- 2028 Cân eyledi ol cihâna çün râh
Feryâd ü giriv kopdı nâgâh
- 2029 Ol deşt vuğuşı vü sibâ'ı
Feryâd idüp itdiler vedâ'ı
- 2030 Fî'l-hâl irişdi ra'd u bārân
Nâlân u giryân nite ki yārân
- 2031 İrişdi gazâle-i güzide
Ğasl itmege dökdi âb-ı dide
- 2032 Ol mürdeye 'ankebüt-ı piçân
Târ-ı kefen itdi rişte-i cân
- 2033 Bu guşşadan oldı şîr rencür
Kim pençe urup qazar aña gür
- 2034 İrdi çü pelenge guşşa vü gam
Endâmına urdı dâğ-ı mâtem
- 2035 Âhû aña gam-güsâr oldı
Şâhı 'alem-i mezâr oldı

⁴¹¹ 2021^a M.70^b

⁴¹² 2026^b gül ü: gül M.

- 2036 Şir oldu bu derdden çü bi-ķüt⁴¹³
Gögsin aña kıldı tahta tabüt
- 2037 Nāgāh kazā-yı āsmānı
İrişdi Hicāz karbānı
- 2038 Çün kāfile-i Hicāz irdi
Erbāb-ı niyāz u nāz irdi
- 2039 Bir şahş görürler anda mürde⁴¹⁴
Hün-h̄āre-i ıışk u hün-füsürde
- 2040 Tekfın ü techiz-sāz iderler
Ol kavm aña namāz iderler
- 2041 Ol vākı‘adan melül u maḥzūn
Ḥāk içre iderler anı medfūn
- 2042 Ol gitdi çün urdı kūs-ı rihlet
Bir gün saña hem irişe nevbet
- 2043 Cāvīd degül bahār-ı ‘ömrüñ⁴¹⁵
Bir gün geçe lālezār-ı ‘ömrüñ
- 2044 Zibāyidi dehr gülsitānı
Ger olmasa āfet-i ḥazānı
- 2045 Her serv ki virdi bāğ u gülzār⁴¹⁶
Pāyını teberden itdi āzār
- 2046 Çün kim dediler cihāna bir pül
Der-bendine çarḥ-ı ṭabl-ı gülğul
- 2047 Kimse püli cāygāh ider mi
Ya‘nı vaṭan u penāh ider mi
- 2048 Şunlar ki ḥakīm ü ḥurdedāndur
Dir ‘āleme çeşme-i revāndur
- 2049 Şu üzre çü ḥāne olmaz ābād⁴¹⁷
Ey bü'l-heves itme ‘ömrü ber-bād
- 2050 Yā Rab dem-i enbiyā ḥakīyçün
Ol nağme-i cān-fezā ḥakīyçün
- 2051 Sırr-ı dil-i evliyā ḥakīyçün⁴¹⁸

⁴¹³ 2036^a M.71^a

⁴¹⁴ 2039^b hün: dil M.

⁴¹⁵ 2043^a P.126^a

⁴¹⁶ 2045^a serv: servi M.

⁴¹⁷ 2049^b ‘ömrü: ‘ömr P.

⁴¹⁸ 2051^a M.71^b

Mir'at-ı cihân-nümâ haķiyçün

2052 Süz-ı dil-i derdnâk haķķı
Nezzâre-i çeşm-i pâk haķķı

2053 Hem şu'le-i dâğ-ı lâle haķķı
Hem kaķtre-i eşk-i jâle haķķı

2054 Şol gün ki Celîlî-i ciger-hûn
Dergâhuña vara zâr u maħzûn

2055 Ol bezme ki luţfuñ ola şâķı⁴¹⁹
Feyz it aña cur'a ola bâķı

2056 Sen gönline vir şafâ-yı tecrîd
Kim berķ ura anda nûr-ı tevħîd

2057 Sen eyle aña refîķ-ı tevfiķ
Taklîd gidüp görine taħķiķ

**Tâb dâden-i meşâţta-i nev-'arûs-ı sũħan ser-zũlf-i ĩn silsile-i
mũşg-bâr-râ⁴²⁰**

2058 Ol dürc-i güher-feşân-ı ma'ni
Gencine-güşâ-yı Gence ya'ni

2059 Münşi-i şaħife-i girâmi
Baħr-ı güher-i sũħan Nizâmı

2060 Nâzil olup aña şî'r dîni
Baħr-ı sũħanuñ olur emîni

2061 Şan şî'r aña vaħy-i âsmândur
Peyğam-ber-i âħirü'z-zamândur

2062 Kilk-i sũħan oldu aña barmaķ
Kim şafħa-i mâhı eyledi şaķ

2063 Çün hâmesi oldu nazm-perver
Barmaķdan aķıtdı âb-ı kevşer

2064 Çün şuffe-i nazm olur müşerref⁴²¹
Aşħâb-ı şafâ irişdi şaf şaf

2065 Ma'mûr olıcaķ sũħan diyârı
Ĥusrev anuñ oldu yâdgârı

2066 Dîn-i sũħana çü virdi ol zeyn⁴²²
Ĥusrev aña oldu "şâni işneyn"

⁴¹⁹ 2055^b ola: olsa M.

⁴²⁰ Söz gelinini süsleyenin misk kokulu zincir gibi olan saçı bağlaması

⁴²¹ 2064^a M.72^a

⁴²² 2066^b "şâni işneyn" Et-Tevbe, 9/49.

- 2067 Ol rāh-nümā çü şaldı pertev
Evvel aña H̄usrev oldı pey-rev
- 2068 Ol servere oldı yār-ı evvel
D̄in-i s̄uḥanı idüp müseccel
- 2069 Naqd-i s̄uḥanı ‘ayār kıldı
Bu d̄in yolına nişār kıldı
- 2070 İrişdi ikinci yāri Cāmī
Kim d̄in-i s̄uḥanda oldı ḥāmī
- 2071 Farq eyledi ḥaḫ u bātılı ol
Söz mülkinüñ oldı ‘ādili ol
- 2072 Çün buldı ḥilāfet-i s̄uḥan ol
Gencine açar nev ü kühen ol
- 2073 Engüşt kilid-i genc oldı
Gencine-i naqd penc oldı
- 2074 L̄ik ol ki üçünci server oldı
Ol Hâtifi-i s̄uḥanver oldı
- 2075 Rengin sözi naqş-ı “şıbgatu’llāh”⁴²³
Ser-nāme-i nazmı şemse-i māh
- 2076 Leyli Mecnūn gül-i zamjri⁴²⁴
Şir̄in H̄usrev meh-i mün̄iri
- 2077 Çün kıldı bu iki nāmeyi zeyn
Virsem aña n’ola burc-ı nūreyn
- 2078 Kılmasa ḥayā ol ebr-i hurrem
Ġayruñ çemenin iderdi b̄i-nem
- 2079 Dördinci benem ‘Alī- şalābet⁴²⁵
Tiğ-ı ḫalemüm virür mehābet
- 2080 Kilk-i dü-zebān u d̄ür-nişārum
Şan oldı elümde z̄ü’l-fiḫārum
- 2081 Söz cennetine çü reh-berem ben
Sāk̄i-i şarāb-ı kevşerem ben
- 2082 Düldül ḫalemüm durur sebük-pey
Kim ‘arşa-i nazm eyler ol ḫay
- 2083 Ger nazm-ı met̄in olursa Ḥayber

⁴²³ 2075a “şıbgatu’llāh” Bakara, 2/138.

⁴²⁴ 2076a P.127^a

⁴²⁵ 2079a M.72^b

- Ḥāmemden olur güşāde ol der
- 2084 Gerçi ki ider gürüh-ı ḥāsīd
Bu nazma taḥayyülāt-ı fāsīd
- 2085 Lîk oldu bu pend baña peyvend
Ḳadr-i hüneri bilür ḥıredmend
- 2086 Derdā ki sipıhr-i süfle-perver
Ḥār mühre şanur görürse gevher
- 2087 Şanur gül-i zerd görse zirniḥ
Dir berg-i benefşeye ser-i miḥ
- 2088 Ger görse zümür-rüd-i güherdār
Şanur kef-i ḥāk-i sebz-i jengār
- 2089 Şengerf şanur ‘aḳıḳ-i nābı
Rıg virme o ḳurıdur ḥoş-ābı
- 2090 Ger görse gül-i sefid-i şır-āb
Şanur anı rıze-i sefidāb
- 2091 Birdür aña ḥār u gönca-i gül
Āvāze-i zāg u şavt-ı bülbül
- 2092 Şavt-ı ḥār işitse ol şütür-ser
Eyler dem-i ‘İsiye ber-ā-ber
- 2093 Ger felsefede ḥakım olasın⁴²⁶
Bir fülse ḳaçan nedim olasın
- 2094 Ger nazmda olasın Nizāmî⁴²⁷
Ya Ḥusrev-i mülk ü nazm-ı Cāmî
- 2095 Bir pūla kim ala Penc Gencüñ
Ancaḳ saña ḳala derd ü rencüñ
- 2096 Gören sana Şāh-nāme senci
Bu ‘aşrda ḥār-keş dilenci
- 2097 Ben kim olıcaḳ fesāne-perdāz
Her şıve-i nāmem olur i‘cāz
- 2098 Baḥt eyledi maḥlaşum Celîlî
Kim ola celāletüm delîlî
- 2099 Ṭarz-ı ğazel içre Ḥusrevem ben⁴²⁸
Ol kevkeb ü mihr-i pertevem ben

⁴²⁶ 2093a P.127b

⁴²⁷ 2094a M.73a

⁴²⁸ 2099b kevkeb ü: kevkeb- P.

- 2100 Cāmî eger ide sözlerüm güş
Mest ide anı bu cām-ı pür-nüş
- 2101 Eyler ğazelüm olup nevā-sāz
Üslüb-ı Nevāyiden nevā-sāz
- 2102 Kullāb-ı süħan ki meşnevîdür
Bāzüm anı çekmede kavîdür
- 2103 Şanmañ beni hüşe-çin-i Cāmî
Yā cur‘a-keş-i mey-i Nizāmî
- 2104 Anlar kadar ihtirāmum olsa
İkbālüm ü ihtişāmum olsa
- 2105 Tab‘ olmasa pāy-ı bend fāka
Bir merħaleye sürerdi nāka
- 2106 Kim gerdini görmeye Nizāmî
Hārın müjgān idine Cāmî
- 2107 Tab‘um ola baħr-ı gevher-efşān
Çün cem‘ ola hātır-ı perişān
- 2108 Hāmemden irince nefħa-i şūr
Firdevsî dirile çāk idüp gūr
- 2109 Kilküm ‘alemin penāh ol⁴²⁹
Bu taht-ı livāyı tekyegāh ol
- 2110 Lîk āteş-i fakr cānı yaqdı⁴³⁰
Ol dūd bu dūdmānı yaqdı
- 2111 Dînār fūrāķı āteş oldı
Bu ğuşşada dil müşevveş oldı
- 2112 Āzāde degül göñül elemden
Sūsen gibi hār-ı derd ü ğamdan
- 2113 Āyîne-i tab‘dur mükedder
Ser-çeşme-i hātırum ħas-āver
- 2114 Şükr aña ki görüben diger-gün
Kılmadı beni kimesne memnün
- 2115 Ne şundi kimesne āb-ı şāfî
Ne loķma-i hoş-güvār-ı şāfî
- 2116 Ben kim iki nāme eyledüm nazm
Dürdāne-i hāme eyledüm nazm

⁴²⁹ 2109a M.73b

⁴³⁰ 2110a P.128a

- 2117 Olmuş idi dāstān-ı evvel
Şīrīn Hüsrev diyü müseccel
- 2118 Ger dām-ı ğam itmez ise pā-best
Üç gence daḥı şunam kef-i dest
- 2119 Tā ola tamām Penc Gencüm
Dür-bār ola kilik-i genc-sencüm
- 2110 Līkin bu ṭabī‘at-ı güher-senc
Ne penc ider hevā-yı deh-genc
- 2121 K’on barmağum on hüner ide ‘arz
Gencine-i pür-güher ide ‘arz
- 2122 Elmāsveş ola nāḥunum tiz
Bu ḳālīb-ı şinede güher-riz
- 2123 Var lutf-ı Hudāya i‘timādum
Vire ele dāmen-i murādum
- 2124 Tārīḥ-i ‘Arabda ey nigū-fāl⁴³¹
Olmışdı toḳuz yüz on toḳuz sāl
- 2125 Buldı bu şahıfe-i ğam encām
Zī‘l-ḥicce evāḥirinde itmām
- 2126 Ebyātı şumārı ey güher-senc
Oldı iki biñ şad u çihil penc
- 2127 Bu nāme ki müşg-fām oldı⁴³²
Çün Edrinede tamām oldı
- 2128 Ol vaż‘-ı hoş u bīnā-yı ‘ālī
Yā Rab ki ḥalelden ola ḥālī
- 2129 Bu nāmeyi yazsa merd-i ḳābil
Ümmīd budur k’ide muḳābil
- 2130 Naḳş itmege anda beyt-i ḥurrem
Tā nāme-i ‘ömrüm olmaya kem
- 2131 Bu sübhā-i dürri eyleyen seyr
Hem nāzımı ide zikrū bī‘l-ḥayr
- 2132 Yā Rab bu raḳam ki oldı ābād
Sen eyle sezā-yı āferīn-bād

⁴³¹ 2124a M.74a

⁴³² 2127a P.128b